

Mervi Ilmonen – Jukka Hirvonen – Rikhard Manninen

Nuorten asuminen 2005

HELSINKI 2005

Julkaisu on saatavana myös Internetistä:
<http://www.ymparisto.fi/julkaisut>

Suomen ympäristö 812
Ympäristöministeriö
Asunto- ja rakennusosasto

Taitto: Aija Kojonen
Kansikuva: Arto Raatikainen

ISSN 1238-7312
ISBN 951-731-358-6 (nid.)
ISBN 951-731-359-4 (PDF)

Edita Prima Oy

Helsinki 2005

Esipuhe

.....

Käsissänne on selvitys 18-29-vuotiaille nuorille suunnatusta asumiskyselystä. Kyselyllä selvitettiin nuorten nykyistä asumista ja tyytyväisyyttä siihen sekä asumiseen liittyviä suunnitelmia, tavoitteita, asenteita ja mielipiteitä.

Edellisen kerran nuorten asumista kartoitettiin syvimmässä lamassa vuonna 1995 (Ari Niska (1996)). Selvityksen nimenä oli "Epävarmuuden aika", mikä kertoo oleellisen kyselyn viitekehystä; heikot työnäkymät veivät pohjaa elämän suunnittelulta. Tämän jälkeen on Suomessa eletty 10 vuotta taloudellisen kasvun aikaa, ja asumisen toimintaympäristö on muutenkin muuttunut monella tapaa. Muuttoliike on ollut kovaa, vuokramarkkinat on vapautettu ja korot ovat alentuneet.

Tässä selvityksessä nykytilanteen ohella onkin ollut mielenkiintoista selvittää muutoksia aiempaan. Kysely toteutettiin niin, että vertailu aiempiin kyselyihin on mahdollista. Samalla kysyttiin nuorten mielipiteitä myös ajankohtaisista kysymyksistä, kuten pitkistä asuntolainoista, talotyyppitoiveista ja asumistilanteen vaikutuksesta lasten hankkimiseen. Nuoria pyydettiin myös kertomaan pidemmän aikavälin toiveistaan asumisen suhteen.

Toivomme, että selvityksen tuloksia hyödynnettäisiin niin asuntopoliittisessa päätöksenteossa nuorten asumiseen liittyen kuin myös yhdyskuntasuunnittelussa ja asuntorakentamisessa. Kyselyn kohderyhmään kuuluvia, 18-29-vuotiaita nuoria on Suomessa noin 800 000 ja he ovat aktiivisinta ikäryhmää asuntomarkkinoilla seuraavien 10 vuoden aikana, niin asuntojen vuokraamisen kuin hankinnan suhteen.

Selvityksen ovat toteuttaneet Yhdyskuntasuunnittelun tutkimus- ja koulutuskeskuksesta tutkijat Mervi Ilmonen, Jukka Hirvonen ja Rikhard Manninen. Selvityksen toteutusta ovat ohjanneet rahoitusylitarkastaja Timo Tähtinen ja ylitarkastaja Tommi Laanti ympäristöministeriöstä.

Helsingissä 22.12.2005

Timo Tähtinen
Rahoitusylitarkastaja
Ympäristöministeriö

Tommi Laanti
Ylitarkastaja
Ympäristöministeriö

Sisältö

Esipuhe	3
Tiivistelmä	6
1 Johdanto	6
1.1 Nuoret ja asuntomarkkinoiden muutokset	7
1.2 Asuntopolitiikkaa meillä ja muualla	8
1.3 Tutkimuksen tavoitteet ja kysymykset	9
2 Kyselyn tuloksia	13
2.1 Kyselyn kohderyhmä ja toteutus	13
Kohderyhmänä 18-29-vuotiaat	13
Kuinka kysely toteutettiin?	13
2.2 Taustatietoja vastaajista	14
Asuinpaikkakunta	14
Talouden tulotaso	15
Pääasiallinen toiminta	16
2.3 Vanhempien kodista itsenäiseen asumiseen	17
Kenen kanssa vastaaja asuu?	17
Elämänvaihe	19
Miksi vanhempien luona asutaan?	21
Vanhempien kodista irtautuneet	22
Mielipiteitä itsenäistymisestä	24
Nuorten monivaiheinen irtautuminen kotoa	25
2.4 Asumisen nykytilanne	27
Asunnon koko ja asumisväljyys	27
Hallintamuoto	29
Asumismenojen suuruus	31
Koetaanko asumismenot liian suuriksi?	34
Kuinka asumismenoista on selvitty?	37
Miten vanhemmat tai isovanhemmat tukevat nuorten asumista	39
Asumishistoria ja muuttoura	40
Ensiasunnossa asuvat	41
Asumistyytyväisyys ja -huolet	42
2.5 Suunnitelmia, tavoitteita ja mielipiteitä	45
Muuttoaikeet ja niiden syyt	45
Vanhempien luona asuvien muuttoaikeet	47
Asunnonostosuunnitelmat	49

Asunnon vuokrausaikeet	51
Tavoitteellisuus asumisessa	52
Vuokra- vai omistusasuntoon?	54
Mielipiteitä asuntolainoista	58
Vaihtoehtoiset hallintamuodot.....	61
Kiinnostaako yhteisöasuminen?.....	63
Asumistilanne ja perheen perustaminen	65
Asuinpaikan valintaan vaikuttavia tekijöitä	66
2.6 Nuorten tulevaisuuden asumistoiveet	69
Toiveet vs. realismi	69
Asumisen merkitys tulevaisuuden määrittäjänä	70
Paikallisuuden merkitys asumistoiveissa	70
Toiveasumismuodot	71
Toiveasuinympäristöt	72
Asumismuodot asuinympäristöissä	72
Tulkinta	73
Yhteenveto	74
Lähdeluettelo	82
Kuvailulehdet	85-87

Tiivistelmä

.....

Nuorten aikuisten asumista tutkittiin tekemällä valtakunnallinen postikysely 18-29-vuotiaista poimitulle otokselle. Kyselyllä selvitettiin nykyistä asumista ja tyytyväisyyttä siihen sekä asumiseen liittyviä suunnitelmia, tavoitteita, asenteita ja mielipiteitä.

Tutkimuksessa oli mahdollista tehdä luotettavaa ajallista vertailua vuosiin 1991 ja 1995, koska näinä vuosina tehtiin vastaavanlaiset kyselytutkimukset. Tämän tutkimuksen kysely suunniteltiin niin, että vertailtavuus säilyi mahdollisimman hyvänä.

Mitä kyselyssä selvisi? Näyttäisi siltä, että nuorten asuminen ei ole muuttanut merkittävästi tarkasteltavana kymmenvuotiskautena. Huomattava osa nuorista oli tyytyväisiä asumiseensa. Jotkut mainitsivat saavuttaneensa toiveensa asumisessa. Joukossa oli jopa muutamia, jotka olivat perineet tai saaneet asuntonsa lahjaksi. Tämä ”perijäsukupolvi” ei ainakaan toistaiseksi ole merkittävä ryhmä, toisin kuin julkisuudessa usein on arveltu.

Vastauksissa heijastuu yleinen yhteiskunnallinen ja taloudellinen tilanne: nuorten työttömyys on vähentynyt ja talous on kohentunut sitten vertailtavana olleeseen Ari Niskan (1996) tutkimukseen, joka tehtiin laman ollessa pahimmillaan. Jotkut vastaukset olivat lähempänä Vesa Keskisen (1991) tutkimusta eli tilanne oli palautunut.

Selvä ero Niskan tutkimukseen on, että vuokra-asumisesta on jälleen siirrytty kohti omistusasumista. 1990-luvun laman aikana vaikutti hetken siltä, että kodinomistusyhteiskunnan ihanne murtuu ja että vuokra-asumisesta ja uusista asumismuodoista on tulossa vakavasti otettava vaihtoehto. Nyt näyttää siltä, että luottamus asuntomarkkinoiden toimintaan on palannut ja että suuntautumisessa vuokra-asuntoihin oli kysymys enemmän suhdannevaihtelusta kuin pysyvää ilmiötä. Tällä hetkellä myös nuoret pitävät vuokra-asumista lähinnä tilapäisenä vaihtoehtona ja tavoittelevat jälleen omistusasuntoa, mieluiten perinteisesti omakotitaloa hyvällä esikaupunkialueella.

Toisaalta näyttää siltä, että vuokra- ja omistusasukkaiden väliset erot ovat kasvaneet. Samanaikaisesti kun lainakorot ovat laskeneet, ovat vuokrat nousseet. Noin 30 %:lla vastaajista oli asumiseen liittyviä huolia ja vuokra-asukkaat kokivat asumismenonsa korkeiksi. Nuoret ovat pääsääntöisesti vuokra-asukkaita, joten vuokrien nousu heikentää erityisesti heidän elintasoaan.

Toisin kuin tutkimusta aloitettaessa oletettiin, vanhempien luona asuminen on kohderyhmässä vähentynyt, koska itsenäistymismuutot ovat aikaistuneet. Tämä on selvä muutos vuoteen 1995. Itsenäistymismuuttojen tärkeimpänä syynä on itsenäistymishalu. Yli puolet vaihtaa paikkakuntaa, noin 30% muuttaa samalla yhteen toisen kanssa ja vanhempien asunnon ahtaus vaikuttaa melko harvalla kotoa pois muuttamiseen.

Kyselyn aineisto edustaa hyvin kohteena olevaa ikäryhmää. Tuloksista saa luotettavasti esiin nuorten yleisen mielipiteen. Tällainen koko ikäluokkaa koskeva kysely ei kuitenkaan kerro pienistä erityisryhmistä. Esimerkiksi syrjäytyneimpien nuorten tilanteen tutkimiseen ei tällainen kysely sovellu, vaan tiedon saaminen heidän asumisestaan vaatisi kokonaan toisenlaisia tutkimusmenetelmiä.

Johdanto

1.1 Nuoret ja asuntomarkkinoiden muutokset

Nuorten asumiseen ei 2000-luvulla ole juurikaan kiinnitetty huomiota. Vielä 1990-luvun vaihteessa keskustelu aiheesta oli runsasta. Tuolloin Nuorisokomitea -90 vaati resursseja nuorten asumiseen, ilmestyi nuorisoasumisen komitean mietintö, keskusteltiin erityistoimenpiteistä nuorten aseman helpottamiseksi asuntomarkkinoilla (ASP-laina, asumisoikeusasunnot). Oltiin varsin yksimielisiä siitä, että nuorten asuntoasiat on Suomessa hoidettu huonosti. Vuonna 1992 yli puolet 15-30-vuotiaista nuorista piti Suomen asunto-oloja huonompina kuin muissa Euroopan maissa (ks. Keskinen 1992, 7).

1990-luvun vaihteessa arveltiin, että nuorten asunto-ongelmat huonontuvat kaikkialla Euroopassa. Tunnetun asumisen ja yhdyskuntapolitiikan tutkijan Paul Burtonin (1990) tuolloisen näkemyksen mukaan nuorten asunto-ongelmat olivat kärjistyneet useissa Euroopan maissa. Hankaloituneen tilanteen syynä olivat korkotason nousu, vuokra-asuntokannan supistuminen ja omistusasumisen yleistyminen.

Asuminen ja asuntomarkkinat ovat olleet voimakkaassa myllerryksessä koko 1990-luvun ja 2000-luvun alun. Noin 15 vuodessa huolenaiheet ovat osin muuttuneet. Keskustelua heikkojen ryhmien, kuten nuorten, vaikeudesta sijoittua asuntomarkkinoille ei juuri ole enää käyty. Kiinnostuksen kohteena ovat pikemminkin olleet vahvojen erityisryhmien ja keskiluokan asumistavoitteet. Vuosikymmenen alussa alkanut kehitys muutti asuntomarkkinoita perusteellisesti: rahoitus vapautui, ilmaantui vaihtoehtoisia asumismuotoja ja uusia lainamuotoja, vuokrasäännöstely purettiin lopullisesti 1995, syvän laman ja korkean työttömyyden vuoksi monet asunnon omistajat menettivät asuntonsa ja omaisuutensa ja vuokra-asumisen suosio lisääntyi.

Asuminen on erityisesti kaupunkiongelma korkean kysynnän vuoksi. Kaupungistumisessa koettiin uusi aalto, joka ei ole vielääkään päättynyt. 1990-luvun jälkipuoliskolla pääkaupunkiseutu oli väestöltään eräs kaikkein nopeimmin kasvavista alueista 1.5 % kasvulla vuodessa, kun vastaava luku muissa Euroopan suurkaupungeissa oli 0,5% (OECD 2002, 11). Pienemmistä keskuksista muutettiin suurempiin kaupunkiin. Nyt muutto näyttää suuntautuvan suurten kaupunkien keskuksista niiden ympärillä sijaitseviin kehyskuntiin. Kasvaneen muuttoliikkeen vuoksi metropolialueen väestö on suhteellisen nuorta. Alueen nuoret aikuiset asuvat lähinnä kaupunkikeskuksissa (OECD 2002, 12). Maaseudulla ja haja-asutusalueilla asumiselle taas on kaupunkiin suuntautuneen muuttoliikkeen vuoksi ollut tyypillistä asuntojen ja kokonaisten kerrostalojen tyhjeneminen.

Muutokset näyttivät vaikuttavan pysyvästi suomalaiseen asumiseen. Mutta mikä oikeastaan muuttui? Mitkä muutokset olivat pysyviä ja mitkä ohimeneviä? Mitä vaikutuksia muuttoliikkeellä ja asuntomarkkinoiden heilahteluilla on ollut nuoriin? Onko nuorten asumisen parantunut vai huonontunut? Laajempaa tarkastelua aiheesta ei ole toistaiseksi tehty. Asuntomarkkinoiden ja asumisen muutosten vaikutuksista vallitsee erilaisia oletuksia.

1.2 Asuntopolitiikkaa meillä ja muualla

Tutkimusta tehtäessä harkittiin mahdollisuutta vertailla nuorten asumista kansainvälisesti. Tavoitteena oli pohtia, mikä suomalaisessa asumisessa ja erityisesti nuorten asumisessa on tyypillistä ja erilaista. Kansainvälisten vertailujen tekeminen asuntopolitiikassa ja asumisessa on kuitenkin vaikeaa, sillä institutionaaliset ja kulttuuriset erot eri maiden välillä ovat suuret. Varsinaista vertailua ei työläiden ja aineiston hankinnan ongelmien vuoksi ollut tämän selvityksen puitteissa mahdollista tehdä.

Kattavia vertailuja on yleensäkin tehty hyvin vähän. Tunnetuin ja laajin asuntopoliittinen vertailuselvitys on ehkä Christian Donnerin (2000) Itävallan kauppa- ja työministeriön toimeksiannosta tehty selvitys, jossa on käyty läpi ja verrattu 15 Euroopan unionin maan asuntopoliittisia välineitä vuosien 1945-2000 välisenä aikana. Selvityksen pääasiallinen johtopäätös on, että erilaiset asuntopoliittiset välineet ovat riippuvaisia maasta toiseen vaihtelevasta kulttuurisesta ja hallinnollisesta kokonaiskehiksestä ja että ne ovat riippuvaisia toisista käytetyistä politiikan välineistä. Selvityksessä todetaan myös, että eri toimenpiteiden ja vaikutusten välinen yhteys on vaikeasti osoitettavissa. Vaikka politiikkainstrumentit ovat harvoin siirrettävissä suoraan maasta toiseen, ovat vertailut kuitenkin tärkeitä, sillä niiden avulla on mahdollista löytää muiden maiden järjestelmistä sovelluskelpoisia käytäntöjä oman maan tarpeisiin.

Eräs havainto eurooppalaisista asuntopoliittisista instrumenteista on, että asuntopolitiikka on monissa maissa vahvassa vetäytymisen vaiheessa (Bostadskreditnämnd 2005, 52; Donner 2000). Euroopan yhdentyessä asuntopolitiikasta on tullut yhä markkinavetoisempaa, vaikka asuminen ei kuulu EU:n toimialueelle ja jää siksi kansallisten toimijoiden varaan. Useissa maissa priorisoidaan neutraaleja verojärjestelmiä sekä toimivia luotto- ja pääomamarkkinoita. Katsotaan, että sellaiset toimet, jotka olivat tavallisia 20 vuotta sitten, lähinnä häiritisivät markkinamekanismien toimintaa. (Statens... 2005, 52).

Erityisiä nuorten asuinoloja koskevia kattavia vertailuja ei ole tehty. Jonkinlaisen vertailunäkökulman tarjoavat muutamat viimeaikaiset ruotsalaiset tutkimukset ja keskustelualoitteet. Vaikka ruotsalaisessa ja suomalaisessa asumisessa on eroja, on niissä myös monia yhtäläisyyksiä. Niin Ruotsissa kuin Suomessakin asuminen on suhteellisesti ottaen laadullisesti korkeatasoista verrattuna moniin muihin eurooppalaisiin ja Euroopan ulkopuolisiin maihin. Pohjoismaisen hyvinvointivaltio politiikan ansiosta asunnottomuus on vähäistä, asuntola-asuminen on harvinaista, asuinalueet eivät ole yleisesti ottaen kurjistuneita, asuntojen varustetaso on korkea ja asumisen laatu on riittävän hyvää. Hyvinvointivaltioiden asumisen ongelmat eivät yleensä koske perustarpeita, kuten puutteellista asumista tai ahtautta. Ongelmat liittyvät useimmiten erityisryhmiin, kuten nuoriin.

Nuorten sijoittumisesta asuntomarkkinoille on Ruotsissa keskusteltu viimeisen kahden vuoden aikana vilkkaasti. Nuorten aseman on todettu vaikeutuneen merkittävästi. Ongelmallisinta asunnon saaminen on 21-25-vuotiaille, mutta kasvukeskuksissa myös 25-30-vuotiaiden on vaikea löytää kohtuuhintaista asuntoa. Nettoasumismenot ovat lisääntyneet kaikissa ikäryhmissä. Asumiskulut nielevät yhä suuremman osan käytettävissä olevista tuloista ja nuoret asuvat yhä pienemmissä asunnoissa (Statens bostadskreditnämnd 2005, 17).

Arvioiden mukaan väestön keskittyminen Ruotsin suurimmille kaupunkiseuduille - Tukholman, Göteborgin ja Malmön alueille - jatkuu edelleen lähitulevaisuudessa. Kun suurten kaupunkien alueilla työ- ja asuntomarkkinat ovat kiinteästi kytkeytyneitä toisiinsa, nuorten asunto-ongelmat vaikeuttavat myös työmarkkinoiden toimivuutta. Nuoret ovat elämänvaiheessa, jossa he ehkä haluavat, mutta usein myös joutuvat vaihtamaan asuntoa usein. Kysymys voi olla

partnerin vaihtamisesta, opiskelupaikan muutoksesta tai nopeista muutoksista ansiotasossa - tai kaikista samanaikaisesti. Ruotsissa vuokra-asuminen on perinteisesti vahva asumisen hallintamuoto ja siellä pidetään edelleen tärkeänä riittävän vuokra-asuntokannan tarjontaa ja vahvistamista. Kuten Statens bostadskreditnämndin ehdotuksessa todetaan, asunnon myymiseen liittyy usein korkeita kustannuksia ja hintakehitys voi olla arvaamatonta. Tämä voi vaikeuttaa asuntomarkkinoiden joustavuutta, jolla taas on kielteisiä vaikutuksia aluetaloudelliseen kasvuun (emt, 2005, 77).

Ruotsissa onkin ryhdytty toimiin nuorten elinolosuhteiden ja asumisen parantamiseksi. Hallitus on tehnyt laajan nuorison asemaa koskeva ehdotuksen. (Regeringens proposition, Makt att bestämma - rätt till välfärd, 2004). Ehdotuksessa todetaan, että on välttämätöntä ryhtyä toimenpiteisiin nuorten asumisen parantamiseksi. Ehdotuksen mukaan "asuntopolitiikan tulee tarjota mahdollisuus asua kohtuuhintaisessa hyvässä asunnossa virikkeellisessä ja turvallisessa ympäristössä". Ehdotuksessa todetaan myös asuntotilanteen erityisesti maan suurkaupungeissa olevan huolestuttavan ja kohdistuvan erityisesti nuoriin ja että nuorten aseman tehokas parantaminen asuntomarkkinoilla vaatii laajemman poliittisen strategian. Nuorille on suunnitteilla valtiollisia lainatakuuta, laajennettuja asumistukia ja lisättyä neuvontaa. Suomessa tällaista laajaa keskustelua nuorten aseman parantamisesta ei ole toistaiseksi käyty.

Minkälaisia sitten ovat ruotsalaisten nuorten asumistoiveet ja tavoitteet? Mats Lieberg on tutkinut ruotsalaisten nuorten asumistavoitteita (1997, 37). Hänen tulostensa mukaan ruotsalaisten nuorten asumistavoitteet ovat kovin perinteisiä. Vaikka nuorten asumistoiveet eivät juuri poikkea valtavirran keskiluokkaisista tavoitteista, nuoret ovat jonkin verran kiinnostuneempia erityisistä nuorisoasunnoista ja ekologisesta asumisesta. Selvä enemmistö olisi kuitenkin halukas omaan työhön tai johonkin muuhun kontribuutioon asumiskulujen alentamiseksi. Toisaalta nuoret toivoivat asunnon varustetason olevan ainakin yhtä korkea kuin edeltävällä sukupolvella. Liebergin johtopäätös on, että uudet sukupolvet jakavat samat asumisen arvot kuin heidän vanhempansakin. Nuorten huomattava enemmistö haluaa asua lähellä maaseutua omakotitalossa, jossa on puutarha.

Myös suomalaisissa asumisen tavoitteita koskevissa tutkimuksissa esikaupunkimaisen asumisen ja luonnon arvostus on yleensä korkea.

Kiinnostavaa suomalaisiin asunto-oloihin verrattuna on, että 20-27-vuotiaista ruotsalaisista nuorista noin 70 % suur-Tukholman, suur-Göteborgin ja suur-Malmön alueilla pitävät vuokra-asumista (hyresrätt) ja asumisoikeutta (bostadsrätt) itselleen parhaimmin soveltuvana asumisen hallintamuotona. Omistus-asuntoa (äganderätt) parhaana hallintamuotona pitää noin 15 %.¹

Suomessa taas yleensä arvostetaan omistusasumista. Ruotsalaisten nuorten vastaukset osoittavat, että asumisen hallintamuoto ei ole vain taloudellinen, vaan myös kulttuurinen kysymys.

1.3 Tutkimuksen tavoitteet ja kysymykset

Tässä tutkimuksessa selvitetään asumisen muutoksia 18-29 - vuotiaiden nuorten osalta. Tutkimuksessa tarkastellaan nuorten asemaa asuntomarkkinoilla sekä heidän asumista koskevia toiveitaan, suunnitelmiaan ja ongelmiaan. Vertailututkimuksena oli lähinnä Ari Niskan tutkimus "Epävarmuuden aika. Nuorten asumisen muutokset 1990-luvulla" (1996) sekä sitä edeltävä Vesa Keskinen tutkimus

¹ Emt, 75. Taulukko 22 Vilken boendeform passar bäst i dag, on Du får välja fritt? Unga vuxnas boende år 2003.

”Kotoa omaan kotiin. Nuoret asumisuralla” (1991). Kysely suunniteltiin siten, että vertailtavuus näihin aiempiin tutkimuksiin oli mahdollisimman hyvä. Tutkimus on selvitysluontoinen.

Tutkimus toteutettiin lomakekyselynä, jossa suurin osa kysymyksistä oli monivalintakysymyksiä. Lisäksi lomakkeessa oli kolme avokysymystä. Ari Niskan tutkimuksen kyselylomaketta käytettiin mahdollisuuden rajoissa hyödyksi tutkimuksen vertailukelpoisuuden säilyttämiseksi. Osa sen vähemmän ajankohtaisista kysymyksistä jätettiin pois ja niiden tilalle suunniteltiin uusia kysymyksiä. Lomakkeen pituutta ei haluttu kasvattaa Niskan tutkimuksessa käytetystä, sillä nuoret ovat kyselytutkimuksen kannalta hankala vastaajaryhmä korkean liikkuvuuden ja heikohkon vastausmotivaation vuoksi. (Kyselyn toteutuksesta ks. tarkemmin luku 2.1)

Aineistoa analysoitiin SPSS-ohjelmistolla, jonka avulla tehtiin aineiston sisäistä vertailua eri taustatietojen mukaan jaoteltujen osaryhmien välillä. Toisaalta tehtiin ajallista vertailua kymmenen vuoden takaisiin tuloksiin. Keskeisiä taustamuuttujia olivat ikä, sukupuoli, elämänvaihe ja asunnon hallintamuoto. Taustatietona oli vastaajan pääasiallinen toiminta: opiskelija /työssäkäyvä /työtön. Näillä ryhmillä on varsin erilaiset lähtökohdat asuntomarkkinoilla. Vastaajalta kysyttiin myös asuinpaikkakuntaa, joista muodostettiin alueellisia ja kuntatyyppin mukaisia jaotteluja. (Ks. tarkemmin luku 2.2)

Tutkimuksen kysymyksiä pohdittiin suhteessa tapahtuneisiin muutoksiin. Asuntomarkkinoiden muutokset vaikuttavat kaikkiin asukasryhmiin. Yleisistä muutoksista asumiseen voimakkaasti vaikuttava tekijä on, että *asuntolainoitus* on muuttunut tarkasteltavana ajanjaksona vaikeasti saatavasta suhteellisen helposti saatavaksi. Enää ei vaadita vakituista työpaikkaa tai säästettyä alkupääomaa lainan myöntämisen ehtona. Suuriakin lainoja myönnetään aiempaa kevyemmin perustein. Myös lainojen kustannukset ovat muuttuneet sekä rahoitusmarkkinoiden muutosten että taloudellisten suhdanteiden vaikutuksesta.

Lainojen myöntämisehtoihin ovat vaikuttaneet pankkien kilpailutilanne, lyhennystapojen kirjo, laina-ajan pituuksien kasvu ja ennen kaikkea matala korkotaso. Uusien asuntolainojen keskimääräisen korkotason pitkä trendi on 1990-luvun alusta lähtien ollut laskeva. Laman alussa 1991, korkojen nousun huippuvuonna, keskimääräinen asuntolainojen korkotaso oli noin kolmetoista prosenttia. Vuonna 1995 keskikorko oli laskenut reiluun kahdeksaan prosenttiin. Korot laskivat aina vuoden 1999 puoliväliin saakka siten, että keskikorko tuolloin oli 4,34 % (Siikanen & Korvenranta 2000, 21). Tämän jälkeen korot nousivat hetkelisestään, mutta alkoivat vuonna 2000 jälleen laskea. Vuoden 2005 syksyllä korkotaso on laskenut historiallisen alhaiseksi, reilusti alle kolmen prosentin.

Matala korkotaso, pankkien alentuneet marginaalit ja pidentyneet laina-ajat ovat mahdollistaneet *omistusasunnon hankkimisen* aiempaa useammalle, myös nuorille. Lisäksi omistusasukkailla on käytössään asuntolainojen korkojen verovähennysoikeus henkilökohtaisessa verotuksessa. Tämä on entisestään lisännyt omistusasumisen kilpailukykyä verrattuna vuokra-asumisen samanaikaisesta hintojen noususta huolimatta. Myös opiskeluvaiheessa sekä vailla vakinaista työsuhdetta olevat ovat voineet saada suurehkoja lainoja. Vaikka asuntojen hinnat ovat nousseet 2000-luvulla, omistusasuntomarkkinoilla on jo usean vuoden ajan ollut tilanne, jossa kilpailevat pankit ja rahoituslaitokset myöntävät alhaisiin eurokorkoihin sidottuja asuntolainoja väljin lainoitus- ja takaisinmaksukriteerein myös nuorille lainanhakijoille. Asuntolainojen korkotason laskun vuoksi on oletettu, että vuokra-asumisen kilpailukyky verrattuna omistusasumiseen on laskenut entisestään myös nuorten keskuudessa. Oletuksen pitävyydestä ei kuitenkaan ole selvää käsitystä. Suosivatko nuoret omistus- vai vuokra-asumista? Mikä merkitys on vaihtoehtoisilla asumisen hallintamuodilla, kuten asumisoikeus- ja osaomistusasunnoilla? Millaista asumista tavoitellaan ja arvostetaan?

Myös *vuokra-asumisessa* on tapahtunut muutoksia 1990-luvulla. Vuokrasäännösteily purettiin osittain 1992 ja lopullisesti 1995. Sääntelyn purkaminen lisäsi yksityisten vuokra-asuntojen tarjontaa, mutta käänsi vapaarahoitteisten vuokra-asuntojen vuokrat voimakkaaseen nousuun. Vuokrat ovat nousseet erityisesti kovan kysynnän alueilla. Niska ja Lönnqvist (2005, 428) ovat todenneet, että vuokrien nousu kohdistuu erityisesti nuoriin. Nuoret suosivat asuntoja, jotka keskimääräisesti kalliimpia, kuten pieniä asuntoja, joista on suurin pula ja jotka sijaitsevat kaupunkien keskustoissa. Lisäksi nuorten vuokrasuhteista pääosa on uusia, ts. olemassa olevia vuokrasuhteita kalliimpia. Miten kohonneet vuokrat vaikuttavat nuorten asumiseen? Halutaanko vuokra-asunnosta muuttaa omistusasuntoon? Onko kimppa-asuminen yleistynyt vuokrien nousun takia? Kuinka yleisesti asumismenot koetaan kohtuuttoman suuriksi? Minkälaisiin keinoihin on turvauduttu, jos asumismenojen kanssa on jouduttu vaikeuksiin?

On myös arveltu, että yhä nuoremmat ikäluokat hankkivat jo varsin *pysyvän ja tilavan ensiasunnon*. On puhuttu ylisukupolvisesta varallisuuden periyttämisestä, ”perijäsukupolvesta”, jossa pääomia kartuttaneet suuret ikäluokat hankkivat asuntoja tai siirtävät varoja ennakoperintönä jälkikasvulle. Perinteisen asumisuran malli, jossa asteittain edetään pienestä asunnosta suurempaan, ei ehkä enää päde. Useammasta syystä johtuen etäisen lähiön yksiö ei ehkä enää ole nuorelle asunnonhankkijalle itsestään selvästi ensiasunto. Ensiasuntojen keski-koot saattavat olla aiempaa suuremmat. Toisaalta on puhuttu lama-aikana varttuneiden sukupolvien varovaisuudesta riskien ottajina. Julkisessa keskustelussa olleet käsitykset tästä ovat ristiriitaisia.

Viimeaikaisissa asumisesta tehdyissä tutkimuksissa on korostettu *käyttäjänäkökulman* merkitystä, jota aikaisemmissa nuorten asumisesta tehdyissä tutkimuksissa ei ole huomioitu. Asuminen on muuttunut tarpeentyydytyksestä itsensä toteuttamisen suuntaan. Onko myös nuorten asumisessa tunnistettavissa tietoisia *asumispreferenssejä ja elämäntyyliä*? Miten nuoret haluaisivat asua, jos voisivat valita?

Tukholmassa uusia asuntoja hakevat nuoret haluaisivat mielellään sijoittua kaupungin keskustan ullakko- ja terassiasuntoihin. He edellyttävät asunnoiltaan myös laajakaistayhteyttä. Karla Werner (1991) on tutkinut nuorten asumista Tukholman alueella. Werner arvelee suhteen asumiseen muuttuvan. Kysymys ei ole vain katon saamisesta pään päälle. Nykyään ei enää kysytä vain asuntoa, vaan oikeanlaista asuntoa. Kaksikymmentä vuotta sitten olivat kuuluisan Miljonprogrammin aikana rakennetut asunnot haluttuja 30- ja 40-luvuilla syntyneiden keskuudessa. Niitä pidettiin valoisina, ilmavina ja hyvin suunniteltuina. Nyt monia 1960-luvun asuinalueita pidetään ”harmaina”, ”ikävinä” ja ”epäviihtyisinä”. Ne, jotka kykenevät, valitsevat ”inhimillisen mittakaavan” mukaisesti rakennettuja alueita, osuuskunta- tai osakeasumista, joissa voi itse määritellä asumisen ehdot. Werner toteaa, että elämäntapa ja elämäntyyli määräävät asumista enemmän kuin varsinainen asunto. Monet Wernerin haastattelemista nuorista valitsivat mieluummin pienemmän ja puutteellisemmän asunnon keskustasta tai sen lähistöltä kuin paremman asunnon 60-luvun massiivisilta asuinalueilta. Myös Suomessa asumisen valinnoissa elämäntavat ja -arvot näyttäisivät olevan yhä merkitsevempiä. Näkyvätkö elämäntapavalinnat suomalaisten nuorten asumisessa?

Myös *asuinympäristön* merkityksen *asumisen valinnoissa* on todettu lisääntyneen. Asuinympäristö erilaistaa asumista. Pääkaupunkiseudulla asuminen on ehdoiltaan toisenlaista kuin pikkukaupungissa tai maaseudun haja-asutusalueella. Tutkimuksissa on havaittu ihmisten suuntautuvan eri tavoin asumisen valinnoissaan. Suomalaiset arvostavat perinteisesti luonnonympäristöjä enemmän kuin kaupunkiympäristöjä. Kaupungistumisen seurauksena myös kaupunkiympäristön arvostus on lisääntynyt. Asukkaita on tyytety keskustaubaaneiksi, luon-

tourbaaneiksi ja kyläurbaaneiksi asuinympäristön arvostuksen mukaan (ks. Ilmonen 2002). Missä ja minkälaisessa ympäristössä ja alueella nuoret haluaisivat mieluiten asua? Onko kaupunkeihin muuttaminen pakkoa vai valintaa?

1990-luvulla Suomi on myös *kansainvälistynyt*. Vaikka siirtolaisten määrä on kansainvälisesti verrattuna edelleen vähäinen, maassa kuitenkin asuu yhä enemmän siirtolaisia ja suomalaiset nuoret opiskelevat ja työskentelevät yhä enemmän ulkomailla. Asuntomarkkinoille on tullut uusia ryhmiä, kuten maahanmuuttajat ja ulkomaalaiset opiskelijat. Miten nuorten lisääntynyt liikkuvuus vaikuttaa asumiseen? Pyrkivätkö nuoret pysyvän asunnon hankkimiseen vai olettavatko he muuttavansa entistä useammin?

Aiemmin tehdyissä tutkimuksissa ei selvitetä myöskään *nuorisokulttuuristen muutosten* tai vanhempien ja ystävien aiheuttaman *sosiaalisen paineen vaikutusta* nuorten asumistapoihin. Julkisuudessa on puhuttu paljon yhä pidemmäksi venyvistä nuoruudesta, jossa vakiintuminen ja perheen perustaminen siirtyy yhä myöhemmäksi. Myös omaan asuntoon siirtyminen ja kotoa pois muuttaminen on ehkä myöhäistymässä. Ei ole selvyyttä siitä, onko esimerkiksi nuorten kotona asuminen muuttunut kaveri- ja ystäväpiireissä sosiaalisesti hyväksyttävämmäksi kuin aikaisemmin.

Tutkimuksessa haluttiin selvittää, kuinka suuri osuus eri-ikäisistä nuorista aikuisista asuu vanhempiensa kanssa ja kuinka suuri osuus itsenäisesti? Muuttavatko nuoret kotoa keskimäärin aikaisemmin vai myöhemmin kuin kymmenen vuotta sitten? Minkä vuoksi vanhempien luona asutaan ja mitä siitä ajatellaan? Koetaanko se hyväksi ratkaisuksi vai onko syynä vaihtoehtojen puute?

Näihin kysymyksiin etsitään tässä tutkimuksessa vastauksia.

Kyselyn tuloksia

2

2.1 Kyselyn kohderyhmä ja toteutus

Kohderymänä 18-29-vuotiaat

Nuorten asumisen kysymyksiä tutkittiin valtakunnallisella postikyselyllä. Kohderyhmäksi määriteltiin 18-29-vuotiaat. Tämän ikäisiä on uusimpien (vuoden vaihteen 2004/2005) tilastotietojen mukaan noin 791 000 henkeä, mikä muodostaa 15% maan väestöstä.

Vuosi-ikäluokkien koko ei tässä ikäryhmässä vaihtelee kovin paljon. Keskimäärin vuosi-ikäluokat ovat noin 66 000 hengen suuruisia. 18-vuotiaiden ikäluokka on pienin, noin 62 500 henkeä. Suurin on 21-vuotiaiden ikäluokka, runsaat 68 000 henkeä. Miehiä on kohderyhmästä 51% ja naisia 49%.

18-29-vuotiaiden lukumäärä Suomessa v. 1990-2004 (tilanne vuoden lopussa, tiedot: Tilastokeskus)

Vuosi	18-29-vuotiaita
1990	839 958
1995	785 204
2000	766 184
2004	791 114

Taulukosta ilmenee, että vuonna 1990 kyseiseen ikäryhmään kuului noin 840 000 henkeä. Vuoteen 1995 lukumäärä laski noin 785 000 henkeen. Sen jälkeisenä aikana muutokset ovat olleet melko pieniä. Aluksi lukumäärä on laskenut hieman, mutta sitten taas palautunut jokseenkin vuoden 1995 tasolle.

Kuinka kysely toteutettiin?

Aineisto kerättiin postikyselyinä. Otos muodostettiin väestörekisterikeskuksessa. Perusjoukoksi rajattiin 18-29-vuotiaat henkilöt, joista poimittiin 3 500 hengen satunnaisotos.¹

Kysely lähetettiin huhtikuussa 2005 ja saatekirjeessä mainittu palautuspäivämäärä oli 5.5. Tuolloin vastauksia oli palautunut 32%. Sen jälkeen lähetettiin muistutuskirje. Se tuotti vastauksia lisää, siten että osuus nousi lähelle 40:ää prosenttia.

Miesten ja naisten vastausaktiivisuudessa oli tässä vaiheessa suuri ero. Muistutuskierroksen jälkeen naisista oli vastannut yli puolet (51%), miehistä alle 30%. Siksi lähetettiin toukokuun lopussa vielä yksi karhukierros vain miehille. Se korjasikin tilannetta selvästi: miesten vastausosuus nousi 42%:iin. Lopullisessa aineistossa miehiä oli 46% ja naisia 54%.

¹ Tarkkaan ottaen perusjoukkoon kuului laitosten ulkopuolinen Manner-Suomessa asuva väestö.

Lomakkeita saatiin lopulta takaisin 1 606 kappaletta. Palautusosuudeksi muodostui 46,4%.

Aineiston edustavuutta tarkasteltiin muutamien taustatietojen suhteen. Ensinnäkin vastaajien asuinpaikkakuntajakauma (kuntakoon mukaan) vastasi varsin hyvin perusjoukon jakaumaa. Toisin sanoen vastausaktiivisuudessa ei ollut merkittävää eroa pienten maaseutukuntien ja suurten kaupunkien välillä. Myös iän suhteen aineiston edustavuus on hyvä eli nuorempien ikäluokkien edustajat ovat vastanneet suunnilleen yhtä aktiivisesti kuin vanhempienkin.

2.2 Taustatietoja vastaajista

Lomakkeessa kysyttiin vastaajilta joukko taustatietoja, joita käytettiin analyysissa selittävinä taustamuuttujina. Tällaisia olivat iän, sukupuolen ja asumistilanteen ohella mm. asuinpaikkakunta, pääasiallinen toiminta ja talouden tulotaso.

Asuinpaikkakunta

Keskeinen taustatieto oli asuinpaikkakunta. Se vaikuttaa paljon nuorten asumisen mahdollisuuksiin. Asuntomarkkinatilanne on hyvin erilainen suurkaupungeissa ja maaseutukunnissa.

Asuinpaikkakunta ei ole aivan yksiselitteinen asia. Verrattain tavallista on, että nuori on kirjoilla vanhempien luona, mutta todellisuudessa asuu toisella paikkakunnalla esimerkiksi opiskelun vuoksi. Vastaajilta kysyttiin sekä virallinen kotikunta että mahdollinen muu asuinkunta. Kun analyysia varten vastaajat luokiteltiin sijainnin ja kuntakoon mukaan, luokitus tehtiin todellisen asuinpaikan perusteella. Vastaajista 7% asui eri paikkakunnalla kuin oli kirjoilla.² Tavallisinta tämä oli 19-22-vuotiailla.

Asuinpaikkakunnan perusteella tehtiin kaksi luokitusta: ensinnäkin kuntakoon (kunnan väkiluvun) mukaan ja toiseksi kasvukeskuseudivuittain. Seuraavassa taulukossa on esitetty vastaajien jakautuminen *erikokoisiin kuntiin*. Helsinki ja muu pääkaupunkiseutu muodostavat tässä omat luokkansa.

Vastaajat asuinpaikkakunnan koon mukaan, %

Helsinki	12
Muu pääkaupunkiseutu	9
Tampere, Turku ja Oulu	15
50 000 - 100 000 as. kaupungit (Joensuu, Jyväskylä, Kotka, Kuopio, Lahti, Lappeenranta, Pori, Vaasa)	17
20 000 - 50 000 asukkaan kunnat	21
Alle 20 000 asukkaan kunnat	26
Yhteensä	100

Asumistutkimuksessa on usein hyödyllistä jakaa maa *kasvukeskuseutuihin ja muuhun Suomeen*. Kasvukeskuseutuja ovat Helsingin, Turun, Tampereen, Oulun, Jyväskylän ja Kuopion seudut. Uusien asuntojen rakentaminen keskittyy paljolti kasvukeskuksiin. Asumiskustannukset ovat niissä pääsääntöisesti korke-

2) Näiden vastaajien asuinpaikkakunnat hajaantuivat erittäin paljon: 110 vastaajaa asui 44 eri kunnassa. Eniten heitä asui Tampereella ja Jyväskylässä (kummassakin 13 henkeä). Pääkaupunkiseudulla heitä asui vain vähän (7 henkeä).

ampia kuin muualla. Seutuihin kuuluu keskuskaupungin lisäksi kehyskuntia, joten ne kattavat suuri piirtein kokonaisen asuntomarkkina-alueen. Isojen kaupunkien kehyskunnilla on omat erityispiirteensä asukasrakenteen suhteen. Ne ovat etenkin pientaloasumista etsivien lapsiperheiden suosiossa.

Seuraavassa taulukossa on tietoja vastaajien jakautumisesta kasvukeskus-seutuihin ja niiden ulkopuoliseen osaan maata. Pääkaupunkiseutu ja sen lähialue ovat kokonsa vuoksi omina luokkinaan. Lähialue käsittää työssäkäyntialueen kuntia melko laajalti, aina Lohjalle, Riihimäelle ja Porvooseen saakka.

Vastaajien jakautuminen kasvukeskuksiin ja muualle Suomeen, %

Pääkaupunkiseutu	21
Pääkaupunkiseudun lähialue	5
Muut kasvukeskukset	28
Muu Suomi, yli 20 000 as. kunnat	24
Muu Suomi, alle 20 000 as. kunnat	22
Yhteensä	100

Vastaajista runsas puolet sijoittuu kasvukeskuseuduille. Muun Suomen vastaajat puolestaan jakaantuvat jokseenkin tasan yli 20 000 asukkaan kuntiin ja tätä pienempiin kuntiin.

Talouden tulotaso

Vastaajatalouden tulotasoa kysyttiin vain niiltä vastaajilta, jotka asuvat itsenäisesti. Jos vastaaja asui vanhempiensa luona, tuloja ei tiedusteltu.

Vastaajat talouden kuukausitulojen mukaan, % (ei vanhempien luona asuvia)

Kuukausitulot, euroa	Kaikki	Yhden hengen taloudet	Usean hengen taloudet
- 500	11	26	2
501-1000	17	29	10
1001-1500	11	14	9
1501-2000	14	13	15
2001-3000	18	9	23
3001-4000	16	5	23
4001-5000	6	2	9
yli 5000	4	1	6
Tieto puuttuu	2	3	2
Yhteensä	100	100	100

Vastaajataloudet painottuivat alempiin tuloryhmiin: lähes 90%:lla kuukausitulot olivat alle 4 000 euroa. Yhden hengen talouksista yli puolella tulot jäivät alle 1 000 euron. Useamman hengen talouksilla tulojakauman painopiste oli välillä 1 500 - 4 000 euroa. Varsinaisia suurituloisia oli aineistossa niin vähän, että heistä ei saatu vertailuryhmää. Tuloluokitus kattaa siten vain pieni- ja keskituloisia ryhmiä.

Kohteena olevassa ikäryhmässä vallitsee varsin selvä positiivinen riippuvuus iän ja tulojen välillä. Ikähaarukan nuoren pää edustajat ovat tyypillisesti pienituloisia yksinasuvia opiskelijoita, sen yläpäässä taas useimmat ovat jo vahvasti kiinni työelämässä ja asuvat kahden tulonsaajan perheessä. Tulotiedolla

onkin tässä kohderyhmässä erilainen luonne kuin vanhemmissa ikäryhmissä. Tulotieto kertoo pikemminkin elämänvaiheesta. Useimmilla aineiston pienituloisimmilla matala tulotaso on väliaikainen tilanne, jonka voi olettaa kohentuvan opiskelun päätyttyä.

Pääasiallinen toiminta

Asumisen mahdollisuuksien kannalta tärkeä taustatieto on pääasiallinen toiminta: onko vastaaja töissä, opiskelija tai muuten työelämän ulkopuolella. Päätoimilla opiskelijoilla on esimerkiksi harvoin mahdollisuutta ostaa omaa asuntoa, mutta toisaalta heille on tarjolla opiskelijavuokra-asuntoja.

Vastaajista runsaat 40% oli opiskelijoita. Töissä oli 55% ja työttömiä 8%.³ Seuraavassa taulukossa on esitetty tietoja tarkemmalla luokituksella. Vastaaja saattoi valita useita kohtia, joten prosenttilukujen summa on enemmän kuin sata. Esimerkiksi korkeakouluopiskelijoista noin kolmannes oli samalla töissä.

Vastaajien elämäntilanne työn ja opiskelun suhteen

Opiskelija lukiossa/ammattillisessa oppilaitoksessa	15 %
Opiskelija korkeakoulussa	27 %
Vakituisessa työssä	33 %
Määräaikaisessa työssä	22 %
Äitiys-/isyys-/vanhempainlomalla	5 %
Asevelvollisuutta suorittamassa	2 %
Työtön	8 %

Näistä vastauksista muodostettiin taustamuuttuja *pääasiallinen toiminta*, jossa otettiin omaksi luokkanaan huomioon työssäkäyvät opiskelijat. Seuraavassa taulukossa on myös vertailutietoja vuodelta 1995.

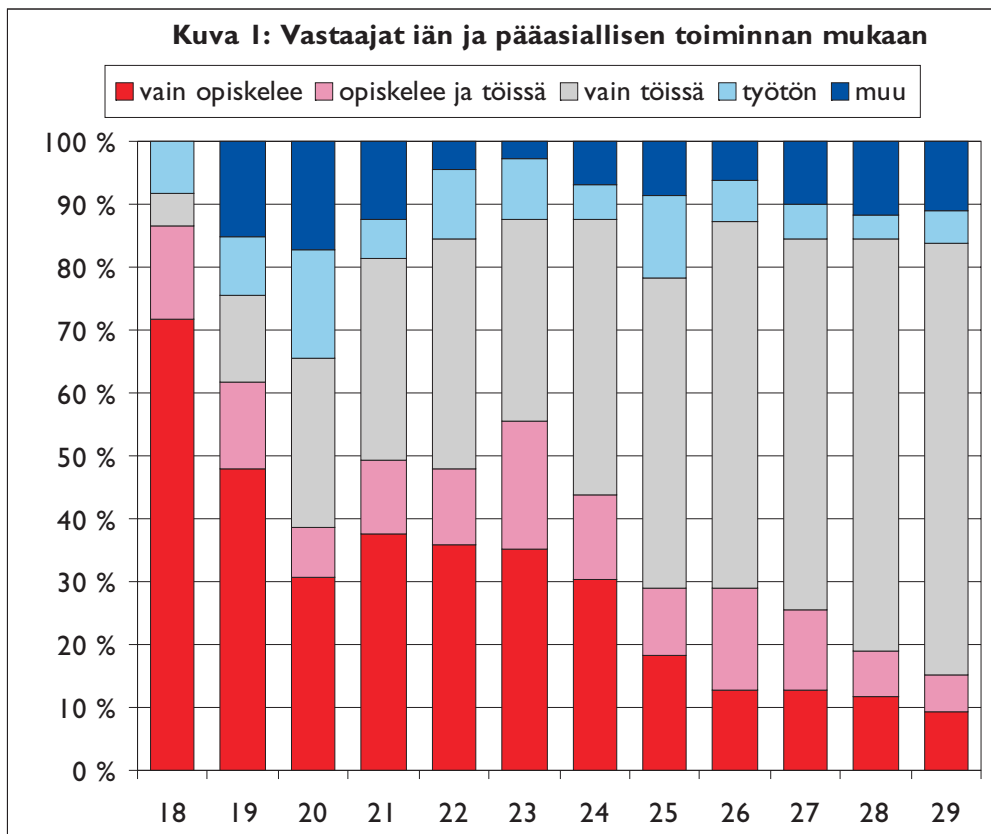
Vastaajat pääasiallisen toiminnan mukaan v. 2005 ja 1995, %

	Vuonna 1995	Vuonna 2005
Opiskelija	26	28
Työssäkäyvä opiskelija	4	12
Työssä	37	42
Työtön	18	8
Muu	14	9
Yhteensä	100	100

Vajaat 30% vastaajista yksinomaan opiskeli eli ei käynyt samalla töissä. Työssäkäyviä opiskelijoita oli 12%. Muita työssäkäyviä oli 42%.

Pääasiallisen toiminnan jakauma muuttuu tietenkin paljon ikäluokittain (**kuva 1**). 18-vuotiaista olivat lähes kaikki vielä koulussa. Opiskelijoiden osuus laskee vähitellen siirryttäessä vanhempiin ikäluokkiin, 29-vuotiaista heitä oli enää 15%. Työssäkäyvien osuus vastaavasti kasvaa, yli 25-vuotiaista töissä kävi kolme neljästä. Luokassa "muu" on kasvua 20 ikävuoden ympärillä, mikä johtuu asevelvollisuutta suorittavista. Tämän luokan lievä kasvu vanhemmissa vuosi-ikäluokissa puolestaan johtuu lastaan kotona hoitavista.

³ 3 Ikäluokittaisia työttömien osuuksia verrattiin Tilastokeskuksen (2005) työvoimatutkimuksen tietoihin. Kyselyaineistossa osuudet olivat lähes samoja kuin työvoimatutkimuksessa. Kato ei siis näytä vinouttaneen aineistoa tässä suhteessa. Myös työllisten osuus ikäluokasta vastaa varsin hyvin Tilastokeskuksen lähteistä saatuja vertailulukuja.

Muutokset vuodesta 1995 selittyvät paljolti parantuneella työllisyystilanteella. Vuonna 1995 työttömyys oli erittäin suurta, mikä näkyy tietenkin työttömien osuudessa, joka on laskenut alle puoleen. Työssäkäyvien opiskelijoiden osuus on kasvanut selvästi. Muiden työssäkäyvien osuus on kasvanut viitisen prosenttiyksikköä. Ryhmässä "muu" on paljon niitä, jotka hoitavat lapsiaan kotona. Ryhmä on pienentynyt, vaikka tuonnempana käy selville, että lapsiperheiden osuus ei ole vähentynyt. Tässäkin heijastunee parantunut työllisyystilanne: vuonna 1995 moni hoiti lapsiaan kotona siksi, että töitä ei olisi kuitenkaan ollut tarjolla.

2.3 Vanhempien kodista itsenäiseen asumiseen

Yksi tärkeä tutkimusteema oli vanhempien luona asumisen ja itsenäisen asumisuran aloittamisen problematiikka. Selvitettiin, kuinka suuri osuus eri ikäryhmissä asuu vanhempien kanssa, yksin tai puolison kanssa. Selvitettiin myös, miksi vanhempien luona asutaan. Onko kyseessä pakkotilanne vai onko syynä se, että kotona viihdytään? Itsenäisesti asuville kysyttiin puolestaan, milloin ja minkä vuoksi kotoa on aikoinaan muutettu. Osa nuorista on palannut jossakin vaiheessa takaisin vanhempien asuntoon. Heiltä tiedusteltiin, minkälaisia syitä takaisinmuutolla on ollut. Lisäksi kartoitettiin vastaajien mielipiteitä vanhempien luona asumisesta. Erityisesti kiinnostivat muutostrendit aiemmista tutkimuksista.

Kenen kanssa vastaaja asuu?

Asumistilanteen kannalta on olennainen tieto, asuuko nuori yksin, vanhempien luona, puolison kanssa vai jonkun muun kanssa. Seuraavassa taulukossa on esitetty vastaajien jakautuminen asumistilanteen mukaan tässä kyselyssä sekä vertailutiedot vuodelta 1995.

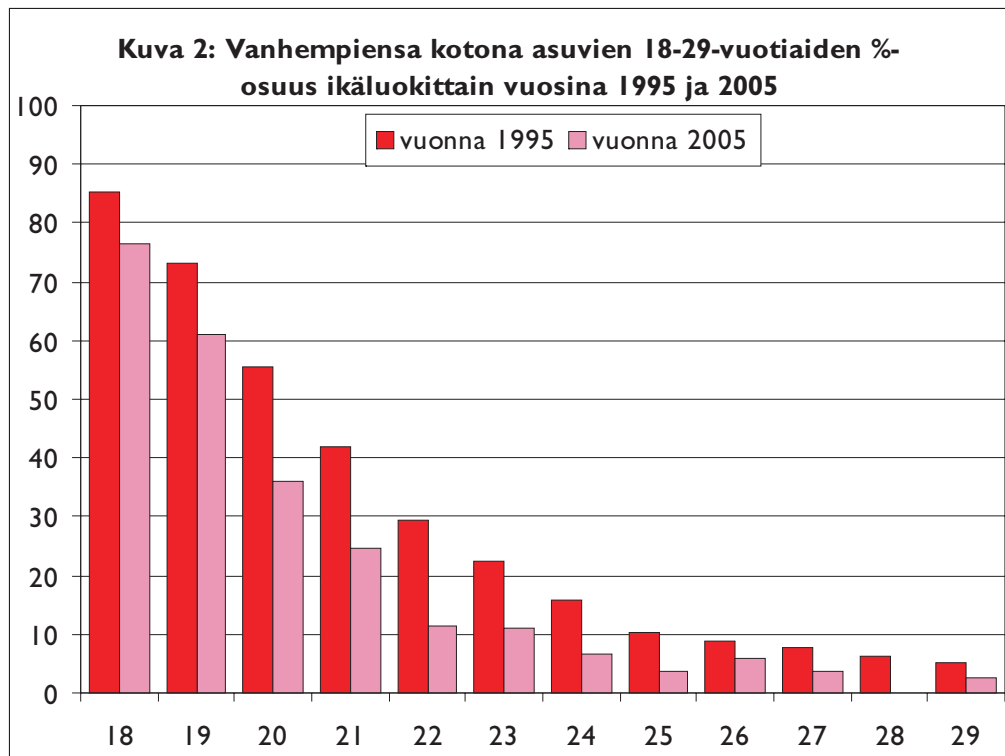
Vastaajat asumistilanteen mukaan vuosina 1995 ja 2005, %

	Vuonna 1995	Vuonna 2005
Molempien vanhempien kanssa	24	14
Toisen vanhemman kanssa	6	4
Avio- tai avopuolison kanssa	41	49
Yksinhuoltajana lapsen kanssa	1	1
Yksin	23	24
Jonkun muun kanssa	4	8
Yhteensä	100	100

Vastausten mukaan vanhempiensa kanssa asui vajaa viidennes (18%). Osuus on vähentynyt kymmenessä vuodessa aika selvästi, vuonna 1995 se oli 29%.

Yksin asui vajaa neljännes vastaajista. Joka toinen asui puolison kanssa. Vuoteen 1995 verrattuna yksinasuminen on pysynyt ennallaan, mutta puolison tai "jonkun muun" kanssa asuminen on yleistynyt. "Jonkun muun" kanssa asuminen tarkoittaa käytännössä kimppa-asumista toveriasunnossa, opiskelija-asuntoa tai asuinyhteisöä. Yksinhuoltajana lapsen kanssa asuminen oli kumpanakin ajankohdana kohderyhmässä harvinaista.

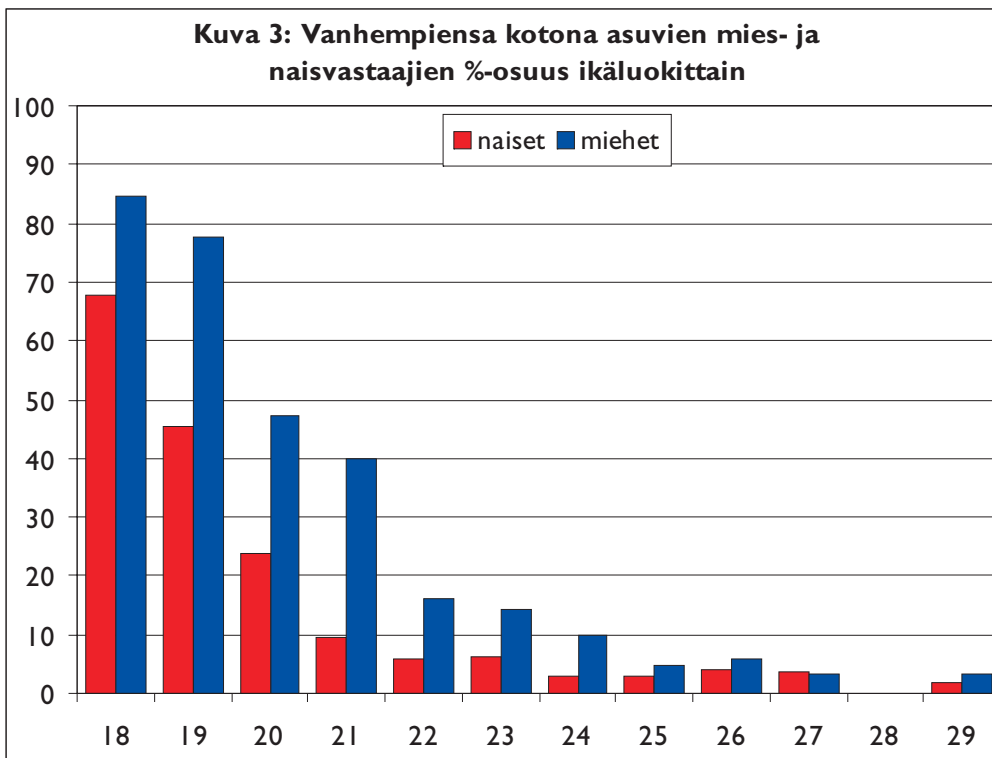
Eriteltäessä asumistilannetta vuosi-ikäluokittain, havaitaan että 18-19-vuotiaista vastaajista asui selvä enemmistö vanhempien luona, mutta 20-vuotiaista enää runsas kolmannes (kuva 2). Vuoteen 1995 verrattuna on kotona asuvien osuus pudonnut etenkin 20-22-vuotiailla. Kotoa irtautuminen näyttää jonkin verran aikaistuneen. Rekisteritiedot näyttävät samansuuntaista kehitystä.⁴

⁴ Rekisteripohjaiset tilastot perustuvat kirjoillaoloon, kun taas kyselyssä saadaan paremmin esiin faktinen tilanne vanhempien luona asumisen suhteen. Muutossuunta on kuitenkin sama: 20-24-vuotiaista oli vuonna 1995 kirjoilla vanhempiensa luona 41%, vuonna 2003 31%, ks. Tilastokeskuksen tietoihin pohjautuvat Nuorten elinoloindikaattorit, Nuorisosiain neuvottelukunta 2005. Samansuuntainen muutos v. 2001-2005 on havaittavissa puhelinhaastatteluihin perustuvissa Nuorisobarometreissa, ks. Saarela 2001, Wilska 2005.

Selvitettiin myös, olisiko pääkaupunkiseudun ja muun maan välillä ero vanhempien luona asumisen yleisyydessä. Kun ikä vakioitiin, ei tämän aineiston perusteella kuitenkaan voitu osoittaa tällaista eroa. Pääkaupunkiseudulta kotoisin olevat nuoret voivat hyvinkin asua pitempään vanhempien luona, koska kotipaikkakunnalla on hyvät opiskelumahdollisuudet ja toisaalta itsenäinen asuminen muodostuu kalliiksi. Mutta toisaalta pääkaupunkiseudulle muuttaa opiskelu- ja työmahdollisuuksien perässä muualta runsaasti nuoria, jotka tietenkin edustavat itsenäisesti asuvia. Nämä tekijät tavallaan tasapainottavat toisiaan siten, että eroa seudun ja muun maan välillä ei tässä aineistossa syntynyt.

Miesten ja naisten välille muodostui selvä ero asumistilanteen suhteen: miehistä 24% asui vanhempien luona, naisista vain 13%⁵. Tilanne oli samansuuntainen jo vuonna 1995. Yksin asui miehistä ja naisista yhtä suuri osuus, mutta naiset asuivat miehiä useammin puolison kanssa. Tässä heijastuu se, että naiset solmivat avo- ja avioliittoja keskimäärin hieman nuorempina kuin miehet. Varsinkin 19-21-vuotiaiden ikäryhmässä asui miehistä huomattavasti suurempi osuus vanhempien luona kuin naisista (kuva 3). Osaltaan tätä selittää asevelvollisuuden suorittaminen, joka monilla lykkää kotoa irtautumista ainakin vuodella.

Elämänvaihe

Nuoren aikuisen asumistilannetta muuttaa mahdollinen perheellistyminen. Omia lapsia oli vajaalla viidenneksellä vastaajista. Yli puolessa vastaajakunnan lapsiperheitä oli yksi lapsi ja kolmanneksessa kaksi lasta. Kun on kyse näin nuorista perheistä, ovat suuret perheet harvinaisia: vain joka kymmenennessä lapsiperheessä oli enemmän kuin kaksi lasta.

⁵ Myös muissa aineistoissa on havaittavissa tämänsuuntainen ero, ks Nuorisosaian neuvottelukunta 2005, Wilska 2005.

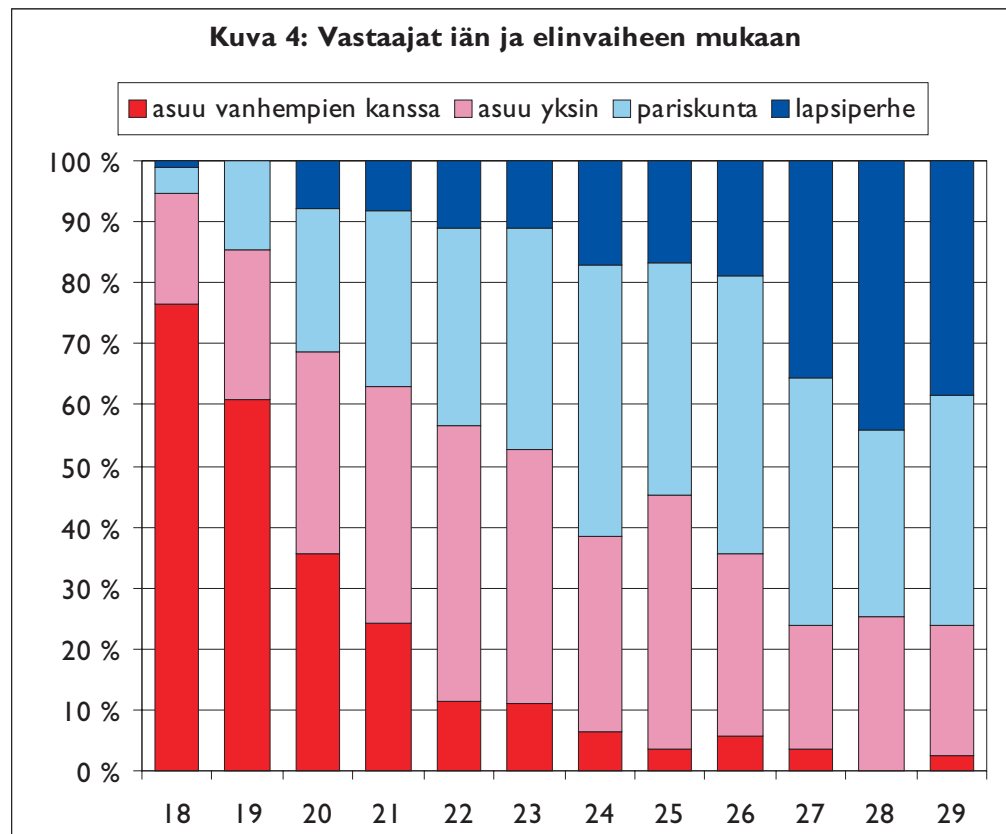
Asumistilanteen ja lapsitiedon pohjalta muodostettiin elämänvaihetieto. Sen luokkiin vastaajat jakautuivat seuraavan taulukon mukaisesti. Yksinasuviin luetiin tässä myös kimppa-asuminen muiden kuin puolison kanssa.

Vastaajat elämänvaiheen mukaan vuosina 1991, 1995 ja 2005, %

	Vuonna 1991	Vuonna 1995	Vuonna 2005
Asuu vanhempien kanssa	27	29	19
Asuu yksin (omassa taloudessa)	24	27	32
Pariskunta ilman lapsia	28	26	32
Lapsiperhe	22	18	18
Yhteensä	100	100	100

Lapsiperheitä on vastaajista sama osuus kuin kymmenen vuotta sitten mutta vähän pienempi osuus kuin neljätoista vuotta sitten. Varhaisempi irtautuminen kotoa ei siis näytä merkitsevän ainakaan sitä, että perheen perustaminen olisi aikaistunut.⁶ Yksinäistaloudet ja pariskunnat ovat kasvattaneet osuuttaan vanhempien luona asujien kustannuksella.

Ikävuosien lisääntyessä elämänvaihejakauma muuttuu siten, että yksinasuvien osuus aluksi kasvaa, mutta 25 ikävuoden jälkeen kääntyy laskuun (kuva 4). Lapsiperheiden osuus kasvaa selvästi 26 ikävuoden jälkeen. Tätä vanhemmista on jo noin 40%:lla lapsia.

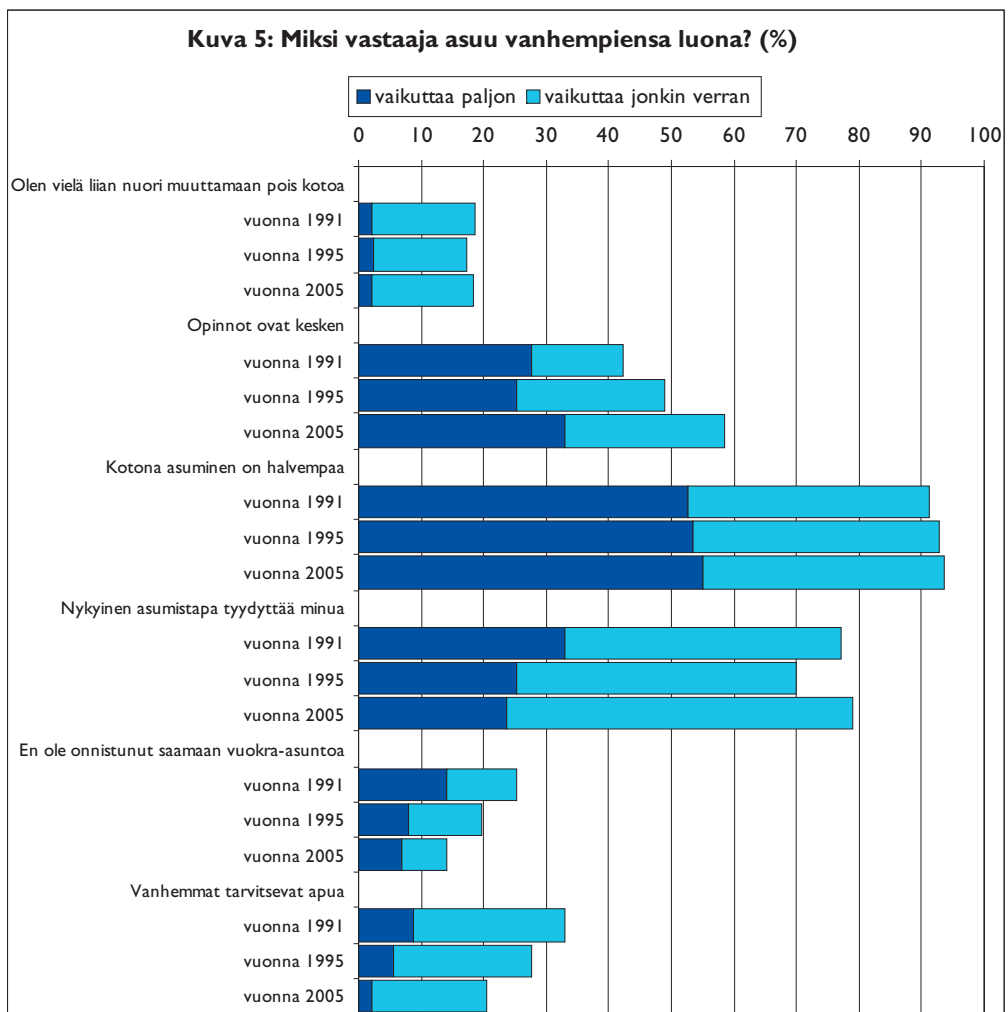
6 Perheen perustaminen on pikemminkin hieman myöhentynyt: tilastot näyttävät muutaman prosenttiyksikön vähennystä lapsiperheiden osuudessa vuodesta 1995. Uusimpien tilastojen mukaan 20-29-vuotiaista asui lapsiperheessä noin viidennes, mikä vastaa varsin hyvin lapsiperheiden osuutta kyselyaineistossa. (Tilastokeskuksen tiedot, Nuorisoasiain neuvottelukunta 2005.)

Tarkasteltava ikäjakso on useimpien elämässä asumisen ja perhetilanteen suhteen suurten muutosten aikaa. Moni ehtii näiden ikävuosien kuluessa käydä läpi koko "syklin" siten, että alkuvaiheessa on vielä lapsen asemassa vanhempien kodissa, loppupäässä taas asuu puolison ja omien lasten kanssa omassa asunnossa. Välille mahtuu vuokralla yksin tai lapsettomana pariskuntana asumisen vuosia.

Elämäntilanteen muuttuessa myös asumistarpeet, -preferenssit ja -mielipiteetkin jossain määrin muuttuvat. Tästä johtuu, että elämänvaihe ja ikä olivat varsin vahvoja selittäjiä asenne- ja mielipidekysymyksissä huolimatta siitä, että ikähaarukka tässä tutkimuksessa oli verrattain kapea, vain kaksitoista vuotta.

Miksi vanhempien luona asutaan?

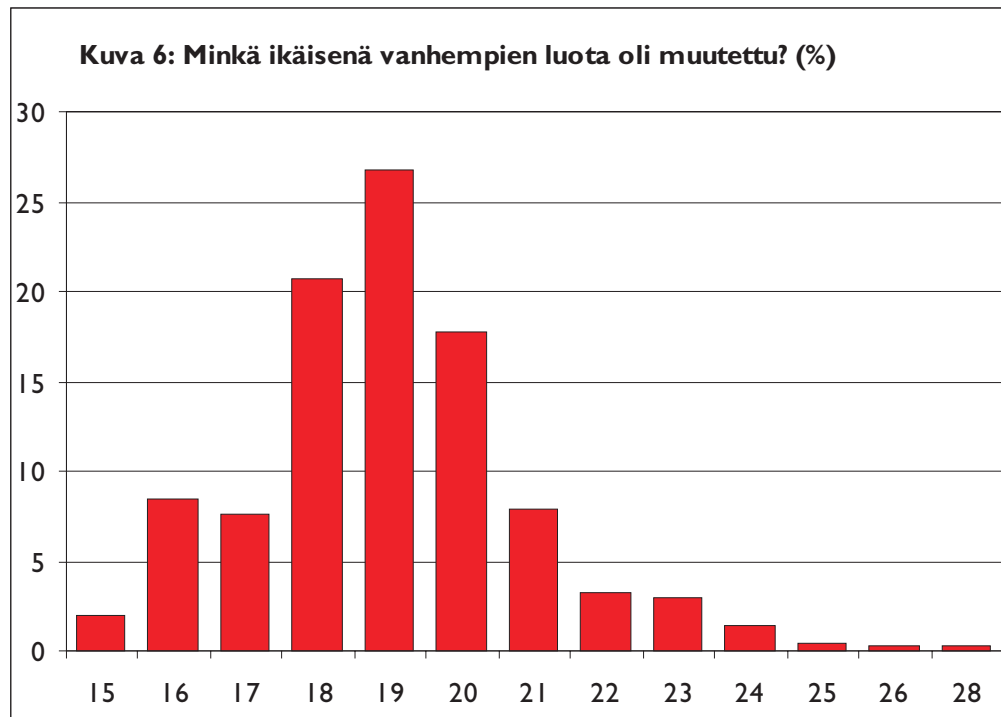
Vanhempien luona asuvilta tiedusteltiin, missä määrin eri syyt vaikuttavat kotona asumiseen. Selvästi tärkeimmäksi osoittautui kotona asumisen edullisuus (kuva 5). Yli 90% vastasi sen vaikuttavan, enemmistö heistä "paljon". Kotona viihtyminen oli myös yleinen syy: noin 80% ilmoitti sen vaikuttavan, valtaosa heistä "jonkin verran". Kolmanneksi tärkein syy oli opiskelu. Yli puolelle sillä oli merkitystä, heistä suurimmalle osalle "paljon". Työttömyys tai työn tilapäisyys vaikutti noin joka kolmannelle. Muilla kysytyillä asioilla ei ollut kovin paljon merkitystä.

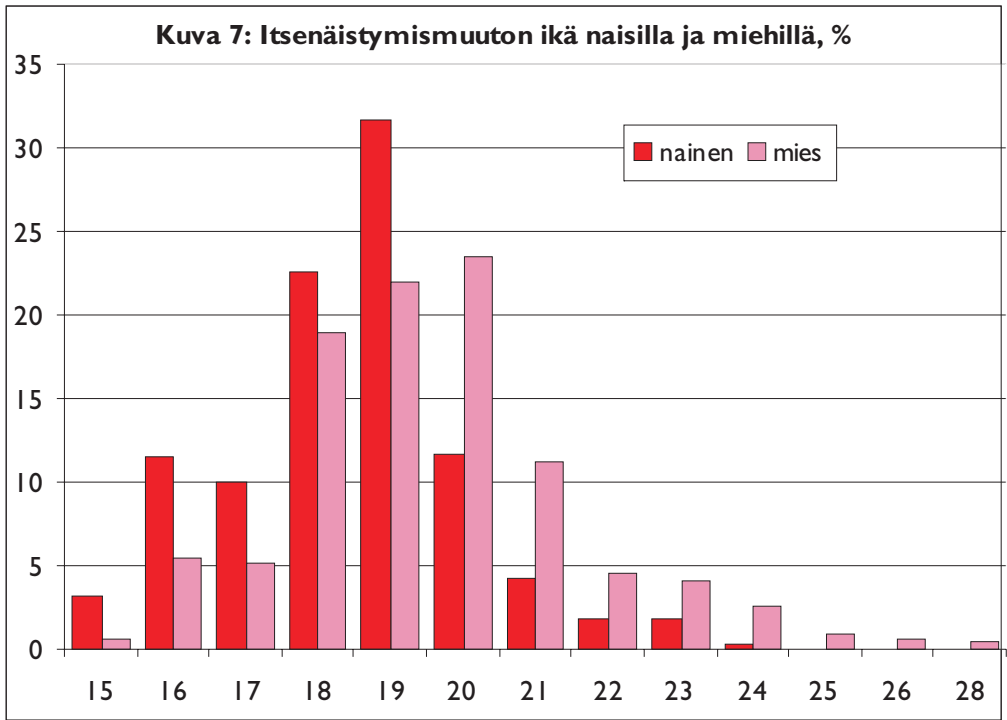
Verrattuna aiempiin tutkimuksiin vanhempien luona asumisen syyt ovat pysyneet pääpiirteissään samoina. Edullisuuden merkitys on pysynyt ennallaan. Keskenraisten opintojen merkitys on kasvanut. Tätä selittää kotona asuvien ikärakenteen nuorentuminen sekä opiskelijoiden osuuden kasvu kohderyhmässä. Kotona viihtymisen kehitys on ollut edestakaista: vuonna 1995 se oli hieman heikentynyt, mutta nyt on palattu suunnilleen vuoden 1991 tilanteeseen. Sitä vastoin vanhempien avuntarpeen ja vuokra-asuntojen puutteen merkitys on kummallakin kerralla vähentynyt, mitä voi pitää myönteisenä kehityksenä.

Vanhempien kodista irtautuneet

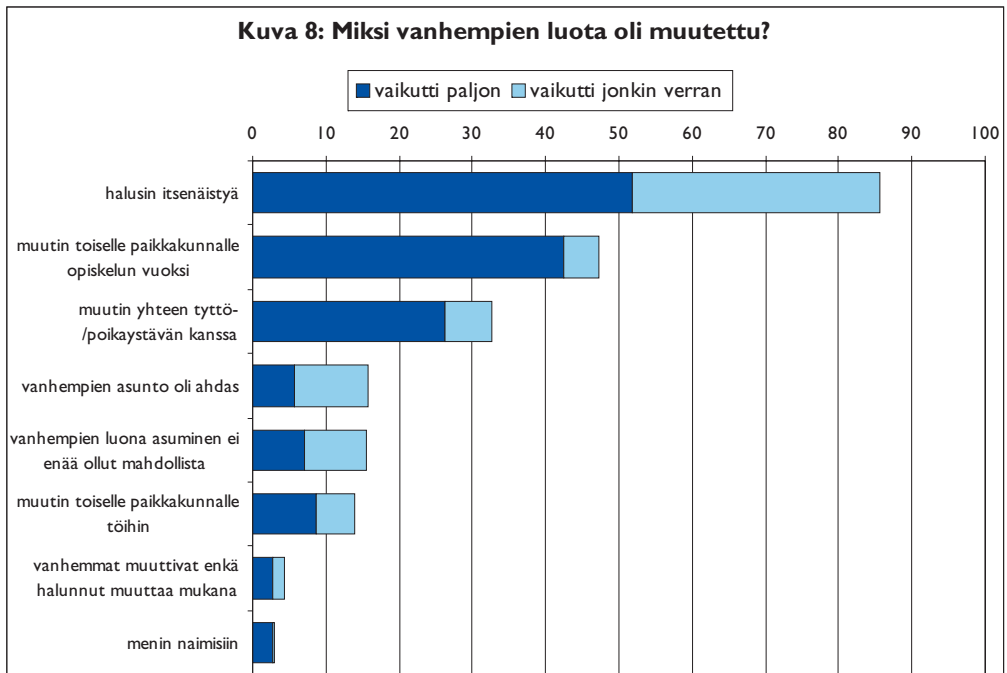
Itsenäisesti asuville kysyttiin vanhempien luota muuttoon liittyviä tietoja. Kotoa oli muutettu tyypillisimmin 18-20-vuotiaana, jakauman huippu sijoittuu 19 vuoteen (**kuva 6**). Tämä oli tavallisin irtaantumisikä myös aiemmissa tutkimuksissa 10 ja 14 vuoden takaa (Keskinen, Niska). Se on sikäli luonnollista, että ylioppilaaksi kirjoitetaan yleisimmin sinä vuonna, kun täytetään 19 vuotta. Suuri osa aloittaa tuolloin opiskelun muualla kuin kotipaikkakunnalla, mikä edellyttää kotoa muuttamista. Miesten osalta tosin asevelvollisuus aiheuttaa monille vuoden viivästyksen.

Miehet olivat muuttaneet kotoa keskimäärin noin vuotta myöhemmin kuin naiset (**kuva 7**). Naiset olivat muuttaneet pois tavallisimmin 18-19-vuotiaana, miehet 18-20-vuotiaana. Miehillä vilkkain poismuutto jakautuu useamman vuoden osalle kuin naisilla, ainakin osaksi tätä selittää asevelvollisuus.

Kotoa muuton syitä kysyttiin valmiiden vaihtoehtojen muodossa (kuva 8). Itsenäistymishalu oli selvästi yleisin syy muuttaa vanhempien luota. Joka toisella se oli vaikuttanut ”paljon” ja kolmanneksella ”jonkin verran”.

Toiselle paikkakunnalle muuttaminen opiskelun vuoksi oli toiseksi tärkein syy: noin puolella se oli vaikuttanut, lähes aina ”paljon”. Yhteenmuutto tyttö- tai poikaystävänsä kanssa oli myös melko tavallinen syy, noin joka kolmas vastasi sen vaikuttaneen, yleensä ”paljon”. Nämä kaksi syytä ovatkin joko-tai-tyyppisiä, toisin kuin itsenäistymishalu.

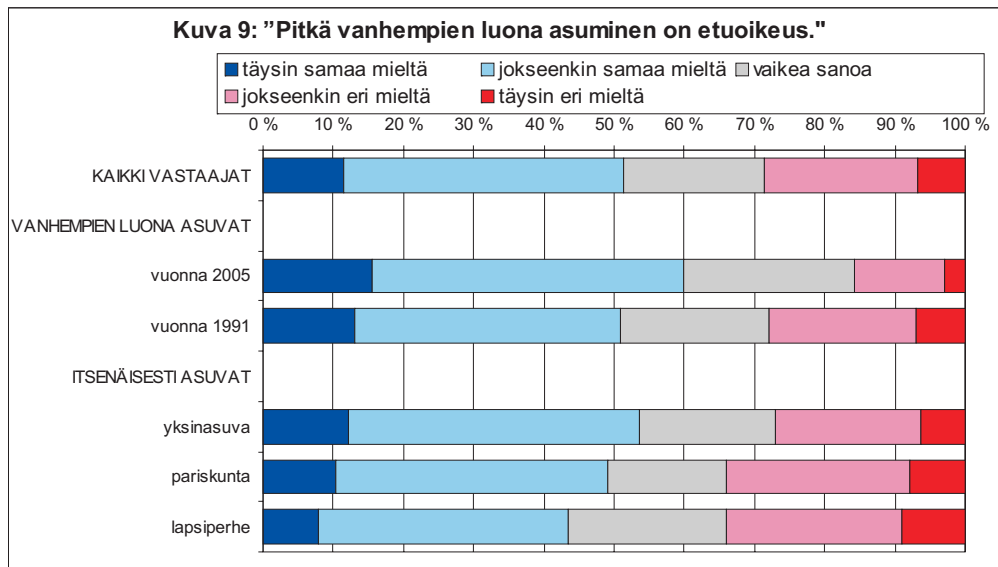
Vanhempien asunnon ahtaus oli vaikuttanut noin 15%:lla vastaajista. Töihin meno toiselle paikkakunnalle ei ollut läheskään niin yleinen syy kuin opiskelemaan lähteminen, vain runsaat 10% vastasi sen vaikuttaneen.

Miesten ja naisten välillä ei ollut paljonkaan eroja muuttosyissä. Opiskelemaan lähtö oli naisilla hieman yleisempi syy kuin miehillä, työpaikan perässä muuttaminen puolestaan vähän tavallisempaa miehillä.

Mielipiteitä itsenäistymisestä

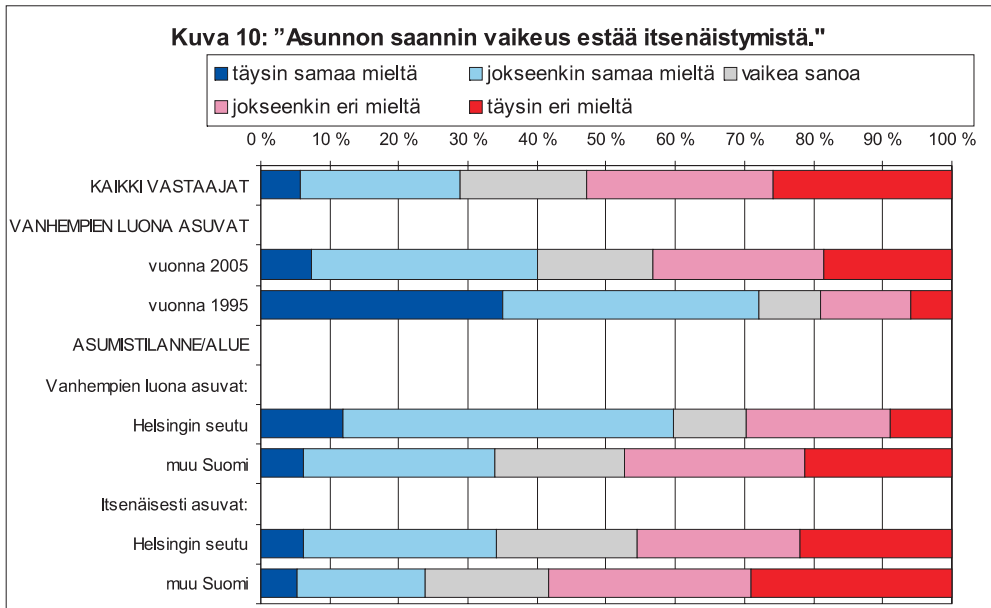
Asennoitumista vanhempien luona asumiseen ja sieltä itsenäistymiseen kysyttiin myös mielipideväittämiä avulla. Samoja väittämiä on käytetty myös aiemmissa tutkimuksissa, joten voitiin tutkia, ovatko nuoren polven asenteet tähän asiaan muuttuneet.

Joka toinen vastaaja oli ainakin jokseenkin sitä mieltä, että ”pitkä vanhempien luona asuminen on etuoikeus” (kuva 9). Väittämän kannatus on lisääntynyt noin kymmenellä prosenttiyksiköllä vuodesta 1991. Samansuuntainen muutos havaitaan, jos tarkastellaan erikseen vanhempiensa luona asuvia. Voidaan siis sanoa, että vanhempien luona asumiseen suhtaudutaan aiempaa myönteisemmin, joskaan asennemuutos ei ole kovin suuri.

Elämänvaihe selitti vastauksia. Vanhempiensa luona asuvista oli samaa mieltä 60%. Niistä taas, joilla oli jo omia lapsia, osuus oli 43%. Huomionarvoista on, että sukupuoli ei selitä vastauksia, vaikka vanhempien luona asumisen yleisyydessä oli miesten ja naisten välillä selvä ero.

Noin 30% vastaajista oli vähintään jokseenkin samaa mieltä väittämän ”asunnon saannin vaikeus estää itsenäistymistä” kanssa (kuva 10). Noin puolet vastusti väittämää. Mielipiteet ovat muuttuneet huomattavasti vuodesta 1991, jolloin selvä enemmistö (77%) kannatti väittämää. Vanhempien luona asuvien keskuudessa mielipidesiirtymä on samantyyppinen (72 %:sta 40 %:iin) kuin koko vastaajakunnassakin. Mielipiteet olivat liikahtaneet tähän suuntaan jo vuonna 1995: kotona asuvista oli täysin samaa mieltä vuonna 1991 joka kolmas, neljä vuotta myöhemmin joka neljäs ja vuonna 2005 enää 7%. Vuoden 1995 tutkimuksen tehnyt Ari Niska tulkitsi muutoksen johtuvan siitä, että tuolloin vuokra-asuntojen saatavuus asuntomarkkinoilla oli helpottunut.

Näin suureen mielipiteiden muutokseen on saattanut vaikuttaa kaksi tekijää. Ensinnäkin asunnon saanti on voinut helpottua. Toiseksi sellainen ajatustapa on voinut yleistyä, että itsenäistyminen ei välttämättä edellytä kotoa pois muuttoa. Helsingin seudulla vanhempiansa luona asuvista huomattavan moni (60%) katsoi, että asunnon saannin vaikeus estää itsenäistymistä. Muualla Suomessa vastaava osuus jäi noin kolmannekseen. Myös itsenäisesti asuvien keskuudessa oli tiin väittämän kannalla yleisemmin Helsingin seudulla kuin muualla Suomessa, mutta ero ei ollut läheskään niin suuri. Vastauksissa heijastuu pääkaupunkiseudun vaikeampi asuntotilanne ja korkeat asumiskustannukset. Muut kasvukeskuseudut eivät erottuneet muusta Suomesta. Vanhempien luona asuvien ja itsenäisesti asuvien ero selittyy todennäköisesti siitä, että edelliset kokevat väittämän omakohtaisemmin, kun taas itsellisesti asuvat ajattelevat sitä enemmän yleiseltä kannalta.

Nuorten monivaiheinen irtautuminen kotoa

Ei ole tavatonta, että nuoret palaavat jossakin elämänsä vaiheessa takaisin vanhempiansa tai vanhempansa luo sieltä kerran jo pois muutettuaan. Itsenäisesti asuvista 26 % oli jossakin vaiheessa muuttanut takaisin. Avoimella kysymyksellä haettiin selityksiä kysymykselle siitä, miksi he olivat muuttaneet takaisin. Vastauksia saatiin yhteensä 317. Niissä esitetyt syyt on mahdollista jaotella 1) ongelmaperusteisiin ja 2) käytännöllisiin syihin.

Ongelmaperusteiset takaisinmuuttosyyt

Ongelmaperusteisten muuttosyiden ryhmään kuuluvat eriaisteiset taloudelliset vaikeudet, jotka estävät itsenäisen asumisen ja pakottavat nuoren muuttamaan takaisin. Taloudellisiin vaikeuksiin suoraan viittaavia tekijöitä mainittiin vastauksissa 54 kertaa. Joissakin tapauksissa oli ollut pakko jättää asunto esimerkiksi vuokrasopimuksen irtisanomisen seurauksena.

Verrattain usein asumisen taloudellinen perusta näyttäisi olevan riippuvainen parisuhteen pysyvyydestä. Suhteen rikkoutuminen mainittiin 57 kertaa ja näyttäytyi siten yleisenä vanhempien luo takaisin muuttamisen ohjaavana tekijänä. Edellytyksiä jatkaa itsenäisestä asumista ei parisuhteen rikkoutuessa useinkaan ole. Parisuhteen rikkoutumiseen saattaa liittyä myös periaatteellisia ulot-

tuvuuksia, jotka ohjaavat osapuolia hankkiutumaan eroon yhteisestä asunnostaan. Näin, vaikka taloudellisia edellytyksiä jatkaa asumista aiemmin yhteisessä asunnossa toisella osapuolista olisikin.

Ongelmaperusteisten muuttosyiden joukkoon voidaan lukea myös harvinaisemmat tapahtumat kuten sairastuminen sekä asunnon vaurioituminen tai tuhoutuminen. Näitä mainittiin aineistossa muutamia kertoja. Lisäksi tuli ilmi jonkin verran palaamisia "takaisin kotiin" vanhempien pyynnöstä. Nuoria oli pyydetty palaamaan, koska vanhemmat olivat tarvinneet taloudellista apua tai työapua esimerkiksi maatilalla ylläpidossa. Tämänkaltaiset syyt saivat 11 mainintaa.

Käytännölliset takaisinmuuttosyyt

Käytännölliset, lähempänä toiminnan vapaaehtoisuutta kuvaavat tekijät liittyivät sinänsä "normaaleihin" elämänmuutoksiin liittyviin järjestelyihin. Tyypillisiä elämänmuutoksia olivat esimerkiksi opiskelujen päätyminen tai paikkakunnan vaihtaminen työpaikan tai uuden opiskelupaikan myötä. Tällaisista elämänmuutosten yhteydessä tapahtuneista takaisinmuutoista oli 72 mainintaa. Kysymys on usein nuorista, jotka palaavat työskentelemään kotiseudulle opiskelujen jälkeen.

Muita käytännöllisiä takaisinmuuttosyytiä olivat väliaikainen työnteko sekä kesätöiden tekeminen opiskeluaikana välissä (37 mainintaa). Joskus oli vietetty kesälomaa paikkakunnalla, jolla vanhemmatkin asuvat ja hankkiuduttu eroon opiskelija-asunnosta luottaen siihen, että uusi asunto löytyy opiskelujen jatkussa tai uuden opiskelun alkaessa (28 mainintaa). Miehillä esiintyi mainintoja muuttamisesta kotiin asepalveluksen suorittamisen ajaksi tai asepalveluksen jälkeen (18 mainintaa).

Myös ulkomaille lähteminen opiskelijavaihtoon, ja etenkin ulkomailta palaaminen olivat tavallisia perusteita vanhempien luona asumiselle (31 mainintaa). Ilmiön yleisyydessä lienee tapahtunut muutoksia verrattaessa tilannetta esimerkiksi vuoteen 1995. Ulkomailla asuminen on muuttunut nuorilla tavallisemmaksi. Itsenäisen asumisuransa aikana oli ulkomailla asunut 12 % vastaajista, kun vuonna 1995 osuus oli alle viisi prosenttia.

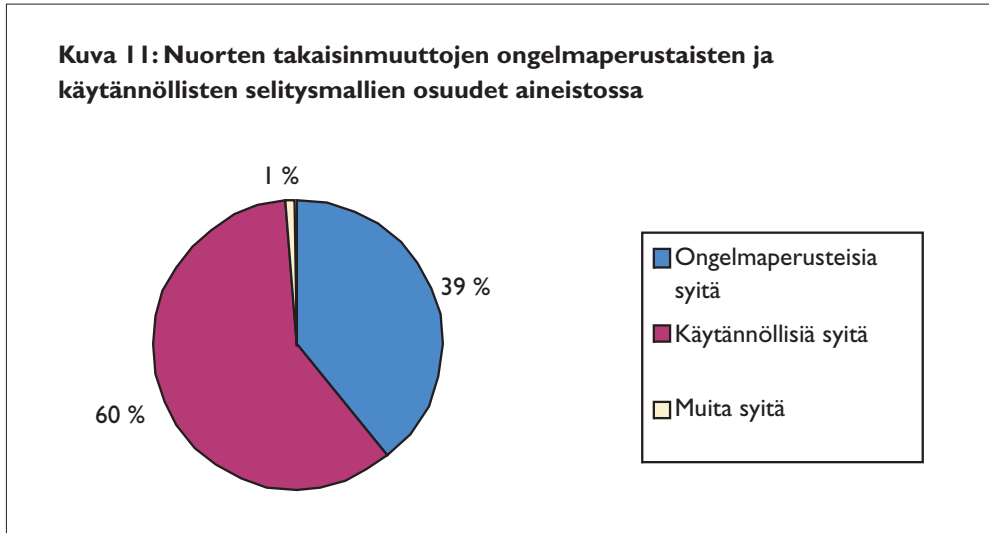
Muutamit vastaajista olivat remontoineet asuntoaan tai rakentaneet itselleen uutta omakotitaloa. Tässä yhteydessä oli luovuttu edellisestä asunnosta ja asuttu vanhempien luona työvaiheen aikana.

Suurin osa takaisinmuutoista on ongelmattomia

Vastauksissa esitetyt muuttosyyt voidaan edellä mainittua ongelmaperustaisiin ja käytännöllisiin syihin perustuvaa jakoa soveltaen jakaa mainintojen lukumäärien perusteella kahtia. Suhteelliset osuudet ilmenevät **kuvasta 11**.

Kokonaiskuvan kannalta on lohdullista, että merkittävä osa takaisinpalamisista liittyy sinänsä ongelmattomiin elämänmuutoksiin. Jossakin mielessä pakotettuja palaamisia on muutoista selvästi pienempi osa. Tosin tässä yhteydessä tulee muistaa, että pahimmissa vaikeuksissa olevat eivät todennäköisesti vastaa kyselyihin. Mielenkiintoisimpana havaintona on parisuhteen pysyvyyden merkitys myös itsenäisten asumisen mahdollisuuksien kannalta. Sen rikkoutuminen näyttäytyi ongelmaperustaisten muuttosyiden joukossa kaikkein tavallisimpana nuorten takaisinmuuton selittäjänä.

Kuva 11: Nuorten takaisinmuuttojen ongelmaperustaisten ja käytännöllisten selitysmallien osuudet aineistossa

2.4 Asumisen nykytilanne

Tässä luvussa käsitellään vastaajien nykyistä asumista. Vastaajilta tiedusteltiin mm. asunnon kokoa ja hallintamuotoa sekä asumismenoja. Joitakin asioita kysyttiin myös itsenäisen asumisen historiasta. Erikseen tehdään katsaus ensiasunnossaan asuviin. Lisäksi esitellään vastaajien mielipiteitä asumistilanteestaan. Koetaanko asumismenot liian suuriksi? Millaisiin keinoihin on jouduttu turvautumaan asumismenoista selviytymiseksi. Erityisesti kiinnosti, kuinka vanhemmat mahdollisesti ovat avustaneet asumisessa. Ollaanko asumisen nykytilanteeseen ylipäättään tyytyväisiä vai painavatko asumishuolet?

Asumisen koko ja asumisväljyys

Yksi olennainen asumisen taustatieto on asunnon koko ja siihen liittyen asumisväljyys. Tässä asiassa oli vanhempiensa luona asuvilla ja itsenäisesti asuvilla erilainen tilanne. Vanhempien luona asuvien kodit olivat enimmäkseen suurehkoja perheasuntoja. Keskimäärin niissä oli viisi huonetta ja 124 neliötä asuinpinta-alaa (pinta-alatiedossa oli näillä vastaajilla aika paljon katoa, 15%). Itsenäisesti asuvien asunnot olivat keskimäärin noin puolet näistä luvuista.

Vanhempien luona asuvilla oli tilaa henkeä kohti 3,6 neliötä enemmän kuin itsenäisesti asuvilla. Tässä vaikuttaa sekin, että vanhempien kodin ahtaus vaikuttaa poismuuttohaluun. Jos vanhempien kotona on runsaasti tilaa, ei ole niin kiirettä muuttaa pois. Edellä kävi ilmi, että vanhempien asunnon ahtaudella oli joillekin ollut merkitystä poismuuton syynä, vaikka se ei kaikkein tärkeimpiä syitä kokonaisuutena katsoen ollutkaan.

Vastaajat asunnon huoneluvun ja elämänvaiheen mukaan, %

Huoneluku ilman keittiötä	Kaikki	Vanhempien luona	Yksin-asuva	Pariskunta	Lapsiperhe
1	17	1	60	8	1
2	36	5	34	64	19
3	19	17	4	17	36
4	12	25	1	5	24
5	7	19	0	3	13
6	4	16	0	3	4
7+	4	17	0	1	3
Yhteensä	100	100	100	100	100

Vastaajien asuntojen keskikoko sekä asumisväljyys vanhempien luona ja itsenäisesti asuvilla (pinta-alat neliömetreinä)

	Huone-luku	Pinta-ala	Asuinpinta-ala henkeä kohti
Kaikki vastaajat	2,9	73,6	33,3
Vanhempien luona asuvat	5,0	123,8	36,3
Itsenäisesti asuvat	2,5	64,3	32,7

Itsenäisesti asuvien asumisväljyystietoja taustamuuttujien mukaan (pinta-alat neliömetreinä)

	Huone-luku	Pinta-ala	Asuinpinta-ala henkeä kohti
Yhden hengen asutokunta	1,5	39,7	39,7
Pariskunta	2,4	64,8	32,4
Lapsiperhe	3,6	94,5	28,0
Omistus	3,4	92,5	40,2
Vuokra	2,0	51,6	29,4
Helsinki	2,0	50,5	29,2
Muu pääkaupunkiseutu	2,3	59,1	30,9
Muut yli 100 000 as. kaupungit	2,1	52,9	30,0
50 000 - 100 000 as. kaupungit	2,2	57,0	30,6
20 000 - 50 000 as. kunnat	2,7	71,3	33,8
Alle 20 000 as. kunnat	3,1	84,2	38,3

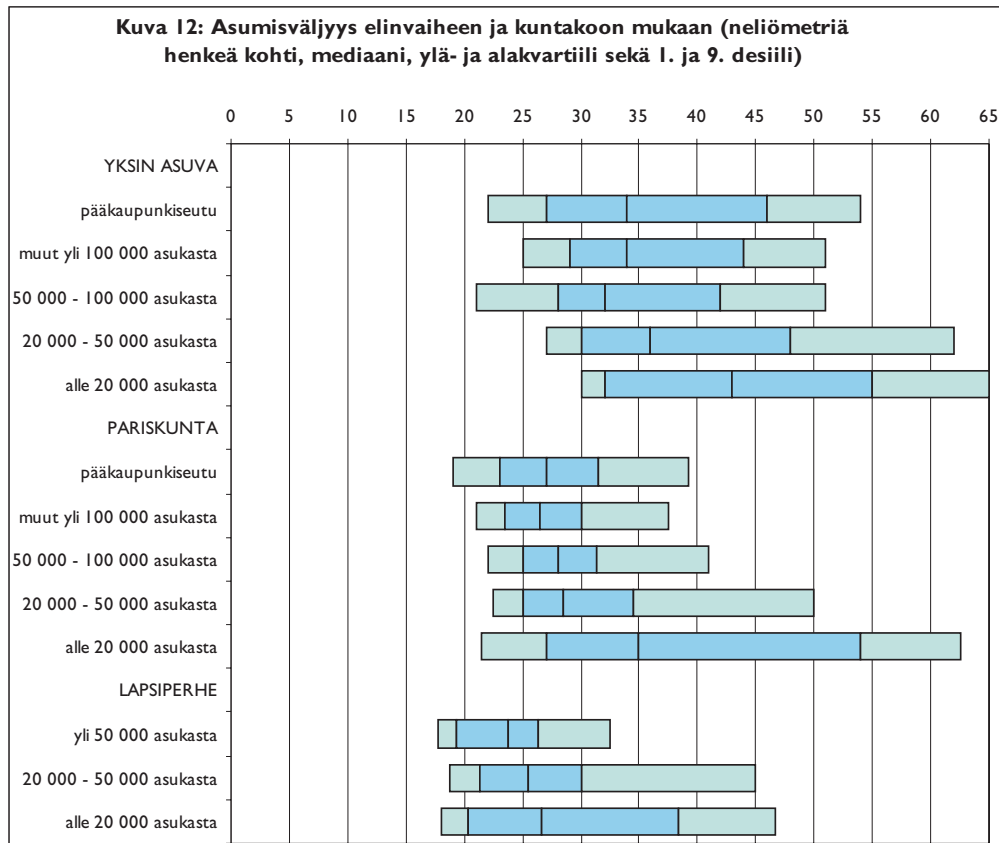
Itsenäisesti asuvien tietoja on taulukossa eritelty elämänvaiheen, hallintamuodon ja asuinpaikan mukaan. Yksinasuvilla oli käytössään keskimäärin 40 neliömetriä. Heistä 60% asui yksiosassa ja kolmannes kaksiossa.⁷ Pariskuntien asunnot olivat keskimäärin 65 neliön suuruisia, tyypillisimmin kaksioita. Lapsiperheillä oli keskimäärin käytössään 94 neliötä ja tavallisimmin kolme tai neljä huonetta.

Yhden hengen asutokunnilla oli pinta-alaa henkeä kohti eniten ja vanhempien luona asuvilla toiseksi eniten. Nuoret perheet puolestaan asuivat ahtaammin. Omistus- ja vuokra-asukkaiden välillä oli suurehko kuilu asumisväljyydessä. Edellisillä oli käytettävissään 40 neliötä henkeä kohti, jälkimmäisillä alle 30 neliötä.

Pienissä kunnissa vastaajien asunnot olivat isompia ja he asuivat väljemmin kuin isoissa kaupungeissa. Kuntakoon vaikutus asumisväljyyteen säilyi selvänä elämänvaiheen vakioinnin jälkeenkin.⁸ (kuva 12)

7 Näissä luvuissa eivät ole mukana "kimppa-asujat" vaan ainoastaan yhden hengen asutokunnat. Kimppa-asujat vastasivat näet epäyhtenäisesti asumisväljyyksymyksiin: osa otti huomioon koko asunnon, osa vain oman osuutensa.

8 Nuorten asumisväljyyden kehitystä kuntatyypeittäin ovat tutkineet rekisteritietojen pohjalta Niska ja Lönnqvist (2005). Heidän tulostensa mukaan nuorten asumisväljyyden alueelliset erot ovat kasvaneet runsaan 10 vuoden aikavälillä. Pääkaupunkiseudulla asumisväljyys suurin piirtein polkenut paikallaan, kun taas pienissä kunnissa on selvää kasvua.

Hallintamuoto

Osa lomakkeen kysymyksistä oli osoitettu vain itsenäisesti asuville. Tällaisia olivat tiedot asunnon hallintamuodosta, asumiskustannuksista ja asumishistoriasta.

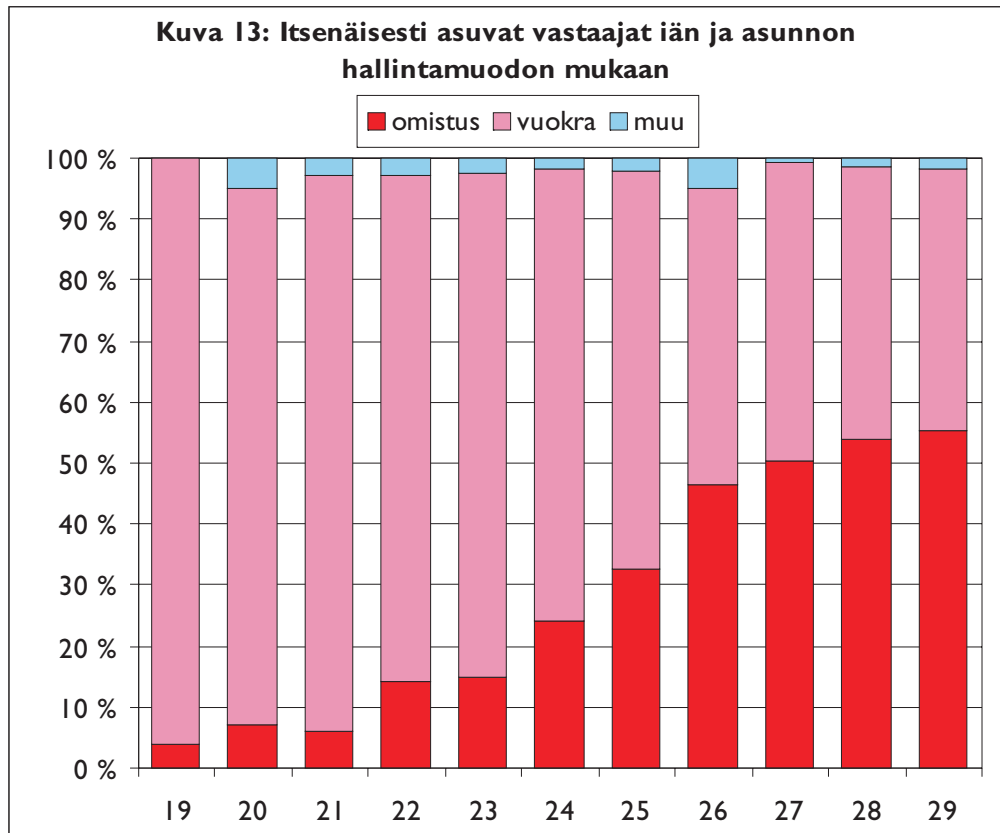
Itsenäisesti asuvista vastaajista noin kaksi kolmesta asui vuokralla ja noin 30% omistusasunnossa. Seuraavassa taulukossa on esitetty tarkempi hallintamuotojakauma.

Vastaajat asunnon hallintamuodon mukaan, % (ei vanhempien luona asuvia)

Oma talo	13
Oma osakehuoneisto	18
Työsuhdeasunto	1
Asuinyhteisö	1
Opiskelija-asunto	10
Muu vuokra-asunto	54
Asumisoikeusasunto	2
Muu	1
Tieto puuttuu	1
Yhteensä	100

Omakotitalossa asui 13% vastaajista. On selvää, että paikkakunta vaikutti tässä paljon: omakotitaloasuminen oli yleistä pienissä, maaseutumaisissa kunnissa, harvinaista taas suurissa kaupungeissa. Työsuhdeasunnossa tai asuinyhteisössä asuminen näyttää olevan kohderyhmässä harvinaista, samoin asumisoikeusasuminen. Opiskelija-asunnossa asui joka kymmenes.

Vastaajan iän ja asunnon hallintamuodon välillä vallitsee selkeä riippuvuus (kuva 13). Itsenäisesti asuvista 18-19-vuotiaista lähes kaikki olivat vuokralaisia. Omistusasuajien osuus kasvaa selvemmin 24-vuotiaista lähtien. 27-vuotiaista asui jo puolet omistusasunnossa.

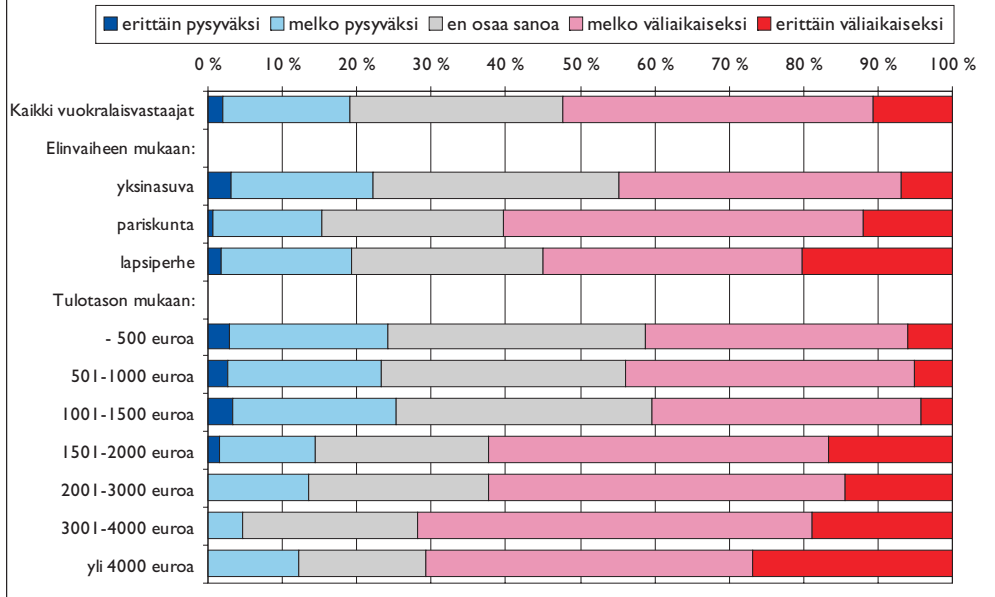

Entä kuinka hallintamuotojakauma on muuttunut aiemmasta? 90-luvun alkuun (1991) verrattuna muutokset ovat pieniä. Omistusasuminen on hieman vähentynyt (tuolloin 35%). Vuokrasektorin sisällä selvin muutos on työsuhteasuntojen harvinaistuminen 9%:sta 1%:iin. Muut vuokra-asunnot ovat kuitenkin vastavasti lisänneet osuuttaan, joten vuokra-asumisen osuus kokonaisuutena on jokseenkin samaa tasoa (parin prosenttiyksikön lisäys). Asumisoikeusasuntoja alettiin tuottaa vasta 90-luvun alussa, joten niillä ei vielä 1991 ollut osuutta kohde-ryhmän asumisessa. Vuonna 2005 ne olivat saavuttaneet 2,5%:n osuuden.

Vertailu vuoteen 1995 tuo kuvaan uuden piirteen. Aikavälillä 1991-95 vuokra-asuminen nimittäin lisääntyi selvästi 25-27-vuotiailla; aikavälillä 1995-2005 se puolestaan väheni samassa ikäryhmässä. Vaikuttaa siltä, että laman aikana monet lykkäsivät oman asunnon ostoa ja vilkkaimman asunnonoston ikävaihe siirtyi parilla vuodella. Työllisyystilanteen parannuttua on palattu suunnilleen entiseen tilanteeseen omistusasuntoon siirtymisen ajoittumisessa.

Noin viidennes vuokralaisvastaajista oli ajatellut vuokra-asumistaan vähintään "melko" pysyväksi (kuva 14). Puolet piti sitä väliaikaisratkaisuna. Varsin moni, noin 30%, ei osannut sanoa. Vuodesta 1995 on tapahtunut selvä muutos, tuolloin nimittäin yli kolmannes (36%) piti vuokra-asumistaan melko pysyvänä, 28% väliaikaisena ja 36% ei osannut sanoa. Vuokra-asuminen koetaan siis aiempaa yleisemmin väliaikaisena.

Kuva 14: Kuinka pysyväksi vuokra-asumista on ajateltu?

Lapsiperheistä ja pariskunnista piti yli puolet (55-60%) vuokra-asumistaan väliaikaisena, kun taas yksinasuvista osuus jäi 45%:iin. Pariskuntien osalta vastauksia selitti myös ikä: nuorimmista pariskunnista alle puolet piti vuokra-asumistaan väliaikaisena, kun taas vanhimmissa ikäluokissa näin vastanneiden osuus oli 70%:n luokkaa. Yksinasuvilla ikä ei selittänyt vastauksia merkitsevästi.

Vastauksilla oli varsin selvä riippuvuus tulotason: mitä suuremmat tulot, sitä useampi piti vuokra-asumistaan väliaikaisena. Näin vastanneiden osuus oli pienituloisista talouksista (alle 1 500 euroa/kk) noin 40%, 1 500 - 3 000 euron tuloluokassa yli 60% ja yli 3 000 euron tuloluokassa noin 70%. Tuloriippuvuus säilyi myös, kun tarkasteltiin erikseen yksinasuvia ja usean hengen talouksia.

Asumismenojen suuruus

Vastaajilta tiedusteltiin talouden asumismenoista. Vuokra-asukkailta kysyttiin kuukausivuokran suuruutta. Omistusasukkaita pyydettiin laskemaan yhteen yhtiövastike, asuntolainan korot ja lyhennykset.⁹

Kaikkien itsenäisesti asuvien vastaajien keskimääräiset (kysytyt) asumismenot olivat 505 euroa kuukaudessa. Omistusasukkailla summa oli 695 euroa ja vuokra-asukkailla 412 euroa. Mediaani oli omistusasukkailla 660 euroa ja vuokra-asukkailla 408 euroa. Seuraavassa eritellään asumismenojen suuruutta ensin vuokra- ja sitten omistusasukkailla.

Seuraavassa taulukossa on esitetty, kuinka vastaajien keskimääräinen kuukausivuokra vaihteli asuinpaikan mukaan.

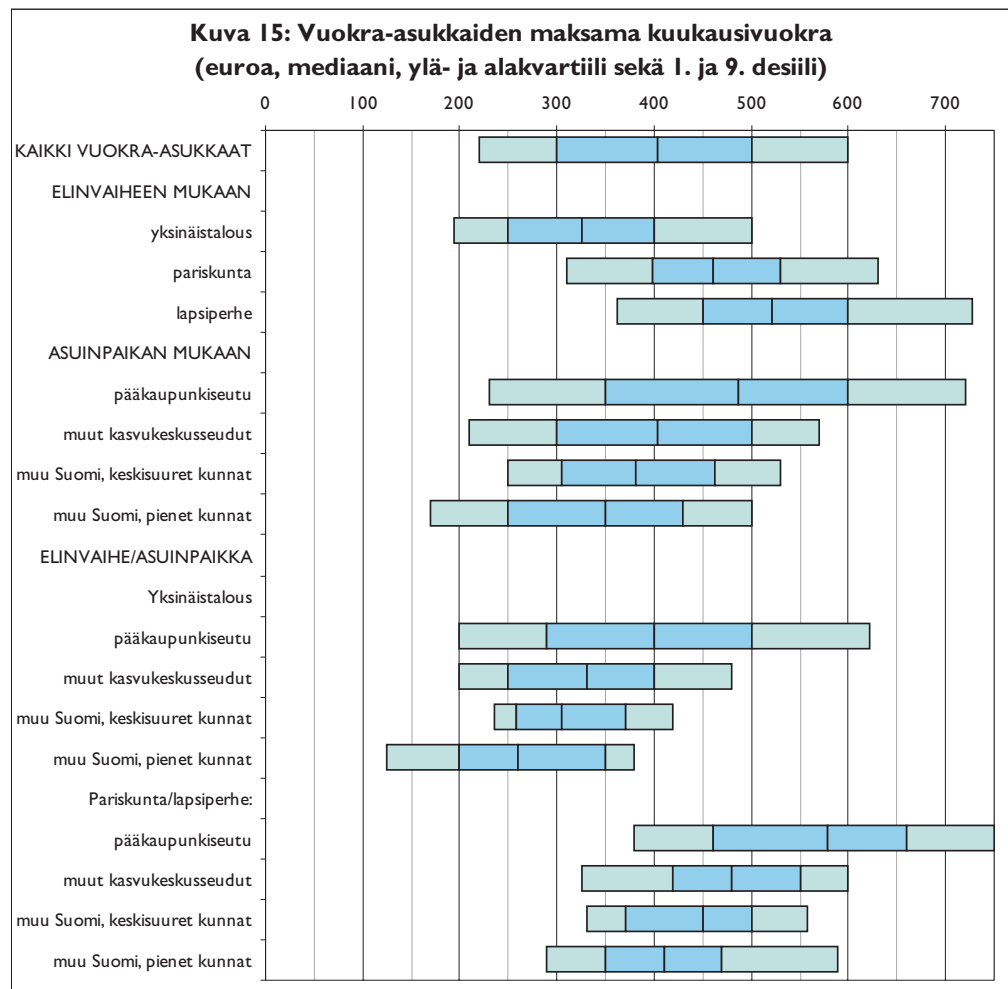
⁹ Kaikkia asumismenoeriä ei siis tiedusteltu. Tämä oli tietoinen valinta, koska lomaketta ei haluttu tehdä liian pitkäksi ja hankalaksi. Tulkinnassa on siis otettava huomioon, että asumismenoista saatiin tässä vain suuntaa-antavaa tietoa.

Vastaajien keskimääräinen kuukausivuokra asuinpaikan mukaan, euroa

Helsinki	510
Espoo, Vantaa	474
Pääkaupunkiseudun lähialue	429
Muut kasvukeskukset	402
Muu Suomi, yli 20 000 as. kunnat	393
Muu Suomi, alle 20 000 as. kunnat	347
Koko maa	412

Helsingissä keskivuokra oli korkein, yli 500 euroa; kuntaluokituksen toisessa päässä alle 20 000 asukkaan kunnissa asuvien vastaajien keskivuokra oli noin 350 euroa.

Kuvassa 15 on eritelty kuukausivuokran suuruutta osaryhmittäin. Kuvassa on tietoja keskimääräisen tason (mediaani) lisäksi myös vuokrien hajonnasta. Tummempi vaakapalkki kuvaa kvartiiliväliä. Sen alueelle sijoittuu siis puolet tapauksista. Palkin kahtia jakava pystyviiva kuvaa mediaania. Palkkia on kummastakin päästä jatkettu viimeiseen desiiliin asti (vaaleansininen osuus) eli kummastakin jakauman päästä jää pois 10% vastauksista. Koko palkin alueella sijoittuu siis 80% tapauksista.

Koko vastaajakunnassa kvartiiliväli ulottui 300:sta 500 euroon. Elämänvaihe-
luokkien ja paikkakuntien erot ovat kuitenkin suuria. Yksinäistalouksien medi-
aanivuokra vaihteli alueittain pääkaupunkiseudun 400 eurosta pienten kuntien
260 euroon. Useamman hengen talouksien mediaanivuokra puolestaan vaihteli
pääkaupunkiseudun noin 580 eurosta pienten kuntien 410 euroon. Elämänvai-
heen vakioimisen jälkeen näyttää vuokran hajonta olevan pääkaupunkiseudulla
suurempaa kuin muualla maassa.

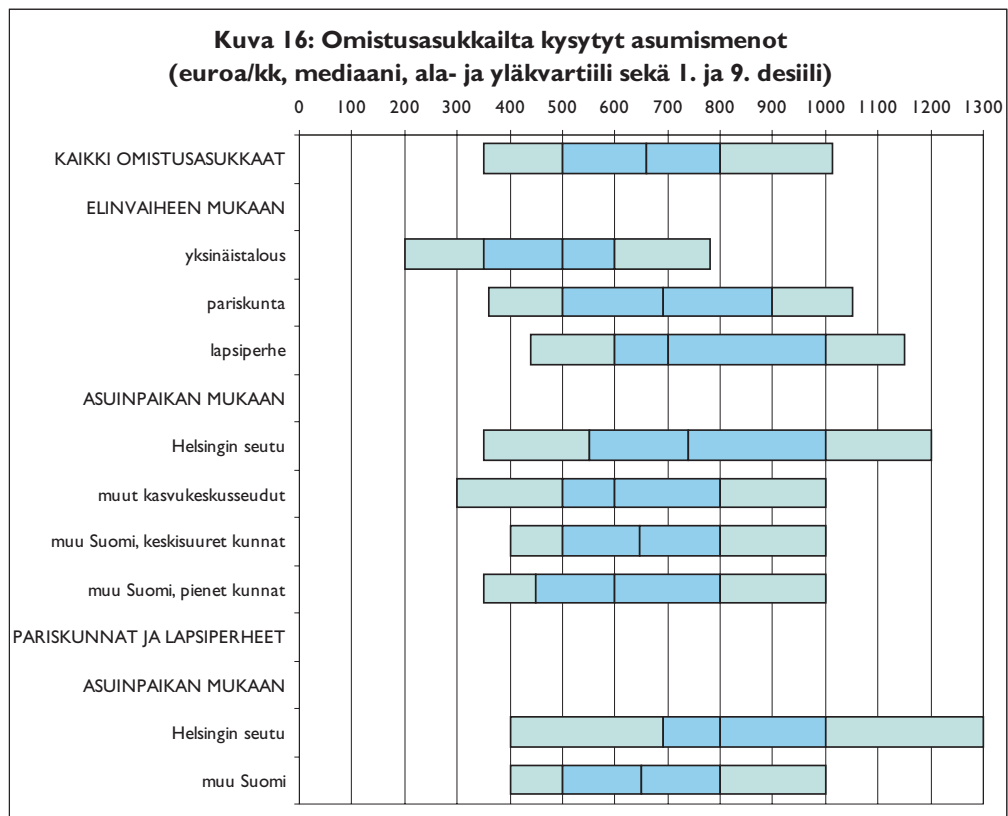
Seuraavasta taulukosta ilmenee puolestaan tietoja omistusasukkailta kysyt-
tyjen asumismenojen keskimääräisestä tasosta asuinpaikan mukaan.

**Omistusasukkailta kysytyt kuukausittaiset asumismenot asuinpaikan mukaan
(keskiarvo, euroa)**

Helsinki	667
Espoo, Vantaa	851
Pääkaupunkiseudun lähialue	865
Muut kasvukeskukset	648
Muu Suomi, yli 20 000 as. kunnat	698
Muu Suomi, alle 20 000 as. kunnat	649
Koko maa	695

Omistusasukkaiden puolella erottuu suurten asumismenojen alueena muu Hel-
singin seutu kuin itse Helsinki. Tämä selittyy sillä, että Helsingissä omistusasuk-
kaina oli paljon yksinasuvia, muualla seudulla painottuivat lapsiperheet suurem-
pina asuntoineen.

Kuvassa 16 on esitetty tietoja omistusasukkailta kysytyjen asumismenojen
tasosta ja hajonnasta vastaajakunnan eri osaryhmissä. Yksinasuvilla asumisme-
nojen mediaani sijoittui 500 euroon, pariskunnilla ja lapsiperheillä noin 700 eu-

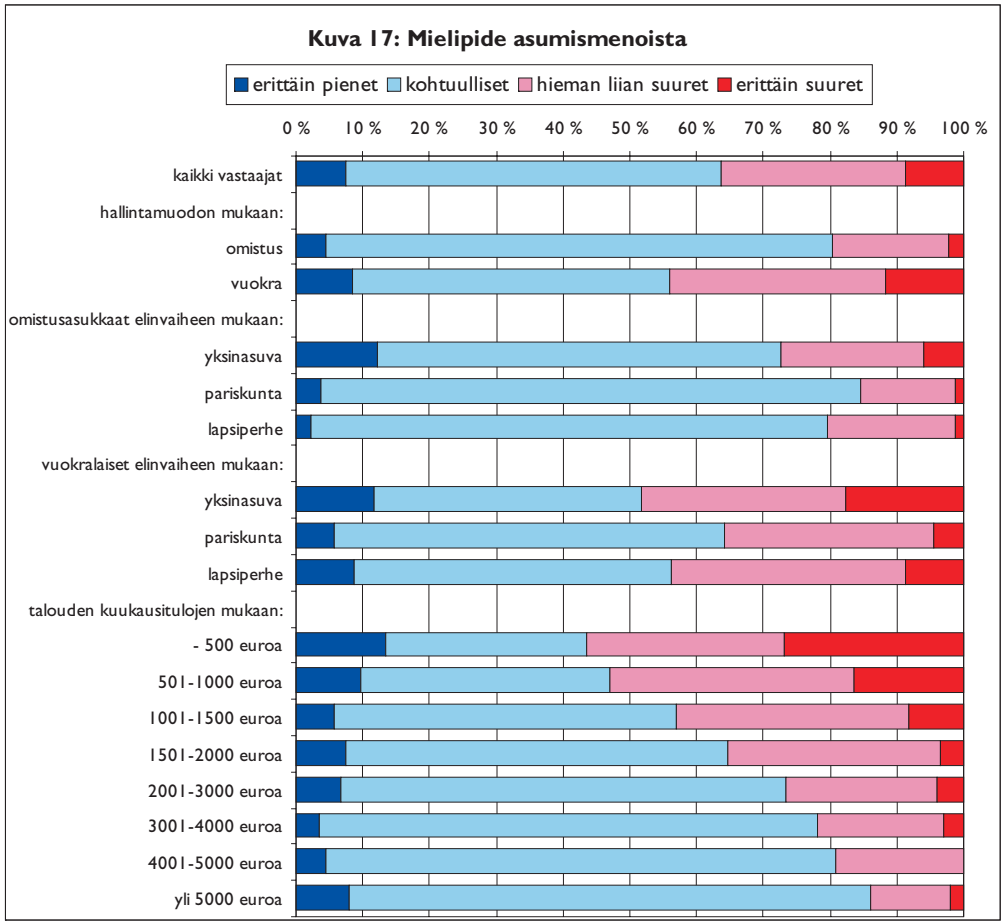
roon. Vaikka kahden jälkimmäisen ryhmän mediaani ei juuri eroa, sekä ylä- että alakvartiili asettuivat lapsiperheillä suurempiin summiin kuin pariskunnilla. Asuinpaikan mukaan erottui vain Helsingin seutu (pääkaupunkiseutu + lähi-alue), kun taas muilla luokilla ei ollut juuri eroa. Etenkin Helsingin seudun pariskunnilla ja lapsiperheillä näyttää esiintyvän yleisesti hyvinkin korkeita asumismenoja, mikä nostaa yläkvartiilin 1 000 euroon ja 9. desiiliin jopa 1 300 euroon. Helsingin seudulla näyttää asumismenojen hajonta olevan suurempaa kuin muualla maassa.

Verrattaessa vuokra- ja omistusasukkailta kysytyjä asumismenoja osaryhmittäin havaitaan, että omistusasukkailla nämä menot olivat yleensä selvästi suurempia. Tarkasteltavissa ikäryhmissä lähes kaikilla omistusasukkailla on asuntolainaa eikä sitä ole kovin paljon vielä ehditty lyhentää. Tilanne on toinen myöhemmässä elämänvaiheessa, kun moni on ehtinyt maksaa lainan pois kokonaan.

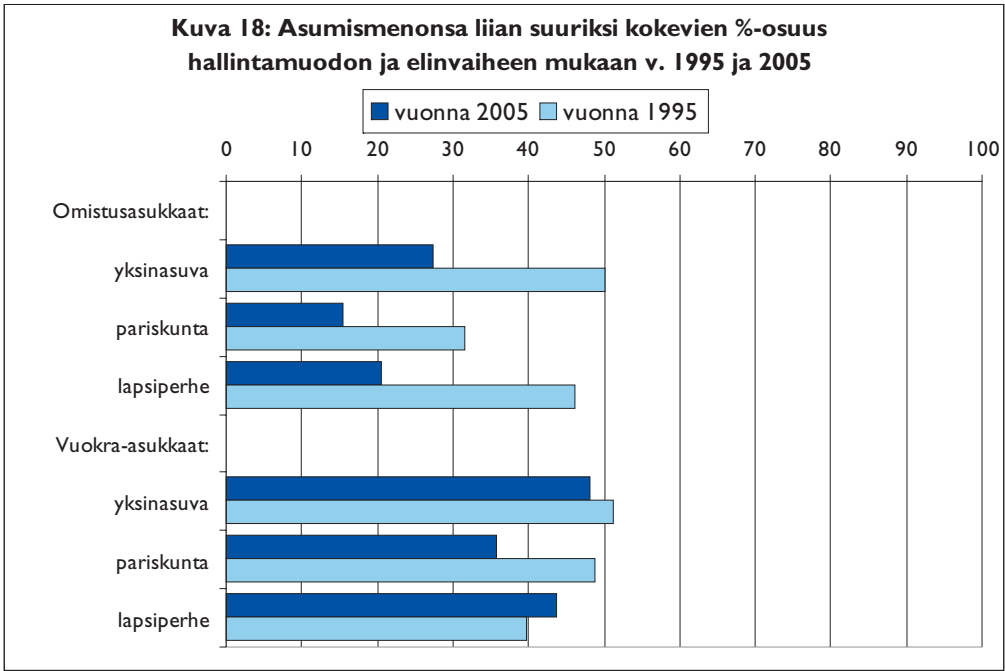
Koetaanko asumismenot liian suuriksi?

Kyselyn tavoitteena oli selvittää vastaajien omia näkemyksiä asumismenojen suuruudesta suhteessa tuloihin. Kiinnostavaa on myös se, kuinka nämä näkemykset ovat muuttuneet aiemmasta. Vuokralaisten asumismenojen kehitystä 90-luvun alkupuolelta lähtien on vastikään tutkittu rekisteripohjaisista aineistoista (ks. Lönnqvist – Lyytikäinen 2005; Niska – Lönnqvist 2005). Niiden mukaan vuokrasäännöstelyn purkamisen (1993-95) jälkeen vuokrat ovat nousseet selvästi, jyrkimmin pääkaupunkiseudulla. Myös asumismenojen osuus tuloista on noussut huomattavasti 90-luvun alusta, kuitenkin tasaantuen vuoden 1996 jälkeen. Vuokramenojen jälkeen käytettävissä olevien tulojen kehitys on käyräviivaista: lama-vuosina ne putosivat varsin jyrkästi, 90-luvun puolivälin jälkeen ne ovat vähitellen nousseet, eivät kuitenkaan vuoden 1990 tasolle. Nämä trendit vaikuttavat vahvimmin nuoriin, koska enemmistö heistä asuu vuokralla ja juuri he solmivat eniten uusia vuokrasuhteita, joissa vuokratason kohoaminen tuntuu selvimmin.

Tämän kyselyn vastaajista 36% koki asumismenonsa liian suuriksi, kun taas 64% piti niitä kohtuullisina (**kuva 17**). Keskiarvoluvut kätkevät kuitenkin taakseen suuria eroja omistus- ja vuokra-asukkaiden välillä. Omistusasukkaista 80% ei pitänyt asumismenojaan liian suurina, Vuokra-asukkaista tätä mieltä oli vain hieman yli puolet (56%). Vaikka omistusasukkaiden asumismenot olivat korkeammat, myös tulot ovat suuremmat. Lisäksi omistusasukas kartuttaa lainanlyhennysten kautta samalla omaisuuttaan, joten "sietokynnys" voi olla tätä kautta korkeampi.

Koetun asumismenorasituksen kehitys on ollut omistus- ja vuokra-asukkailla erilaista (kuva 18). Vuonna 1995 piti omistusasukkaista vajaa puolet asumismenojaan liian suurina, nyt osuus oli supistunut 20%:iin. Sen sijaan vuokra-asukkaille ei ollut juurikaan muutosta vastauksissa, ainoastaan vuokralaispariskunnilla

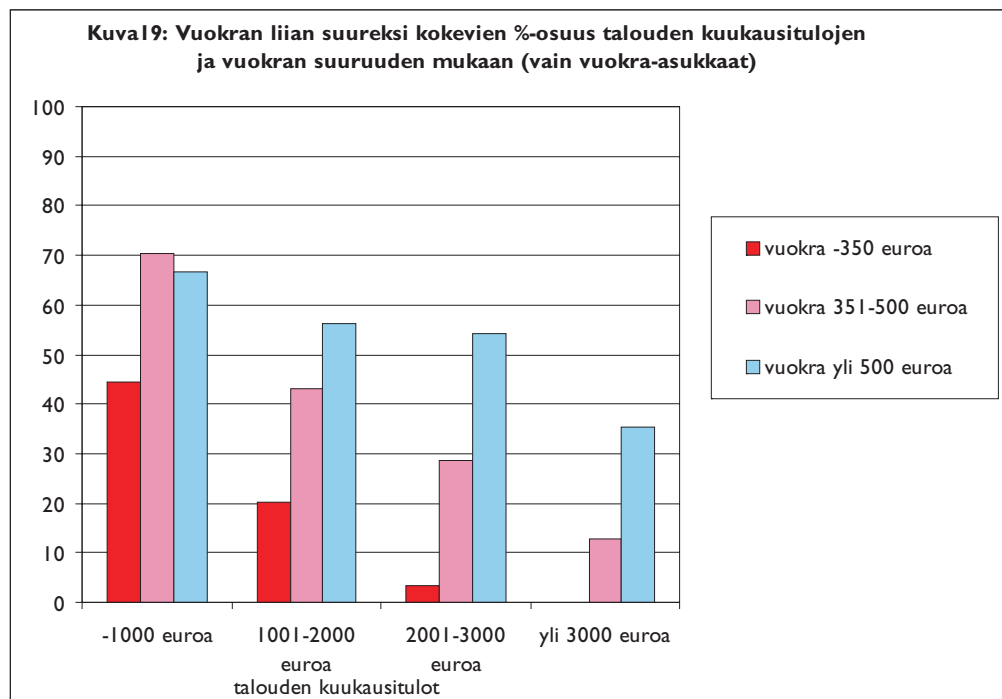
oli lievää suotuisaa kehitystä. Omistusasukkailla tilannetta lienee helpottanut parantunut työllisyys, alhaiset korot ja pitkät laina-ajat. Vuokra-asukkaillakin on työllisyys parantunut, mutta samaan aikaan vuokrataso on noussut reilusti.

Asuinpaikka ei selittänyt vastauksia, kun hallintamuoto vakioitiin, mikä oli hieman yllättävää ottaen huomioon pääkaupunkiseudun korkean vuokra- ja hintatason. Tosin myöskään vuonna 1995 pääkaupunkiseutu ei poikennut tämän kysymyksen kohdalla muusta maasta. Luultavasti tulos selittyy seudun korkeammalla tulotasolla.

Elämänvaihe selitti vastauksia, mutta hallintamuodon vakioinnin jälkeen vain lievästi: yksinasuvat kokivat useimmin asumismenonsa liian suuriksi ja pariskunnat harvimminkin.

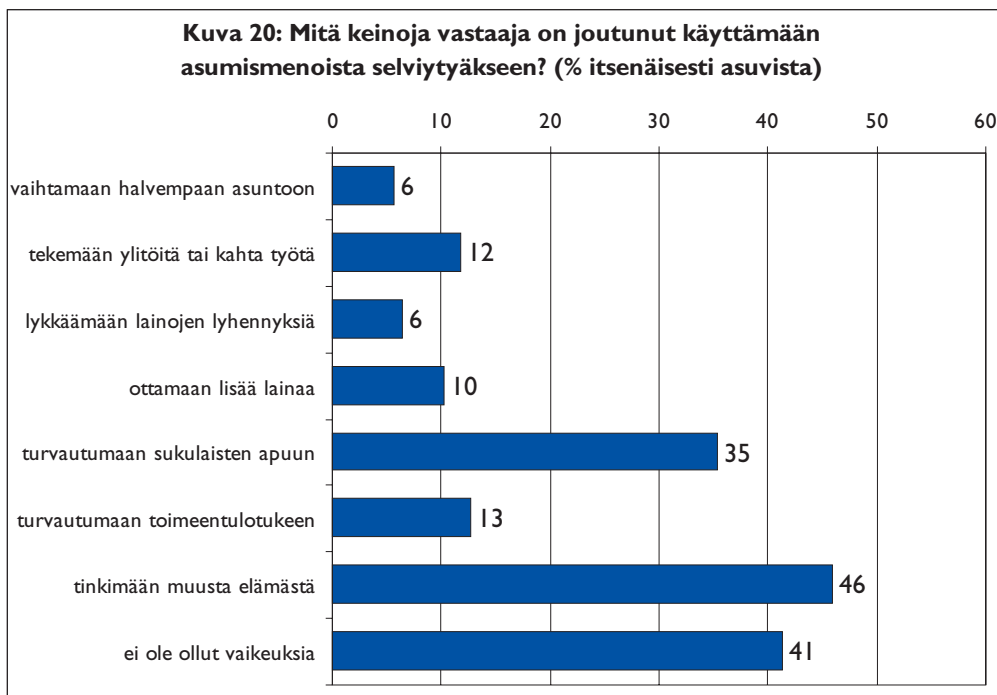
On luonnollista, että tulotaso selitti vastauksia vahvasti. Alle 500 euron kuukausituloja nauttivista katsoi enemmistö asumismenojensa olevan liian suuret, melkein 30% jopa "erittäin suuret". Tuloasteikon toisessa päässä (yli 5 000 euroa kuukaudessa) asumismenoja pidettiin vain harvoin (15%) liian suurina. Myös ikä selitti mielipiteitä: asumismenoja pidettiin sitä harvemmin liian suurina mitä vanhempi vastaaja oli. Iällä ja tuloilla vallitsikin vahva riippuvuus.

Vuokralaisten osalta vastauksia voidaan edelleen eritellä yhtä aikaa tulotason ja vuokran suuruuden mukaan (kuva 19). Alle tuhannen euron kuukausitulojen talouksista selvä enemmistö (noin 70%) piti asumismenoja liian suurina, jos vuokra ylitti 350 euroa. Yli 500 euron vuokran koki liian suureksi yli puolet seuraavien kahden tuloluokan (1 001 - 2 000 sekä 2 001 - 3 000 euroa) vastaajista ja vielä kolmannes yli 3 000 euron tuloja nauttivistakin. Jos vuokra alitti 500 euroa, niin yli 3 000 euron tuloluokassa sitä ei juurikaan enää koettu liian suureksi. Alle 350 euron vuokran koki verrattain harva liian suureksi 2 001 - 3 000 euron sekä 1 001 - 2 000 euron tuloluokissa, mutta pienituloisimmista melkein puolet koki tämänkin vuokran liian suureksi.

Kuinka asumismenoista on selvitty?

Vastaajalta kysyttiin, onko hän viimeisen viiden vuoden aikana joutunut asumismenoista selviytyäkseen turvautumaan erilaisiin keinoihin, joita esitettiin lomakkeessa valmiin listan muodossa (kuva 20). Noin 40% itsenäisesti asuvista ilmoitti, että heillä ei tässä suhteessa ole ollut vaikeuksia. Kysymys oli siinä mielessä hankala, että vastaajan rahatilanne on kokonaisuus ja on usein mahdollista eritellä mikä johtuu juuri asumismenoista.

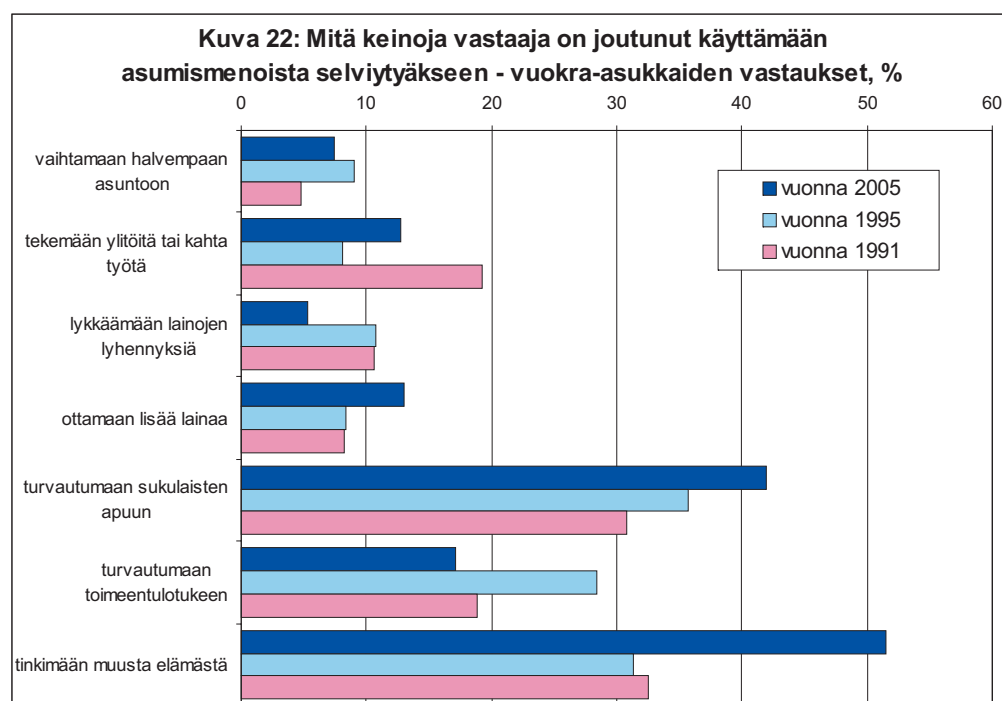
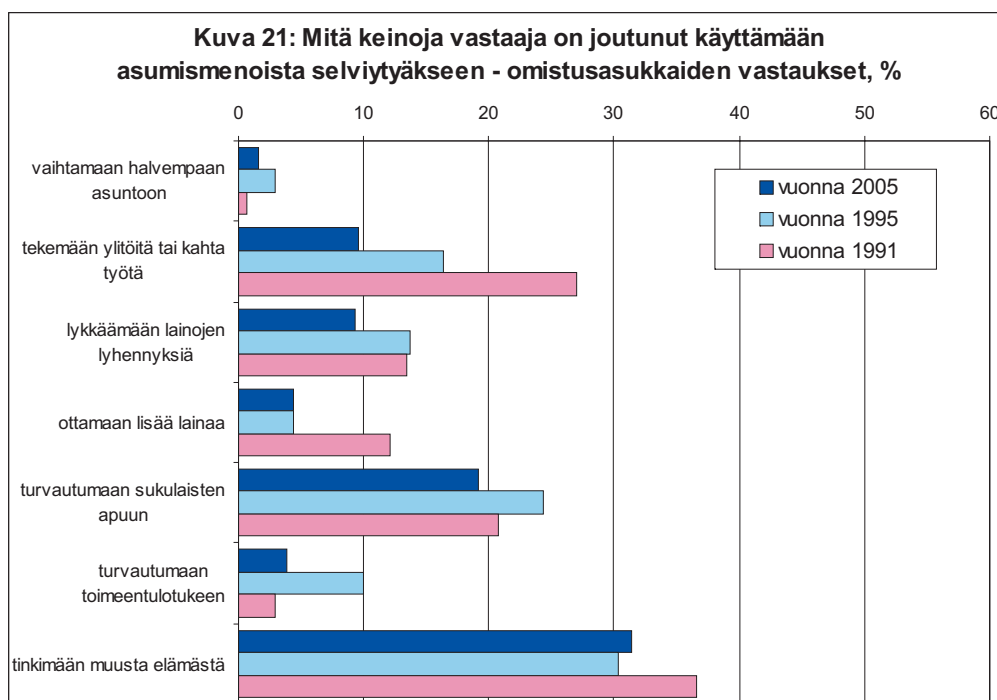
Melkein puolet vastasi joutuneensa "tinkimään muusta elämästä". Tämä kohta oli hieman epämääräinen ja jättää avoimeksi, kuinka tärkeistä asioista on jouduttu tinkimään. Sukulaisten apuun turvautuminen oli ollut varsin tavallista: noin joka kolmas merkitsi tämän kohdan. (Sukulaisilta, lähinnä vanhemmilta saadusta avusta ks. tarkemmin seuraavasta luvusta.)

Toimeentulotukeen oli joutunut turvautumaan 13% itsenäisesti asuvista vastaajista. Ylitöitä tai kahta työtä oli joutunut tekemään 12%. Joka kymmenes oli joutunut ottamaan lisää lainaa ja 6% lykkäämään lainojen lyhennyksiä. Halvempaan asuntoon oli joutunut vaihtamaan 6% vastaajista.

Vuokra-asukkaat ovat joutuneet turvautumaan huomattavasti useammin tässä mainittuihin keinoihin kuin omistusasukkaat (kuvat 21 ja 22). Omistusasukkaista 58% ja vuokra-asukkaista 34% ilmoitti, että ei ole ollut vaikeuksia. Sukulaisten apuun oli turvautunut vuokralaisista yli 40%, omistusasukkaista vajaat 20%. Myös toimeentulotuki, lisälainan otto ja yleinen elämästä tinkiminen oli vuokralaisilla selvästi yleisempää.

Aiempiin ajankohtiin verrattaessa havaitaan, että omistusasukkailla turvautuminen tässä mainittuihin keinoihin on yleisesti ottaen vähentynyt. Selvintä tämä on ylitöiden tai kahden työn tekemisen kohdalla, jossa väheneminen on ollut jatkuvaa: vuonna 1991 tämän kohdan mainitsi 27% vuonna 2005 enää alle 10% vastaajista.

Vuokralaisten ryhmässä taas muutos on erisuuntaista eri keinojen kohdalla. Muusta elämästä tinkiminen näyttäisi vastausten mukaan yleistyneen selvästi. Sukulaisapu ja lisälainan otto ovat yleistyneet jonkin verran. Lisätöiden teko on hieman yleisempää kuin vuonna 1995 mutta vähäisempää kuin vuonna 1991.

Lainanlyhennysten lykkääminen on harvinaistunut aiemmista ajankohdista. Toimeentulotukeen turvautuminen on vähentynyt vuodesta 1995. Toimeentulotuen käytön vaihteluissa heijastuvat ennen muuta työllisyyden muutokset – etenkin pitkäaikaistyöttömyys on keskeinen tekijä siinä, joudutaanko turvautumaan toimeentulotukeen.

Pienituloisten asumista tuetaan Suomessa yleisellä asumistuella sekä opintotuen asumislisällä. Tämän kyselyn vastaajista 34% ilmoitti saavansa jompaakumpaa näistä tuista. Niistä vastaajista, joiden talouden tulotaso oli enintään tuhat euroa kuukaudessa, tukea sai 84%. Tuloluokassa 1 001 - 1 500 euroa tukea sai 39% ja tuloluokassa 1 501 - 2 000 20%. Tätä suurempituloisista näitä tukia sai vain hyvin vähäinen osuus.

Miten vanhemmat tai isovanhemmat tukevat nuorten asumista

Nuorilta kysyttiin avoimella kysymyksellä, millaisia taloudellisen tuen muotoja he olivat saaneet vanhemmiltaan ja isovanhemmiltaan. 550 henkilöä vastasi kysymykseen. Erilaisten tukien ja taloudellisten avustusten saaminen vanhemmilta näyttäytyi aineistossa varsin yleisenä käytäntönä. Vastaukset olivat kuitenkin lyhyitä eikä niistä kovin tarkasti ilmennyt, kuinka suurta tuki oli ollut, miten se oli käytetty tai kuinka säännöllistä nuorten avustaminen oli ollut. Seuraavassa jäsennellään erilaisia tukien ja avustusten muotoja ja arvioidaan niiden merkitystä nuorten asumismenoista selviytymisessä.

Suora määrittelemätön taloudellinen tuki

Tavallisimmin oli vanhemmilta saatu suoraa taloudellista tukea. Suorasta tuesta oli aineistossa 216 mainintaa. Suoralla tuella viitataan rahalliseen tukeen, joka voidaan tilanteen ja tarpeen mukaan käyttää joko asunnon hankkimiseen, asumismenojen kattamiseen tai muuhun elämiseen.

Lainat ja osittaislainat

Osa nuorista oli saanut lainaa joko asunnon hankkimiseen tai asumismenoista selviytymiseen. Asunnon hankkimista varten saatu laina sisältää oletuksen, että se maksetaan takaisin. Takaisinmaksun sitovuudesta esiintyi vastaajilla tosin myös epäilyjä. Eräät vastaajista olivat saaneet sekä lainaa että suoraa taloudellista tukea. Yhteensä lainaa oli vanhemmiltaan saanut 143 vastaajaa.

Käyttökohteen mukaan määritellyn tuen muodot

Kohdennetusti tietyn käyttökohteen mukaan määriteltyjä tuen muotoja sisälsivät esimerkiksi kuvaukset käteisavusta johonkin erityismenoerään tai rahan siirtämisestä pankkitilille tarpeen mukaan. Tällaisista oli 57 mainintaa.

Jonkin verran mainintoja oli erityisesti ja nimenomaan asumismenojen kattamiseen määritellystä tuesta tai asunnonhankintaa helpottavista ja asumiskuntoon saattamista helpottavista kertaluontoisista avustuksista. Jälkimmäisiä olivat esimerkiksi vuokratakuun maksaminen tai vanhempien osallistuminen uuden asunnon remonttikuluihin. Nimenomaisesti asumismenojen kattamiseen määritellyistä tuista oli 20 mainintaa.

Määriteltyä tukea oli saatu myös muiden kuin asumismenojen kattamiseen. Erilaisiin arjen käyttö- ja kulutuskohteisiin suunnatuista raha-avustuksista esimerkiksi bussilippujen, elintarvikkeiden ja vastaavien hankintaan oli 36 mainintaa. Lähtökohtana tällaisessa tilanteessa lienee, että vanhemmat olettavat nuoren itsenäisesti selviytyvän asumismenoistaan, mutta kuluttamiseen ja muiden elinkustannusten kattamiseen avustuksia voidaan helpommin antaa. Toisaalta tällaisiin tarkoituksiin apua ehkä helpommin pyydetäänkin. Yhteensä käyttökohteen mukaan määritellyistä tuista oli 119 mainintaa. Pienempää, epäsuoraa eirahallista tukea oli saatu esimerkiksi ruokapaketien muodossa, joista oli aineistossa 6 mainintaa.

Merkittävät epäsuoran tuen muodot

Epäsuorasta, joskus merkittävästäkin taloudellisesta tuesta oli niin ikään kuvauksia. Merkittävää epäsuoraa tukea vanhemmiltaan tai sukulaisiltaan oli saanut ainakin 72 vastaajaa. 41 kertoi asuvansa vanhempien omistamassa asunnossa ja 27 saaneensa ennakkoperintöä tai perintöä. Näin oli kyetty kattamaan merkittä-

viä osia asumiskuluista. Joskus oli saatu koko asunto omaksi tai esimerkiksi tontti oman talon rakentamista varten (4 mainintaa).

Vanhempien rooli nuorten asumismenojen kattamisessa

Yhteenvetona voidaan avovastausten perusteella todeta, että erilaisten avustusjärjestelyjen kirjo näyttyy varsin monimuotoisena. Osa nuorista saa tukea suoraan asumiseen, osa enimmäkseen muuhun käyttöön. Vaikuttaa siltä, että erilaisia vanhempien tukeen perustuvia keinoja asumismenoista selviytymiseen osataan yleisesti myös käyttää ja hyödyntää.

Aineisto ei anna mahdollisuutta täsmälliseen analyysiin esimerkiksi avustusten osuudesta asumismenoihin käytetystä kokonaispanoksesta. Jotkut ovat saaneet merkittävääkin tukea, kuten ennakkoperinnön tai koko asunnon vanhemmiltaan. Tällaiset järjestelyt nostanevat kauttaaltaan nuorten elintasoja ja lisäänevät muun kuluttamisen mahdollisuutta.

Seuraavaan taulukkoon on edellä mainittua jäsentelyä noudattaen koottu erilaisten tukimuodot ja niiden aineistossa saamiensa mainintojen lukumäärät.

Vanhemmilta saatujen tukien muodot ja mainintojen lukumäärät aineistossa.

Tuen muoto	lkm
Suora määrittelemätön taloudellinen tuki	216
Lainat ja osittaislainat	143
Käyttökohteen mukaan määritellyn tuen muodot	119
Merkittävät epäsuoran tuen muodot	72
Yhteensä	550

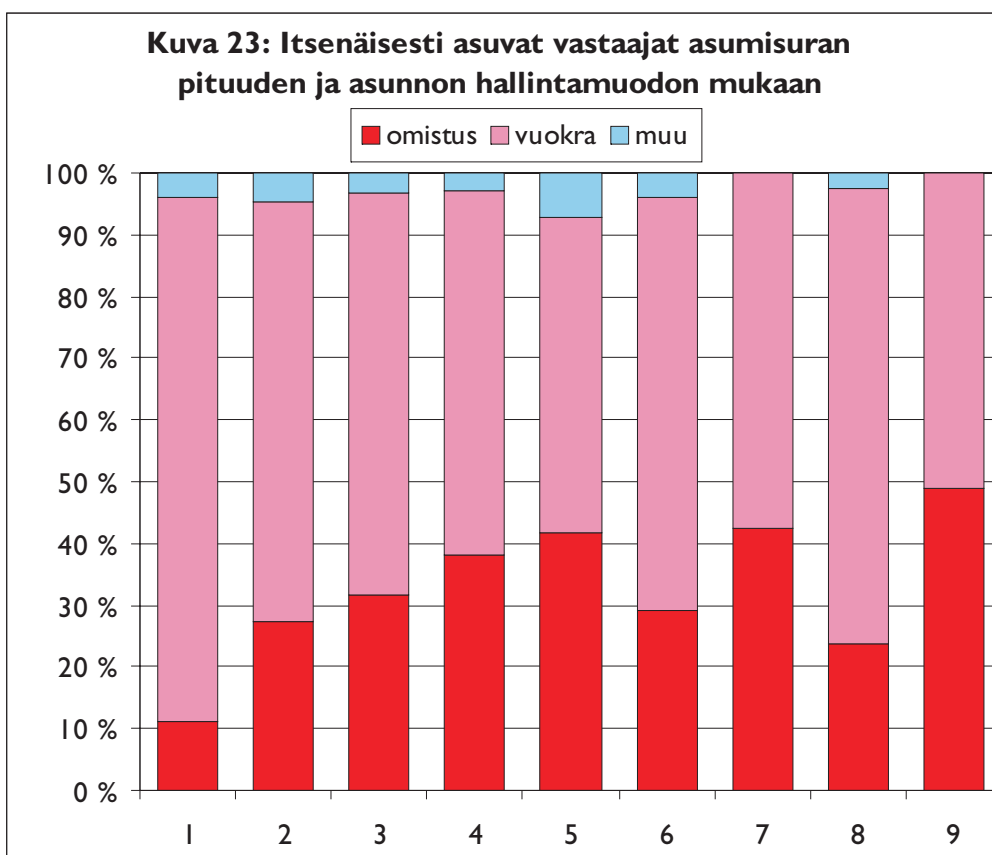
Asumishistoria ja muuttoura

Itsenäisesti asuvilta kysyttiin asumishistoriaan liittyviä tietoja. Keskimäärin vastaajat olivat asuneet 3,8 asunnossa. Keskimääräinen muuttouran pituus on kasvanut aiemmista vertailuvuosista: vuonna 1991 keskiarvo oli 3,1 ja vuonna 1995 3,3 asuntoa. Tämä selittyy ainakin osaksi aikaistuneesta itsenäistymisestä. Vastaajilla on keskimäärin takanaan aiempaa enemmän itsenäisen asumisen aikaa, joten vuosiin mahtuu myös enemmän asunnonvaihtoja.

Ensiasunnossaan asuvista 86% asui vuokralla. Asumisuran pituuden myötä omistusasumisen osuus kasvaa, joskaan riippuvuus ei ole kovin johdonmukaista (**kuva 23**). Niistä, joilla on takanaan vähintään yhdeksän asuntoa, puolet asui omistusasunnossa.

Ulkomailla oli asunut itsenäisen asumisuransa aikana 12% vastaajista. Ulkomailla asuminen on selvästi yleistynyt: kymmenen vuotta sitten osuus oli vain 4,5%.

Itsenäisesti asuvista 26% vastasi palanneensa jossakin vaiheessa asumaan vanhempien luokse. Takaisin palaaminen ei siis ole mitenkään harvinaista. Tätä asiaa kysyttiin myös vanhempien luona asuvilta. Heistä 18-19% oli asunut aiemmin itsenäisesti mutta palannut takaisin. Vuonna 1995 heidän osuutensa oli samaa luokkaa, 17%. Sen sijaan vuonna 1991 takaisin palanneita oli pienempi osuus. (Takaisin palaamisesta ks. edeltä luvusta "Nuorten monivaiheinen irtautuminen kotoa")

Ensiasunnossa asuvat

Ensiasunnoksi kutsutaan asuntoa, johon vanhempien luota itsenäistyessä muutetaan. Ensiasunnot ja niissä asuvat (seuraavassa lyhyesti "ensiasujat") otetaan tässä luvussa tarkempaan tarkasteluun. Edellä ilmeni, että ensiasujista 86% asui vuokralla. Vuokra-asuminen on yleistynyt aiemmista vertailuvuosista: vuonna 1991 osuus oli 67% ja vuonna 1995 75%. Tämä johtunee aikaistuneesta itsenäistymisestä: jos itsenäiseen asumiseen muutetaan jo opiskeluvaiheessa, vuokra-asunto on useimmiten ainoa vaihtoehto. Varsinaisessa opiskelija-asunnossa asui 18%.

Ensiasujat asunnon hallintamuodon ja pääasiallisen toiminnan mukaan vuosina 1991, 1995 ja 2005, %

	1991	1995	2005
Omistusasunto	31	22	11
Vuokra-asunto	67	75	86
Opiskelija	37	33	49
Työssäkäyvä	47	36	34
Työtön	10	22	11
Muu	7	9	7

Ensiasujista puolet oli opiskelijoita (ml. työssäkäyvät opiskelijat), joka kolmas työssäkäyvä ja joka kymmenes työtön. Vuosina 1991 ja 1995 opiskelijoiden osuus oli vain kolmanneksen luokkaa. Keskimäärin ensiasujat olivat 22-vuotiaita. Vuoden 1991 tutkimuksessa keski-ikä oli vuoden korkeampi.

Ensiasujat elämänvaiheen mukaan vuosina 1991, 1995 ja 2005, %

	1991	1995	2005
Yksinäistalous	42	53	64
Pariskunta	43	36	32
Lapsiperhe	15	11	4
Yhteensä	100	100	100

Samaan suuntaan viittaa ensiasujien elämänvaihejakauman muutos. Yksinäistalouksien osuus kasvoi jo vv. 1991-95 runsaat kymmenen prosenttiyksikköä ja edelleen saman verran vuoteen 2005. Vastaavasti on vähentynyt pariskuntien ja lapsiperheiden osuus. Ensiasujien profiloituminen aiempaa selvemmin yksinasuviksi vuokralaisiksi näyttää olevan pitempiäaikainen trendi.

Ensiasunnoista melkein puolet (46%) oli kaksioita, kolmannes (34%) yksiöitä ja runsas viidennes vähintään kolmen huoneen asuntoja. Keskimääräinen pinta-ala asettuu 49 neliöön ja asumisväljyys henkeä kohti noin 31 neliöön. Ensiasunnon pinta-ala on hieman laskenut vuodesta 1991 (tuolloin 52 neliötä), sen sijaan asumisväljyys henkeä kohti on kasvanut (v. 1991 28,5 neliötä). Tämä selittyy tietenkin yksinasuvien kasvaneella osuudella.

Asumistyytyväisyys ja -huolet

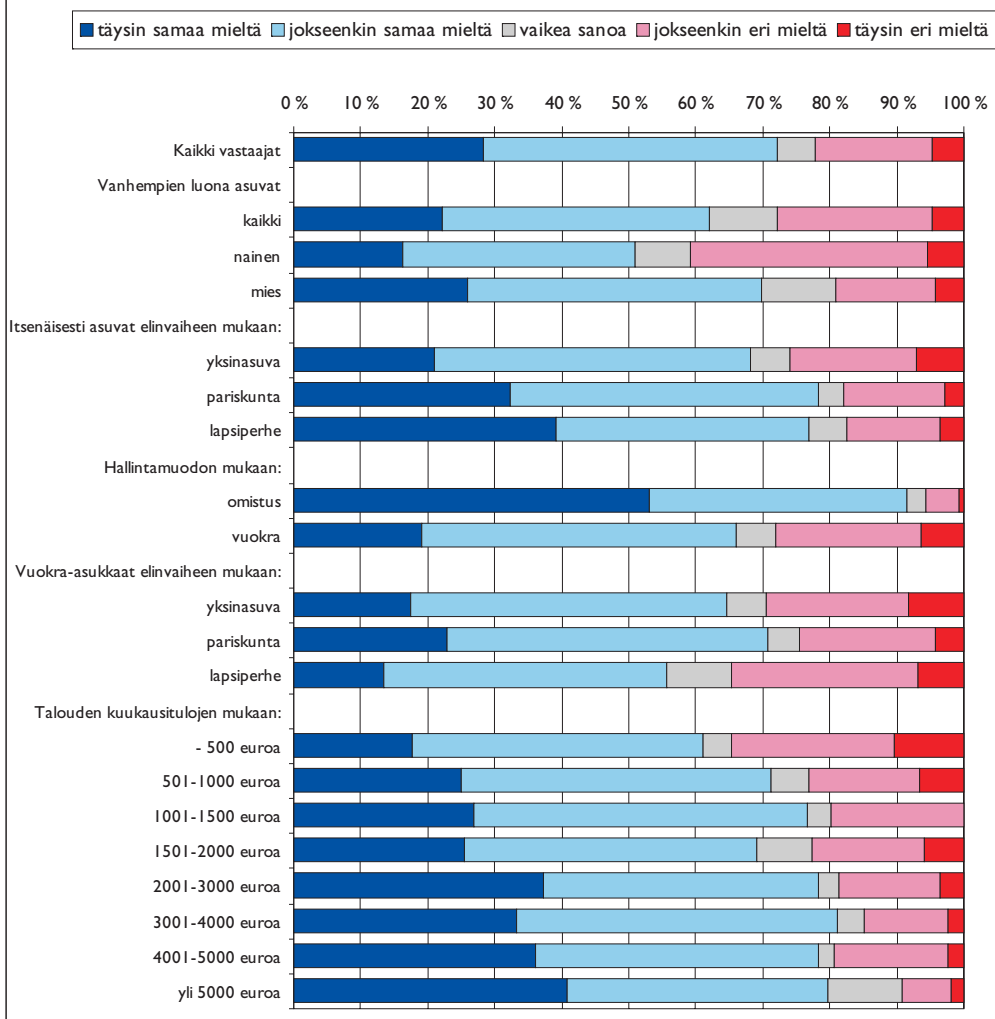
Entä kuinka vastaajat itse arvioivat nykyistä asumistaan? Tätä kartoitettiin muutamalla väittämämuotoisella kysymyksellä.

Yli 70% vastasi myöntävästi väittämään: "olen tyytyväinen nykyiseen asumiseeni" (kuva 24). Vajaat 30% oli "täysin" ja 44% "jokseenkin" samaa mieltä. Elämänvaihe selitti tyytyväisyyttä: vanhempien luona asuvista tyytyväisiä oli runsaat 60%, yksinasuvista vajaat 70% sekä pariskunnista ja lapsiperheistä lähemmäs 80%. Vanhempien luona asuvista miehistä tyytyväisiä oli 70%, naisista vain noin 50%.

Omistusasukkaat olivat yleisesti ottaen tyytyväisempiä kuin vuokralaiset. Omistusasukkaat olivat erittäin yleisesti tyytyväisiä riippumatta elämänvaiheesta. Vuokra-asukkaista näyttävät lapsiperheet olevan harvemmin tyytyväisiä kuin lapsettomat taloudet.

Asumistyytyväisyys lisääntyi talouden tulotason kohoamisen myötä: alle 500 euron kuukausitulojen luokassa tyytyväisiä oli noin 60%, kaikissa yli 2000 euron tuloluokissa osuus oli 80%:n luokkaa. Merkillepantavaa oli myös se, että ikä ja asumisuran pituus eivät selittäneet merkitsevästi asumistyytyväisyyttä.

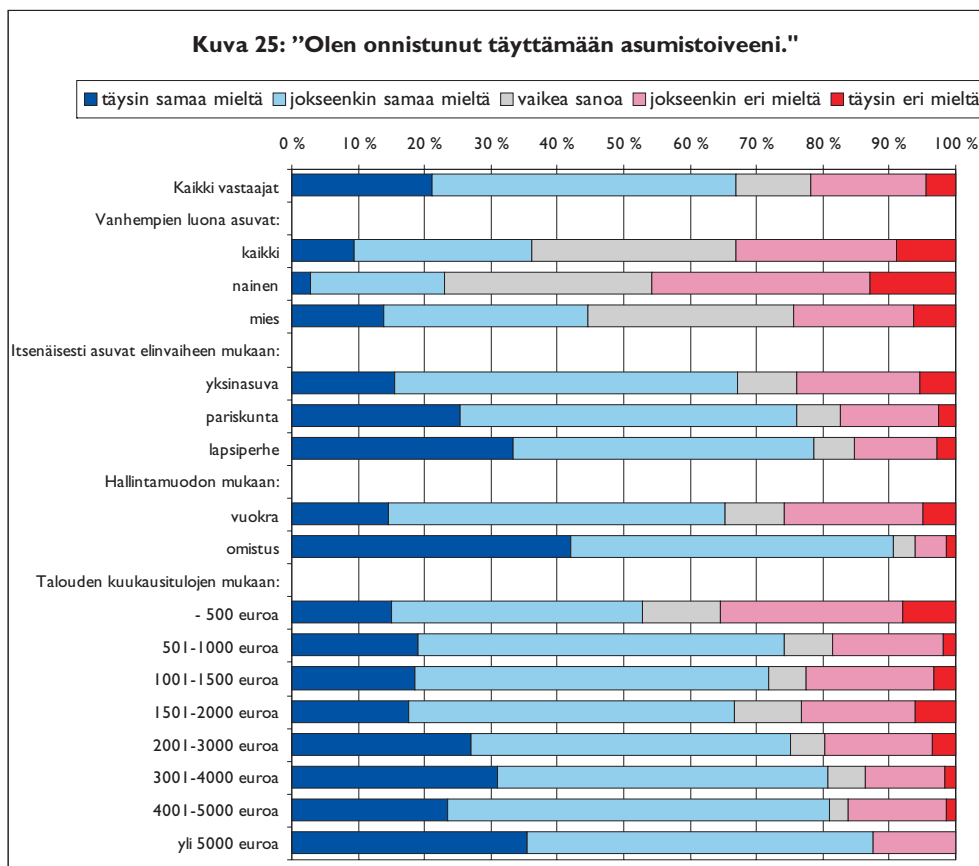
Kuva 24: "Olen tyytyväinen nykyiseen asumiseeni."

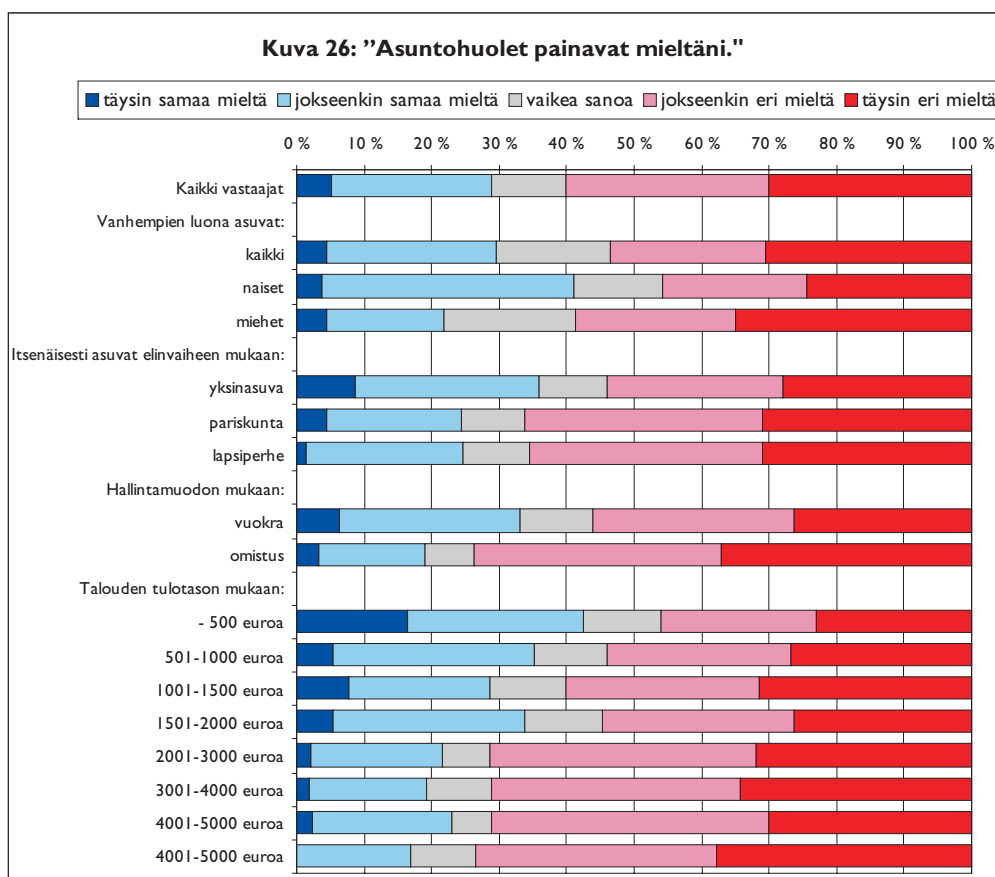
Samansuuntainen mutta hieman jyrkempi väittämä oli "olen onnistunut täyttämään asumistoiveeni" (kuva 25). Kaksi kolmesta vastasi myöntävästi, suurin osa heistä tosin valitsi lievemmän vaihtoehdon, "jokseenkin samaa mieltä". Väittämä oli mukana myös vuoden 1991 kyselyssä. Tuolloin myöntävästi vastanneita oli 57%, joten osuus on neljässätoista vuodessa kasvanut kymmenisen prosenttiyksikköä. Kehitys on siis ollut myönteistä, joskaan ei kovin nopeaa.

Vastausten riippuvuudet taustamuuttujista ovat varsin selviä. Vanhempien luona asuvista myöntävästi vastasi vain noin joka kolmas. Vanhempien luona asuvista naisista selvä vähemmistö (23%) vastasi myöntävästi, miehistä jonkin verran useampi (45%). Muissa elämäntilanteissa selvä enemmistö oli väittämän kannalla eikä niissä naisten ja miesten vastauksilla ollut eroa.

Omistusasukkaat olivat lähes aina (yli 90%) onnistuneet ainakin "jokseenkin" täyttämään asumistoiveensa. Kuitenkin myös vuokra-asukkaista selvä enemmistö (65%) vastasi näin. Tulotaso selitti vastauksia selvästi: alle 500 euron kuukausitulojen talouksista noin joka toinen oli väittämän kannalla, yli 5 000 euron talouksista melkein 90%.

Noin 30% vastaajista yhtyi väittämään "asuntohuolet painavat mieltäni" (kuva 26). Osuus ei ole paljonkaan muuttunut vuodesta 1991, jolloin se oli 33%.

Tulotaso oli vahva selittäjä: myöntävästi vastasivat useimmin pientuloisin (yli 40%) ja harvimmin suurituloisin luokka (17%), mikä oli tietenkin aivan odotettua. Vanhempiansa luona asuvien joukossa oli miesten ja naisten välillä selvä ero: naiset olivat useammin (noin 40%) väittämän kannalla kuin miehet (22%). Muista elämänvaiheluokista asuntohuolet painoivat yksinasuvia yleisemmin (36%) kuin muita (n. 25%).

Omistusasukkaista asuntohuolet painoivat harvempia (alle viidennes) kuin vuokra-asukkaista (kolmannes). Vuokralaisilla vaikutti lisäksi elämänvaihe: pariskuntia asuntohuolet painoivat vähän harvemmin (27%) kuin yksinasuvia (38%) ja lapsiperheitä (36%).

2.5 Suunnitelmia, tavoitteita ja mielipiteitä

Kyselyllä haluttiin selvittää myös asumista koskevia aikeita, suunnitelmia ja arvostuksia. Ensinnäkin kysyttiin muuttoaikeita ja niiden syitä. Toiseksi tiedusteltiin, millaiseen asuntoon aiotaan muuttaa ja paljonko siitä oltaisiin valmiita maksamaan. Asunnon ostoa suunnittelevien osalta keskeistä on asunnon hinta, vuokra-asuntoon aikovien kohdalla taas kuukausivuokran suuruus. Erikseen tehdään katsaus vanhempien luona asuvien muuttoaikeisiin.

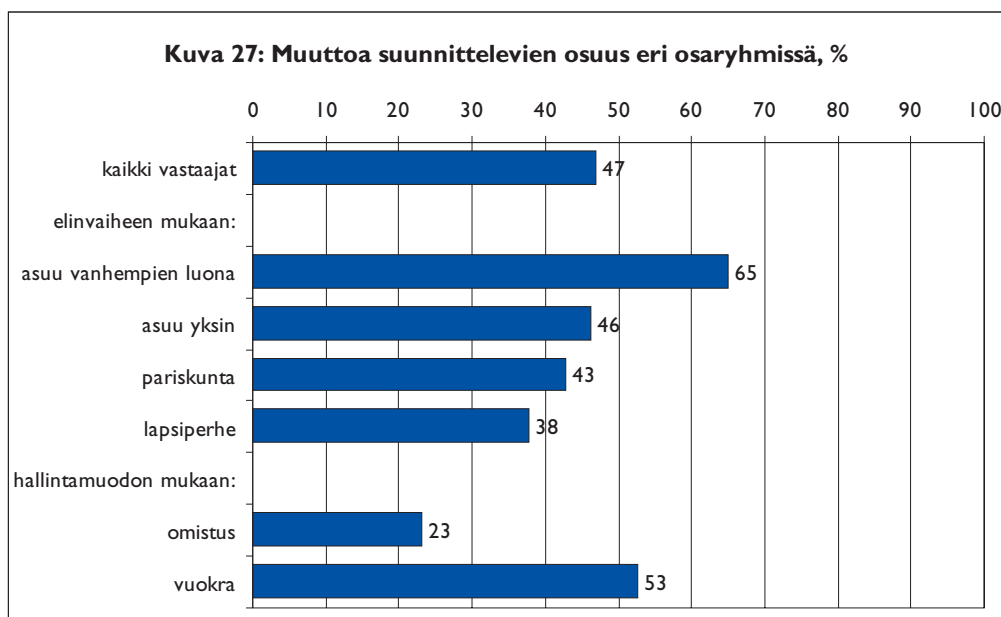
Ajankohtaisten suunnitelmien lisäksi kartoitettiin myös yleisiä asenteita ja arvostuksia, jotka vaikuttavat taustalla valintoihin. Niitä kysyttiin lähinnä väittämien muodossa. Kartoitettiin mm. asumisen tavoitteellisuutta, suhtautumista eri hallintamuotoihin ja yhteisöasumiseen sekä muutamia asuinpaikan valintaan vaikuttavia tekijöitä.

Vastauksia eriteltiin useiden taustamuuttujien suhteen. Tärkeimmät niistä olivat ikä, elämänvaihe, sukupuoli, asuinpaikka, asunnon hallintamuoto ja tulotaso. Iällä, elämänvaiheella, asunnon hallintamuodolla ja tulotasolla vallitsee - kuten saattaa odottaa - selvä keskinäinen riippuvuus. Sitä vastoin sukupuolella ei ollut merkittävää riippuvuutta näiden muuttujien kanssa (lukuun ottamatta vanhempien luona asumisen yleisyyttä).¹⁰

Muuttoaikeet ja niiden syyt

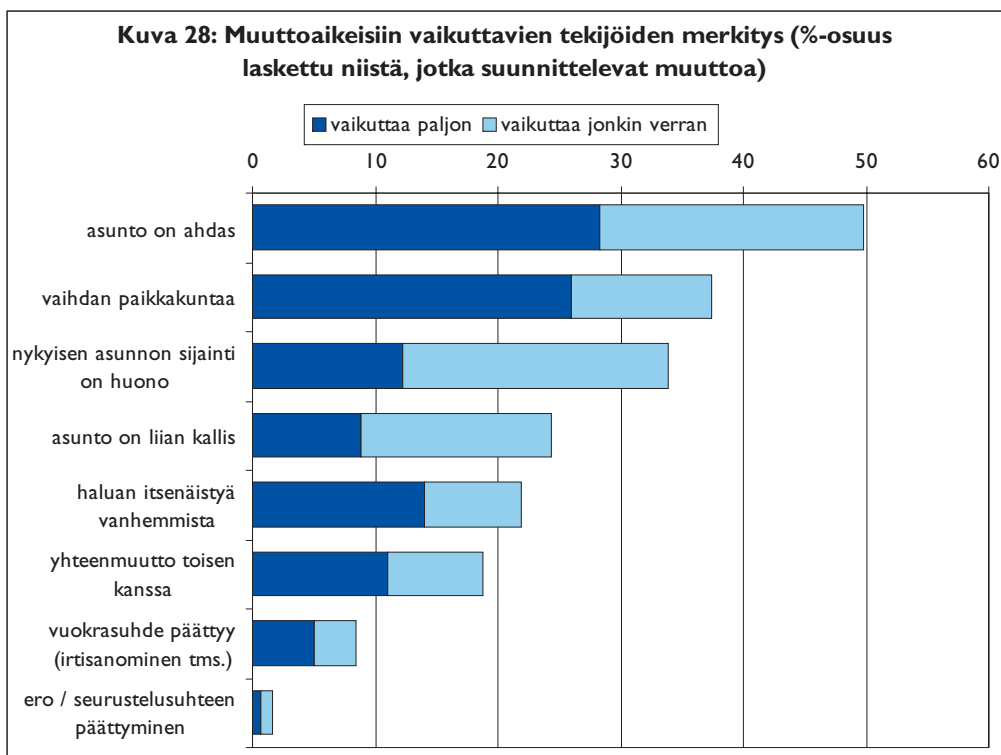
Melkein puolet (47%) kyselyvastaajista ilmoitti suunnittelevansa muuttoa nykyisestä asunnostaan. Muuttoalttius vaihteli elämänvaiheen ja asunnon hallintamuodon mukaan (kuva 27). Yleisimpiä muuttosuunnitelmat olivat vanhempien luona asuvilla, joista kaksi kolmesta suunnitteli muuttoa. Muuten elämänvaihe selitti vain lievästi.

¹⁰ Lomakkeessa oli kaikkiaan 26 asenne-/mielipidekysymystä. Osasta vastauksia on esitelty jo aiemmin. Taustamuuttujista näitä selittävät tehokkaimmin elämänvaihe (23), asunnon hallintamuoto (23), talouden tulotaso (23) sekä vastaajan ikä (19). Asuinpaikka oli heikompi selittäjä (8). Sukupuoli oli varsin heikko selittäjä: vain 6 kohdassa miesten ja naisten ero ylitti merkitsevyyden; näissäkin ero oli melko vähäinen.

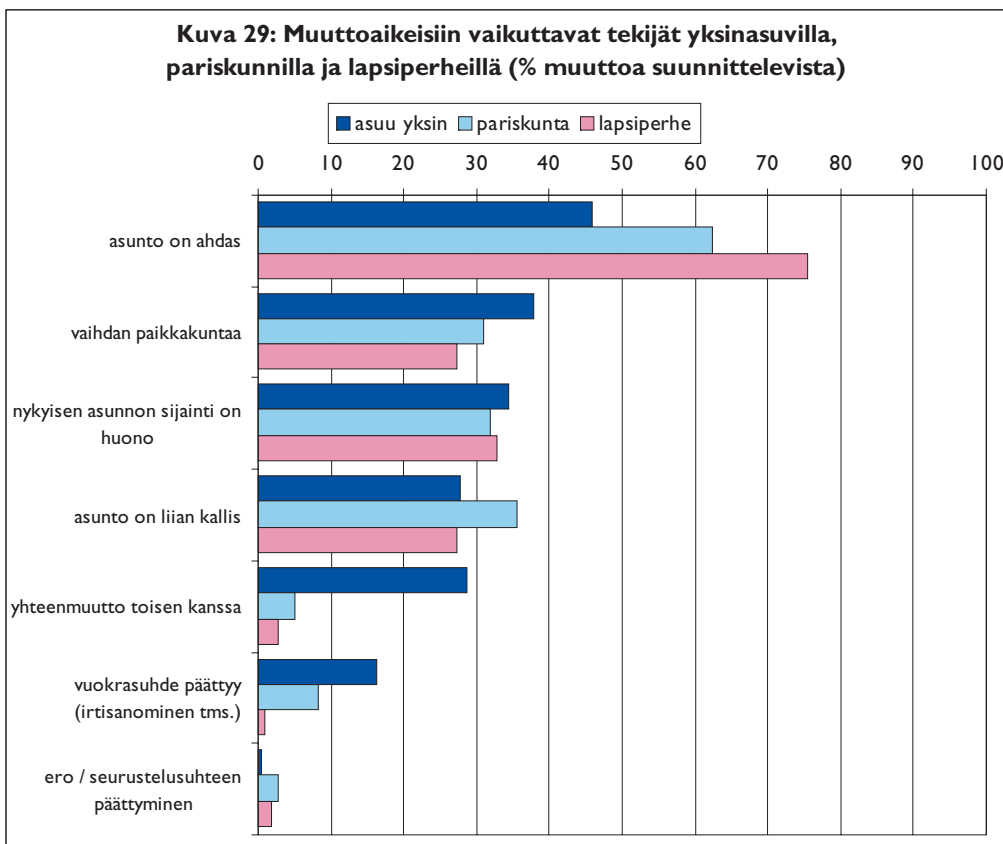

Vuokra-asukkaista hieman yli puolet ilmoitti suunnittelevansa muuttoa, omistusasukkaista osuus oli vain noin neljäsosa. Kun hallintamuoto vakioitiin, elämänvaihe ei enää itsenäisesti asuvien osalta selittänyt muuttoaikeita lainkaan.

Muuttoaikeisiin vaikuttavia syitä kysyttiin valmiiden vaihtoehtojen muodossa (kuva 28). Yleisimmäksi osoittautui asunnon ahtaus, puolet tähän vastanneista ilmoitti sen vaikuttavan. Paikkakunnan vaihto ja asunnon huono sijainti olivat myös yleisiä syitä, kumpaakin vastasi noin kolmannes. Nämä kaksi syytä tietenkin liittyvät usein toisiinsa. Asunnon kalleus vaikutti joka neljännellä, itsenäistymishalu vanhemmista ja yhteenmuutto toisen kanssa joka viidennellä. Vuokrasuhteen päättyminen oli melko harvinainen syy (alle 10%). Ero/seurustelusuhteen päättyminen oli erittäin harvinainen syy.

Muuttoaikeiden syyt vaihtelevat elämänvaiheen mukaan. **Kuvassa 29** on esitetty muuttoaikeiden syiden yleisyys yksinasuvilla, pariskunnilla ja lapsiperheillä. Vanhempien luona asuvien muuttoaikeiden syitä käsitellään seuraavassa luvussa.

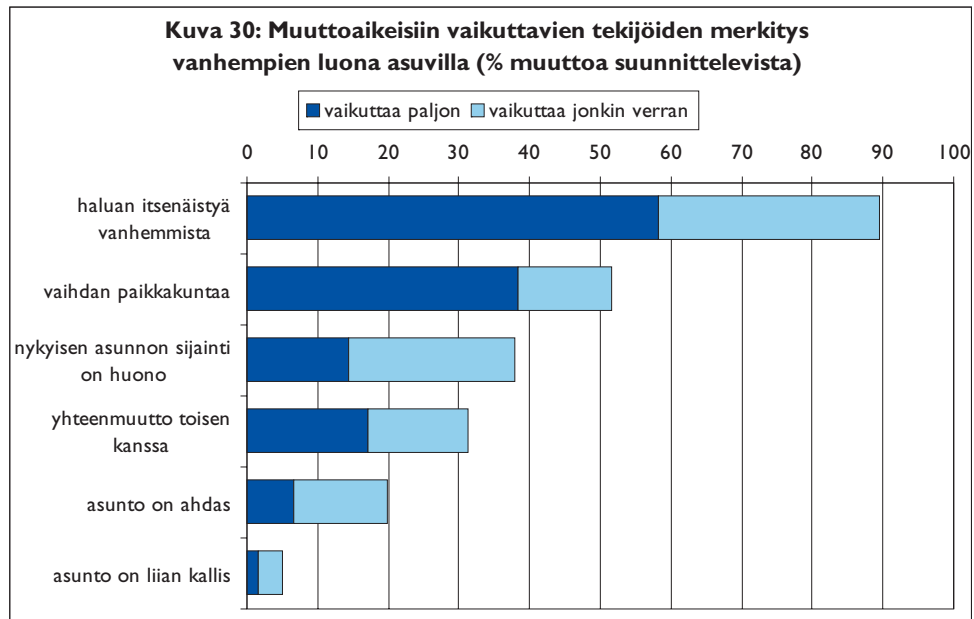
Yksinasuvilla vaikuttivat muuttoaikeisiin melko yleisesti sekä asunnon ominaisuudet (ahtaus 46%, kalleus 28%) että sijaintiin liittyvät tekijät (sijainti huono 34%, paikkakunnan vaihdos 38%). Suunnilleen yhtä tavallinen syy oli myös yhteenmuutto toisen kanssa (noin 30%). Vuokrasuhteen päättyminen esiintyi syynä 16%:lla yksinasuvista.

Pariskunnilla ja etenkin lapsiperheillä korostui yli muiden tekijöiden asunnon ahtaus. Pariskunnista tämän mainitsi yli 60% ja lapsiperheistä 75%. Sen jälkeen yleisimpiä oli melko tasaisesti kolme syytä: asunnon kalleus, huono sijainti ja paikkakunnan vaihtaminen. Suurin piirtein 30% mainitsi kunkin näistä tekijöistä. Vuokrasuhteen päättyminen ei lapsiperheillä esiintynyt vastauksissa juuri koskaan ja pariskunnistakin vain harvoilla.

Vanhempien luona asuvien muuttoaikeet

Kun vanhempien luona asuvat suunnittelevat muuttoa, on kyseessä muutto ensiasuntoon. Tämän vastaajaryhmän tilannetta voidaan tarkastella erikseen. Vanhempien luona asuvista muuttoa suunnitteli 65%. Muuttoaikeet näyttävät hie-man yleistyneen kymmenen vuoden takaisesta. Tuolloin osuus oli 60%.

Muuttoaikeiden syistä korostui yli muiden itsenäistymishalu (**kuva 30**). Se vaikutti käytännöllisesti katsoen kaikilla, suurimmalla osalla ”paljon”. Itsenäistymishalu vaikutti osatekijänä myös niillä, joilla oli muitakin vahvoja syitä muuttoon. Tästä voi päätellä että varsinaisia ”pakkomuuttoja” näyttäisi olevan vain vähän.

Paikkakunnan vaihtaminen oli myös varsin tärkeä syy, sen ilmoitti noin joka toinen. Nykyisen asunnon huonon sijainnin mainitsi vajaat 40%. Näillä tekijöillä oli melko vahva keskinäinen riippuvuus eli niitä valitsivat enimmäkseen samat vastaajat. Paikkakunnan vaihtamisen takana on näillä vastaajilla enimmäkseen lähtö opiskelemaan toiselle paikkakunnalle, joillakin myös muutto työn perässä. Yhteenmuutto toisen kanssa esiintyi muuttoaikeen syynä 30%:lla vastaajista ja asunnon ahtaus 20%:lla.

Näitä vastauksia voidaan verrata edellä esitettyihin tietoihin siitä, minkä vuoksi itsenäisesti asuvat ovat aikoinaan vanhempien luota muuttaneet (ks. luku "vanhempien kodista irtautuneet"). Kuva on aivan samanlainen: itsenäistymishalu vaikutti lähes kaikilla, vähintään puolella vaihtoi paikkakuntaa, kolmella kymmenestä muuttoon liittyi samalla yhteenmuutto toisen kanssa ja asunnon ahtaus vaikutti melko harvalla.

Vanhempiensa luona asuvista 13% suunnitteli asunnon ostoa ja 28% oli etsinyt vuokra-asuntoa. Melko moni (joka neljäs) muuttoa suunnittelevista ei merkinnyt kumpaakaan kohtaa. Heillä muuttosuunnitelma ei ilmeisesti ole vielä niin konkretisoitunut, että esimerkiksi vuokra-asuntoa jo aktiivisesti etsittäisiin. Osuuksista voi kuitenkin päätellä, että vuokra-asunto on edelleen selvästi yleisin vaihtoehto, johon kotoa lähdetessä hakeudutaan. Samaan suuntaan todistaa se edellä esitetty tulos, että ensiasunnossaan asuvista vastaajista oli vuokralaisia peräti 86%.

Vanhempien luona asuvista 20-24-vuotiaista 36% oli etsinyt vuokra-asuntoa. Vuonna 1995 osuus oli vain 18% ja neljä vuotta aiemmin 28%. Ari Niska (1996) tulkitsee vuoden 1995 pienentyneen osuuden johtuneen laman vaikutuksista: asuntoa ei etsitty, kun poismuuttamiseen ei olisi kuitenkaan ollut varaa. Vastaavasti lisääntynyt asunnonetsintäaktiivisuus vuonna 2005 voi heijastaa parempia poismuuttomahdollisuuksia parantuneen työllisyyden ja vuokra-asuntojen saatavuuden kautta.

Entä kuinka suureen ensiasuntoon muuttoa suunniteltiin? Tavallisimmin tavoiteltiin kaksiota (runsas puolet), tätä suurempaa runsas viidennes ja samoin yksiötä runsas viidennes. Vuoden 1991 tutkimuksessa asiaa kysyttiin hieman eri muodossa, mutta karkeasti ottaen jakauma oli tuolloin aivan samantyyppinen: kaksioita eniten sekä suurempia ja pienempiä suunnilleen yhtä paljon. Suunnitellut ensiasunnot eivät siis ole kasvattaneet kokoaan, mutta eivät myöskään pienentyneet.

Asunnonostosuunnitelmat

Asunnonostoaikeita oli yli neljänneksellä (27%) kaikista vastaajista. Nykyisistä omistusasukkaista runsas viidennes (22%) aikoi vaihtaa asuntoa. Vuokra-asukkaista puolestaan yli kolmannes (35%) oli aikeissa siirtyä omistusasujiksi.

Vastaajilta tiedusteltiin, kuinka suuren asunnon he ovat aikeissa ostaa, miten se aiotaan rahoittaa sekä kuinka paljon he olisivat valmiita siitä maksamaan.

Minkä kokoinen asunto aiotaan ostaa? (%)

Huoneluku

1 huone	1
1-2 huonetta	3
2 huonetta	17
2-3 huonetta	9
3 huonetta	23
3-4 huonetta	9
4 huonetta	16
4-5 huonetta	7
5+ huonetta	15
Yhteensä	100

Asunnon ostajat suunnittelivat tavallisimmin 2-4 huoneen asunnon hankkimista. Yksiöitä ei juuri aiottu ostaa.

Edelleen verrattiin nykyisen ja suunnitellun asunnon huonelukua. Tässä rajoitettiin itsenäisesti asuviin vastaajiin. Yleensä aiottiin ostaa suurempi asunto kuin missä nyt asutaan – vain 15% aikoi ostaa samansuuruisen tai (harvoin) pienemmän. Tämä onkin luonnollista, koska vastaajien elämänvaiheessa perhekoko on kasvamaan päin. Lisäksi suurin osa ostoa suunnittelevista asui pienessä vuokra-asunnossa, joten lähtötaso on vaatimaton.

Toisaalta 27% aikoi kasvattaa tilaa reilusti ostamalla vähintään kaksi huonetta suuremman asunnon. Yli puolet (57%) aikoi ostaa yhtä huonetta suuremman asunnon (mukaan lukien ne, jotka vastasivat ostavansa 0-1 tai 1-2 huonetta isomman asunnon).

Näyttää siis siltä, että pääsääntöisesti asunnon kokoa kasvatetaan edelleen ”huone kerrallaan”. Kuitenkin runsas neljännes aikoi ostaa kerralla suuremman. Tosin kyse on vain suunnitelmista – voi olla että osa heistäkin joutuu tyytymään aiottua pienempään.

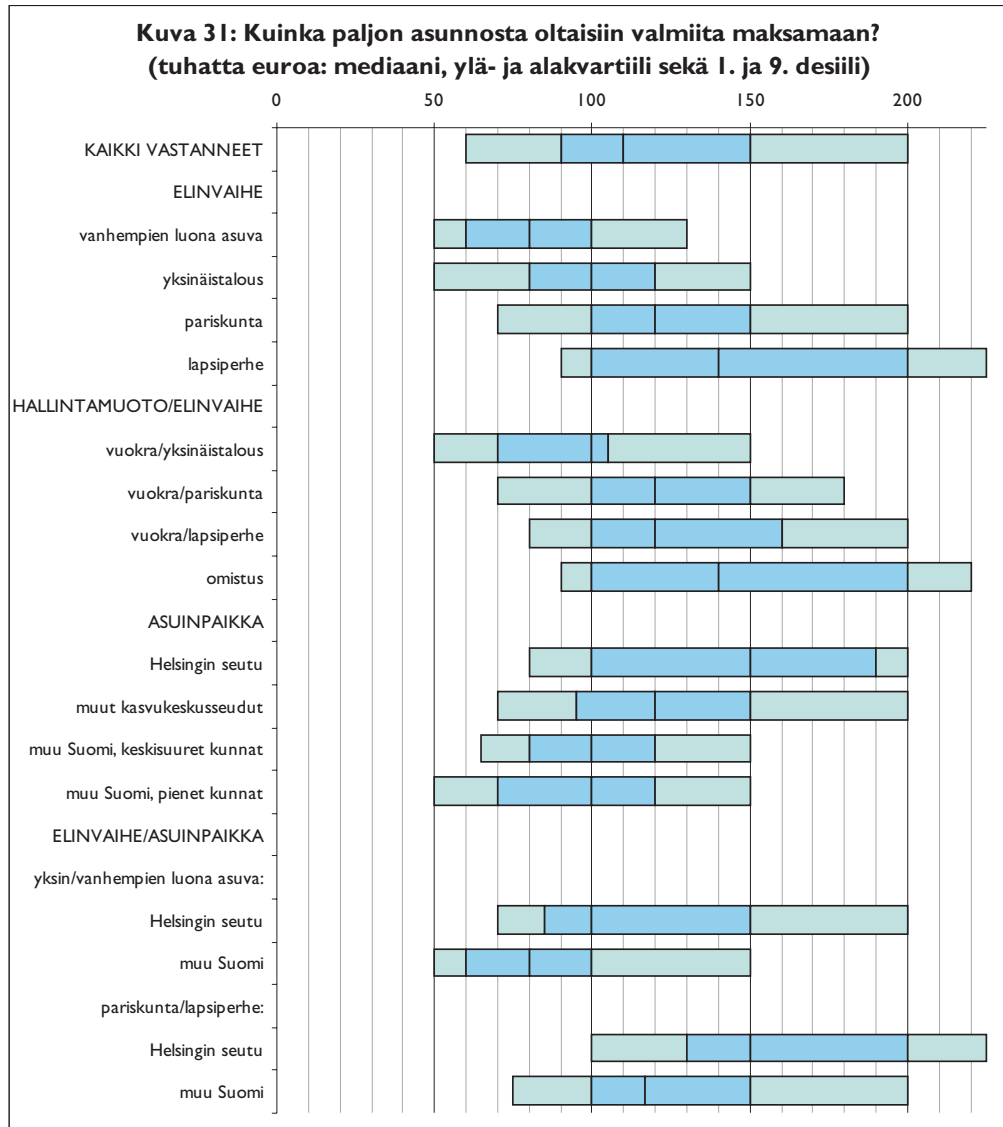
Millä asunnon ostaminen aiotaan rahoittaa?

Lainalla	94 %
Säästöillä	38 %
Edellisen asunnon myynnillä	18 %
Vanhempien/sukulaisten avustuksella	10 %

Hankinnan rahoittamisesta ilmeni ensinnäkin, että lähes kaikki vastaajat aikoiivat ottaa lainaa. Omia säästöjä oli asuntoa varten noin neljällä kymmenestä ostoa suunnittelevasta. Selvä enemmistö oli nykyisiä vuokra-asukkaita ja alle viidennes nykyisiä omistusasukkaita, joten edellisen asunnon myynnistä saatavat varat mainitsi vain 18%. Vanhempien tai muiden sukulaisten avustukset eivät näyttele kokonaisuutena ottaen kovin suurta roolia asunnon rahoituksessa: vain joka kymmenes ilmoitti sen kohdan.

Entä kuinka paljon asunnon ostoa suunnittelevat olisivat valmiita maksamaan siitä? Mediaanihinta sijoittui 110 000 euroon. Lähes 90% vastauksista osui

välille 60 000 - 200 000 euroa. Vastaukset vaihtelivat suuresti elämänvaiheen ja asuinpaikan mukaan. **Kuvassa 31** on eritelty vastauksia näiden taustatietojen mukaan. Kuvassa on "palkkeja", joissa tummemman sininen osuus kuvaa vastausjakauman kvartiiliväliä. Sen kahteen osaan jakava pystyviiva on mediaani. Palkin alueelle sijoittuu siis vähintään puolet vastauksista. Koko palkki – sekä tumman- että vaaleansininen osuus – ulottuu 1. desiilistä 9. desiiliin.¹¹

Vanhempien luona asuvat olisivat valmiita maksamaan asunnostaan keskimäärin (mediaani) 80 000 euroa. Kvartiiliväli sijoittui 60 000 - 100 000 euroon. Yksinasuvat olivat valmiita maksamaan jonkin verran enemmän: mediaani oli 100 000 euroa ja kvartiiliväli 80 000 - 120 000 euroa. Pariskunnilla mediaani sijoittui 120 000 euroon ja kvartiiliväli ulottui 100 000:sta 150 000 euroon. Lapsiperheet, jotka tietenkin tarvitsevat suurempia asuntoja, olisivat valmiit maksamaan keskimäärin 180 000 euroa. Lapsiperheiden vastaukset hajaantuivat muita enemmän: kvartiiliväli oli niissä 100 000 - 200 000 euroa. Joka kymmenes lapsiperhe oli valmis maksamaan jopa 225 000 euroa tai enemmän.

¹¹ Vastaukset keskittyivät vahvasti pyöreisiin tasusummiin, joten fraktiilitkin osuvat usein niihin. Tämä piirre tietysti samalla kertoo vastausten heikosta tarkkuustasosta - ne ovat vain hyvin karkeasti suuntaa antavia.

Myös nykyinen hallintamuoto vaikuttaa maksuvalmiuteen. Vuokralla yksin asuvien kvartiiliväli on 70 000 - 105 000 euroa - siis aika lähellä vanhempien luona asuvien vastauksia. Useamman hengen vuokralaistalouksilla mediaani sijoittui 120 000 euroon. Omistajataloudet (enimmäkseen usean hengen talouksia) olisivat valmiita maksamaan enemmän, keskimäärin 140 000 euroa. Ero on luonnollinen, koska omistajatalouksilla on yleensä jo osa nykyisestä asunnosta maksettuna ja tätä kautta resursseja käytettävissä uuden asunnon ostoon.

Asuntojen alueelliset hintaerot heijastuvat myös selvästi vastauksiin. Helsingin seudulla mediaani asettui 150 000:een, muilla kasvukeskuseuduilla 120 000:een ja muualla Suomessa 100 000 euroon. Helsingin seudun jakauma erottui selvästi muusta Suomesta myös sen jälkeen, kun elämänvaihe karkealla tasolla vakioitiin.

Asunnon vuokrausaikeet

Vuokra-asuntoa oli etsinyt runsas viidennes vastaajista (22%). Näiltä vastaajilta kysyttiin, kuinka suuren asunnon he ovat aikeissa vuokrata sekä minkä verran vuokraa he olisivat valmiita maksamaan.

Minkä kokoinen asunto aiotaan vuokrata? (%)

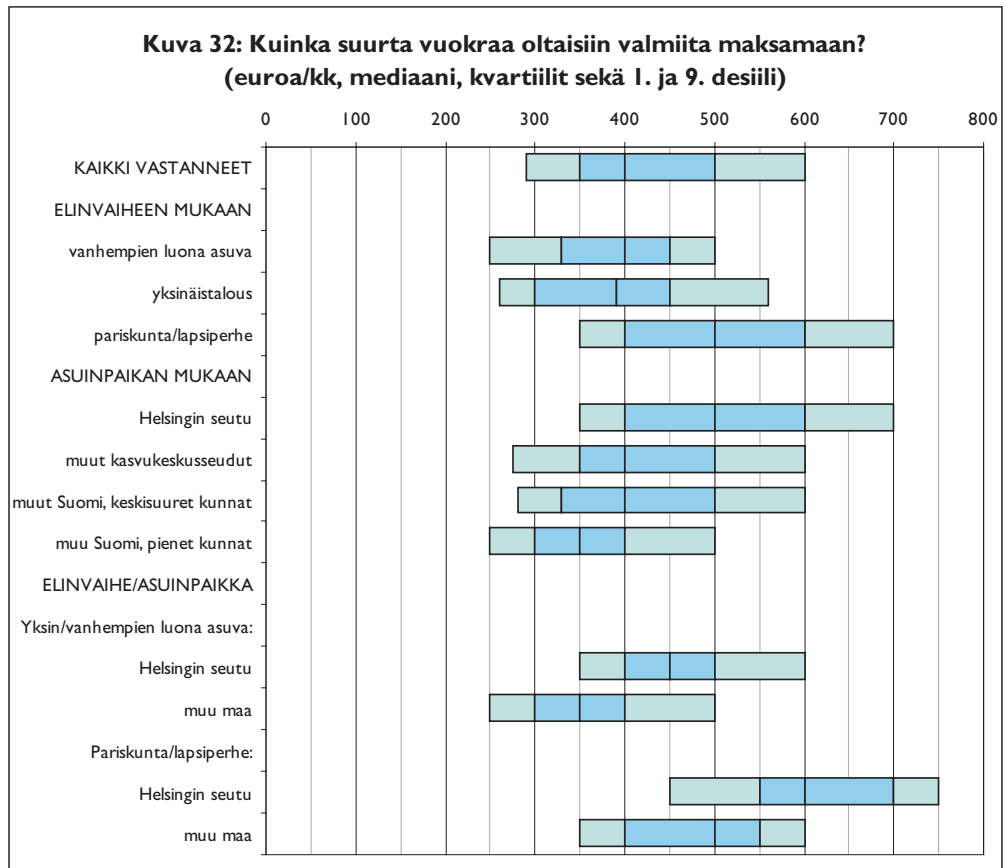
Huoneluku

1 huone	16
1-2 huonetta	13
2 huonetta	41
2-3 huonetta	11
3 huonetta	15
3-4 huonetta	1
4 huonetta	2
4-5 huonetta	0
5+ huonetta	0
Yhteensä	100

Vuokrausaikeet painottuvat pienasuntoihin. Suurin osa aikoo vuokrata enintään kaksion. Vähintään kolmen huoneen asunnon aikoo vuokrata alle viidennes.

Vastaajilta tiedusteltiin edelleen, kuinka suurta vuokraa he olisivat enintään valmiita maksamaan. Vastausten mediaani asettui 400 euroon. Yli 80% vastauksista sijoittui välille 290 - 600 euroa.

Kuvassa 32 on eritelty näitä vastauksia elämänvaiheen ja asuinpaikan mukaan. Pariskunnat ja lapsiperheet olivat valmiita maksamaan selvästi enemmän kuin vanhempien luona asuvat ja yksinäistaloudet. Edellisillä mediaani asettui 500:aan, jälkimmäisillä noin 400 euroon. Vanhempien luona asuvilla ja yksinäistalouksilla ei ollut kovin suuria eroja - vanhempien luota muutetaankin yleensä aluksi asumaan yksin tai ainakin omaan talouteen (kimppe-asunnot ja opiskelijasolut). Pariskunnat ja lapsiperheet tarvitsevat isompia asuntoja, mutta yleensä tulonsaajiakin on useampia, joten maksuvalmius on suurempaa. Lisäksi voidaan havaita, että vastausten hajonta on useamman hengen talouksilla suurempaa kuin yhden hengen talouksilla.

Myös asuinpaikka vaikuttaa selvästi vuokranmaksuvalmiuteen. Pääkaupunkiseudulla oltiin valmiita maksamaan keskimäärin 500 euroa, muissa kasvukeskuseudulla ja keskisuurilla paikkakunnilla 400 euroa ja pienissä kunnissa 350 euroa. Pääkaupunkiseudulla vastausten hajonta on suurinta ja pienissä kunnissa vähäisintä. Kun elämänvaihe vakioitiin, pääkaupunkiseudun ulkopuolisten alueiden erot näyttivät paljolti tasoittuvan, mutta pääkaupunkiseudun ero muuhun maahan pikemminkin kasvoi.

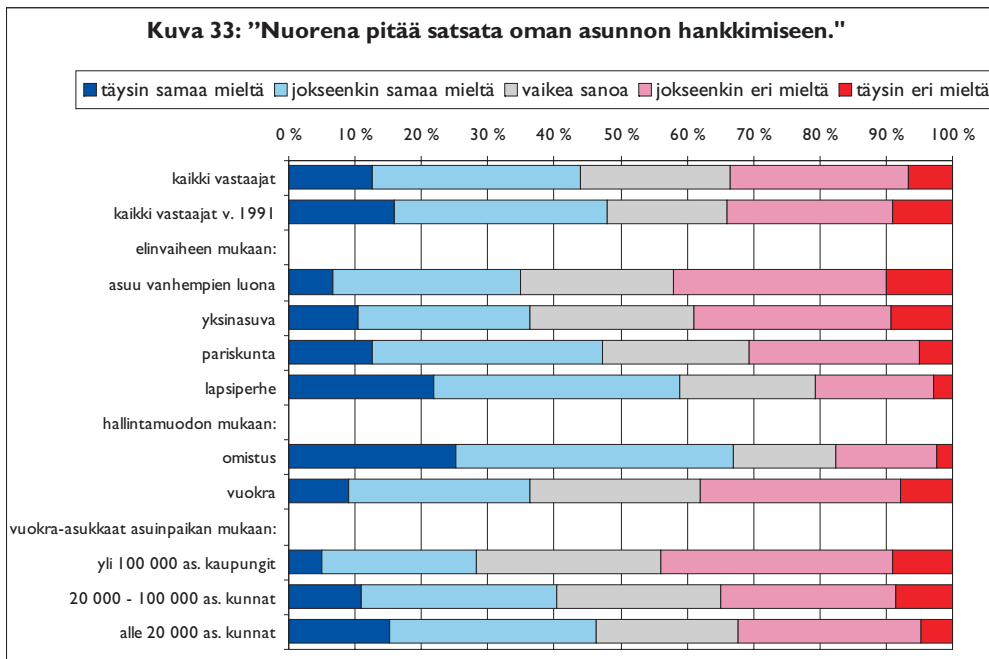
Nykyisten vuokralaisten maksamiin vuokriin verrattuna (ks. edeltä luvusta "asumismenojen suuruus") oltaisiin valmiita maksamaan yleensä keskivuokria enemmän. Vastaajien enemmistöllä näyttää siis olevan melko realistinen käsitys siitä, millä tasolla uusien vuokrasuhteiden vuokrat liikkuvat. Kohoavien vuokrien aikana uusien vuokrasuhteiden vuokrat ovat yleensä korkeampia kuin keskivuokrat.

Tavoitteellisuus asumisessa

Asumisen tavoitteellisuus liittyy elämäntyyliin ja elämäntilanteeseen. Jo aiemmissa kyselyissä eroteltiin nuoria yhtäältä asunto-orientoituneisiin ja toisaalta sitovia asumisratkaisuja kaihtaviin ja vapautta korostaviin. Tässä kyselyssä toistettiin samat väittämät ja tutkittiin, olivatko asenteet tavoitteellisuuden suhteen muuttuneet.

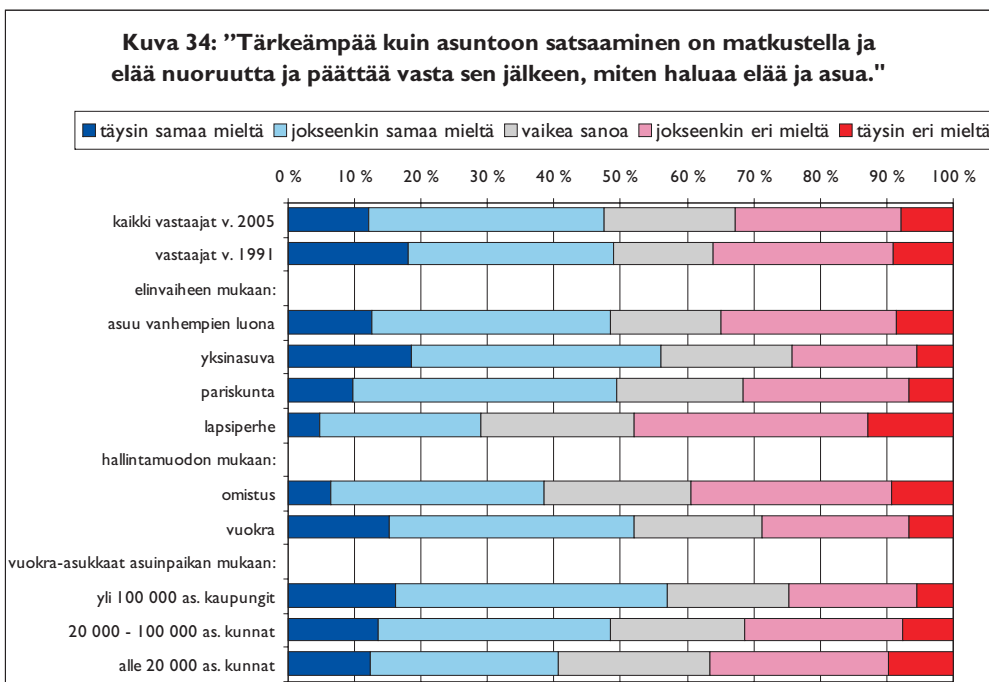
Vajaa puolet vastaajista kannatti väittämää "nuorena pitää satsata oman asunnon hankkimiseen" ja kolmannes vastusti (kuva 33). Tämän väittämän kohdalla ilmeni varsin selviä riippuvuuksia taustamuuttujien suhteen. Harvimminkin sitä kannattivat pienituloisimmat ja yksinasuvat vuokralaiset (30% molemmista) sekä vanhempien luona asuvat (35%), jotka ovat tietenkin samalla enimmäkseen vastaajakunnan nuorimpia ikäluokkia. Yleisimmin väittämää kannattivat omis-

tusasukkaat (67%) ja lapsiperheitä edustavat (n. 60%), jotka ovat samalla vanhempia ja hyvätuloisempia. Myös asuinpaikka vaikutti asenteisiin, mutta vain vuokra-asukkaiden keskuudessa. Suurissa kaupungeissa kannatettiin väittämää jonkin verran harvemmin kuin keskiuurissa ja pienissä kunnissa.

Mielipidejakauma tämän asian suhteen ei ole juuri muuttunut vuodesta 1991. Yhtä vakailta asenteet näyttävät, jos tarkastellaan erikseen vuokra- ja omistusasukkaiden vastauksia.

Edelliselle väittämälle tavallaan käännteinen väittämä oli "tärkeämpää kuin asuntoon satsaaminen on matkustella ja elää nuoruutta ja päättää vasta sen jälkeen, miten haluaa elää ja asua" (kuva 34). Tätä kannatti melkein puolet vastaajista, kun taas kolmannes vastusti. Elämänvaihe selitti jälleen selvästi: lapsiperheet olivat paljon harvemmin (30%) samaa mieltä kuin lapsettomat vastaajat

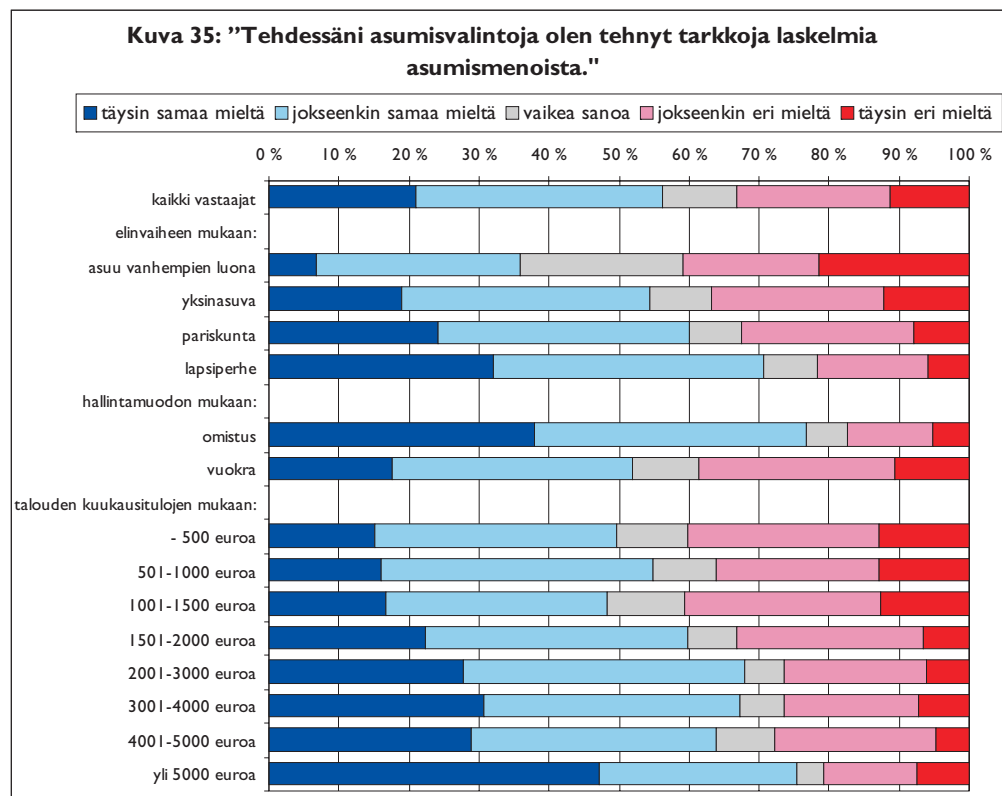

(noin 50%). Yleisimmin väittämää kannattivat yksinasuvat vuokralaiset (58%). Asuinpaikka selitti näitäkin vastauksia vain vuokralaisten keskuudessa. Suurissa kaupungeissa 57% vuokralaisista oli väittämän kannalla, pienissä kunnissa 41%.

Mielipidejakauma koko vastaajakunnassa oli hyvin samanlainen kuin vuonna 1991. Lievä muutos oli kuitenkin havaittavissa siinä, että omistus- ja vuokra-asukkaat olivat lähentyneet mielipiteissään toisiaan.

Yhteenvedona kahdesta edellisestä väittämästä voidaan todeta, että nuorten jakautuminen asumisen tavoitteellisuuden suhteen on hämmästyttävän tarkkaan samanlainen kuin vuonna 1991.

Tavoitteellisuuteen ja suunnitelmallisuuteen liittyy myös se, kuinka tarkkaan lasketaan eri vaihtoehtojen kustannuksia eri aikaväleillä. Tätä kysyttiin väittämällä "tehdessäni asumisvalintoja olen tehnyt tarkkoja laskelmia asumismenoista." Hieman yli puolet vastasi myöntävästi ja kolmannes kieltävästi. (Kuva 35)

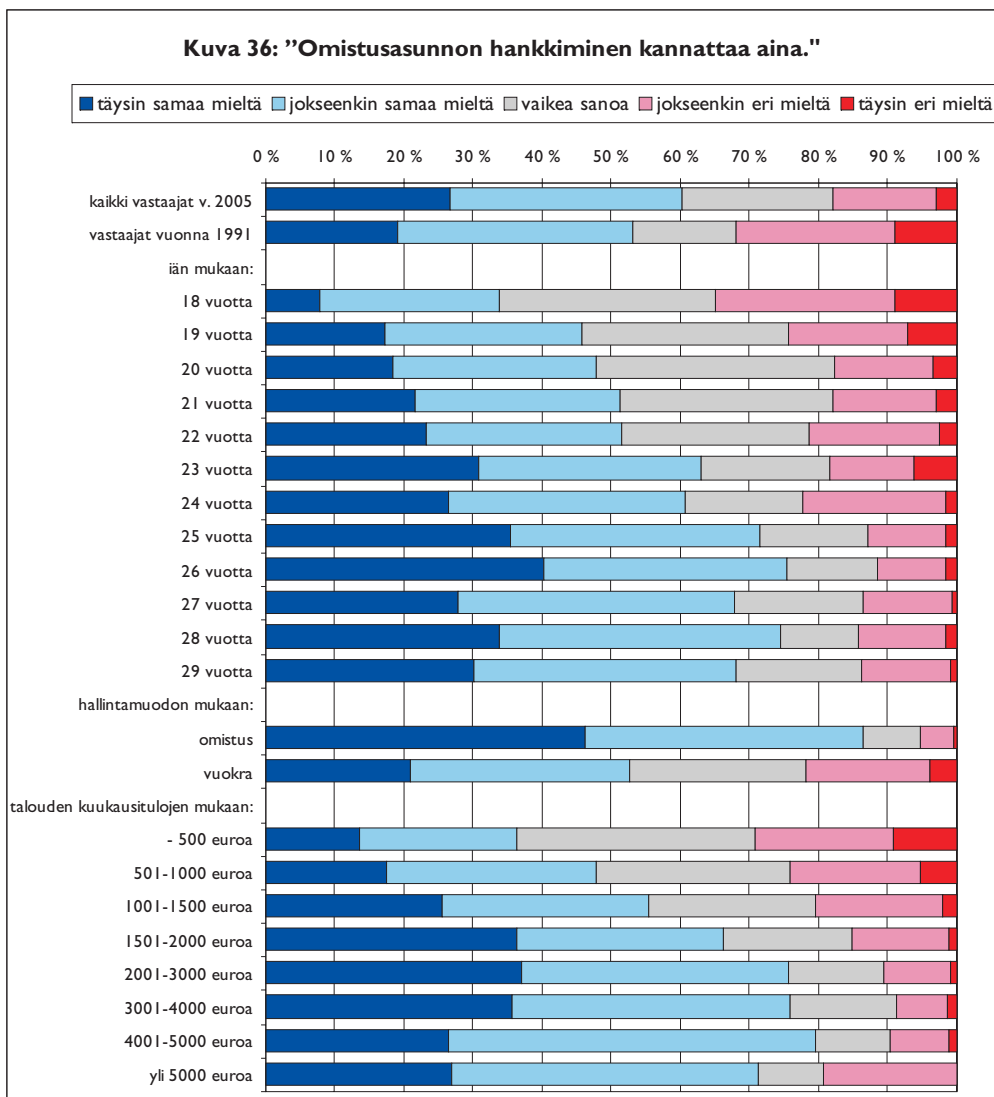

Vastauksia selittivät elämänvaihe ja ikä sekä asunnon hallintamuoto ja tulotaso. Näillä neljällä muuttujalla onkin vahvat keskinäiset riippuvuudet. Omistusasukkaat ja lapsiperheet vastasivat useammin myöntävästi kuin muut. Vanhempien luona asuvat vastasivat selvästi harvemmin myöntävästi kuin itsenäisesti asuvat. Mitä vanhempi ja parempituloinen vastaaja oli, sitä yleisempää oli asumismenojen tarkka laskelmointi valintojen pohjaksi. Omistusasukkaiden keskuudessa elämänvaihe ei selittänyt vastauksia, mutta vuokra-asukkaista lapsiperheet olivat hieman useammin väittämän kannalla (62%) kuin lapsettomat taloudet (51%).

Vuokra- vai omistusasuntoon?

Vuokra- ja omistusasuminen ovat vanhastaan olleet perusvaihtoehdot hallintamuodon suhteen. Suhtautumista näihin kysyttiin useallakin väittämällä.

60% vastaajista hyväksyi ainakin osapuilleen väittämän "omistusasunnon hankkiminen kannattaa aina". 18% vastusti väittämää. (Kuva 36)

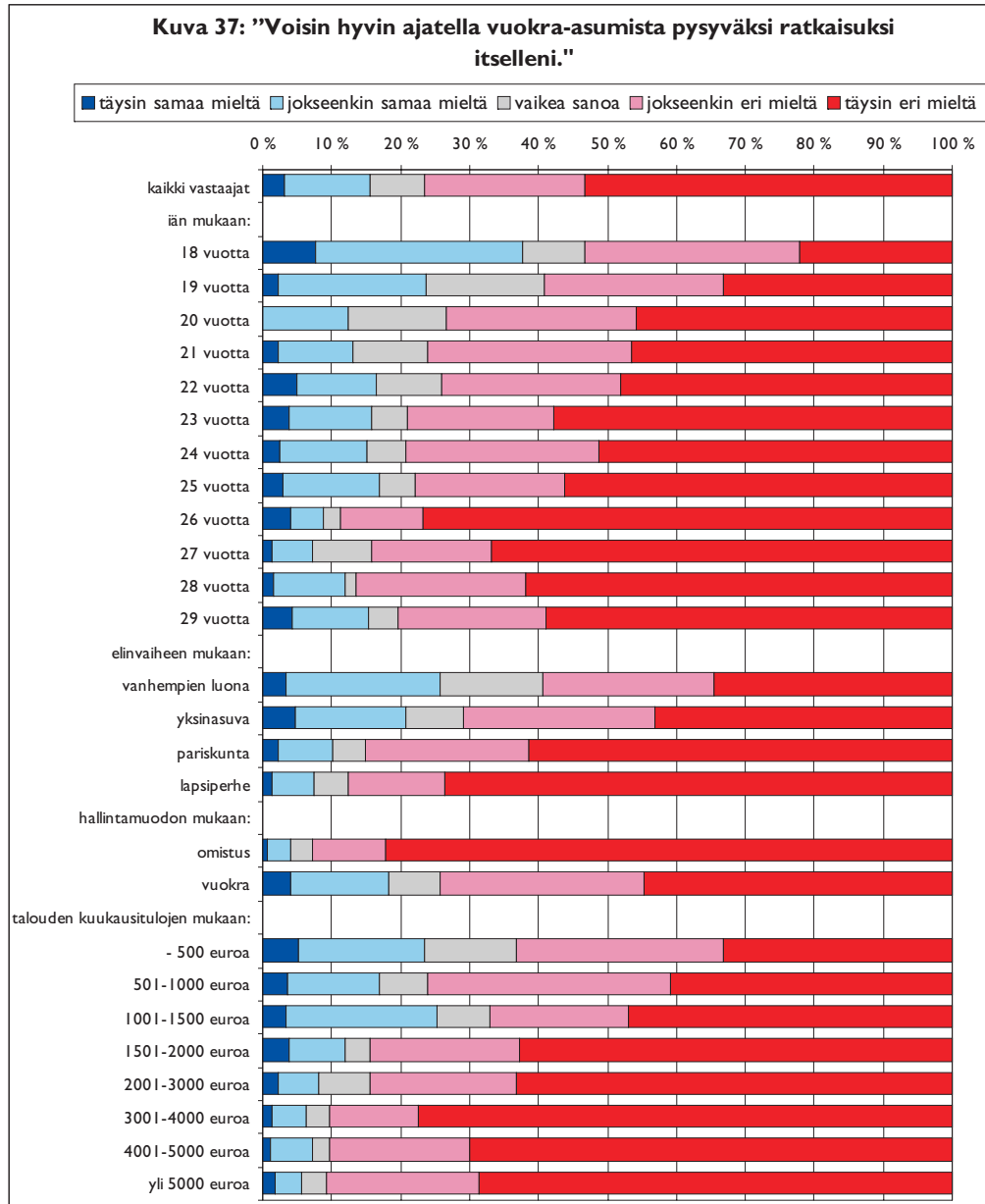

Väittämän kannatus on hieman lisääntynyt neljäntoista vuoden takaisesta, jolloin 53% kannatti. Väittämää vastustavien osuus on muuttunut selvemmin: vuonna 1991 näet 32% vastusti, vuonna 2005 vain 18%. Vuonna 1991 oli tuoreessa muistissa asuntohintojen nopea heilahtelu ja sen vuoksi ns. kahden asunnon loukkuun jääneet ostajat. Tämä todennäköisesti vaikutti tuolloin vastauksiin.

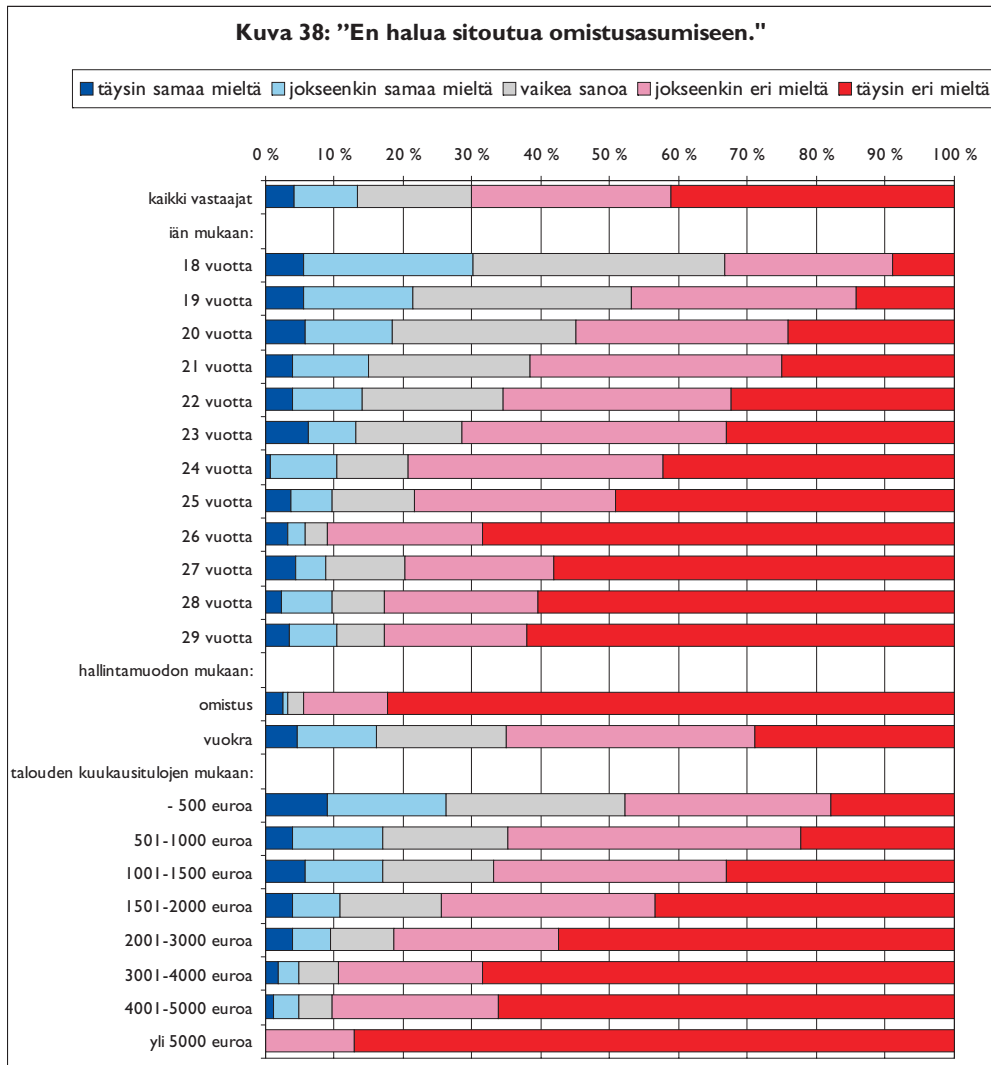
Harvimmin väittämää kannattivat nuorimmat ja pienituloisimmat. 18-vuotiaat ja alle 500 euroa kuussa ansaitsevat jakautuivat suurin piirtein tasan väittämän kannattajiin, vastustajiin sekä "vaikea sanoa" vastanneisiin. Väittämän kannatus lisääntyy iän ja tulojen karttuessa. Eri mieltä olevien mutta myös "vaikea sanoa" vastanneiden osuudet vastaavasti vähenevät. Yli 24-vuotiaista ja yli 2 000 euroa ansaitsevista väittämän kannalla oli vankka enemmistö, vähintään noin 70% joka luokassa. Elämänvaiheluokista lapsiperheet olivat väittämän kannalla useammin (77%) kuin muut.

On luonnollista, että omistusasukkaat olivat selvästi useammin väittämän takana kuin vuokralaiset. Kuitenkin myös jälkimmäisistä yli puolet kannatti väittämää. Osuutta voi pitää melko korkeana siihen nähden, että väittämän muotoilu oli varsin jyrkkä.

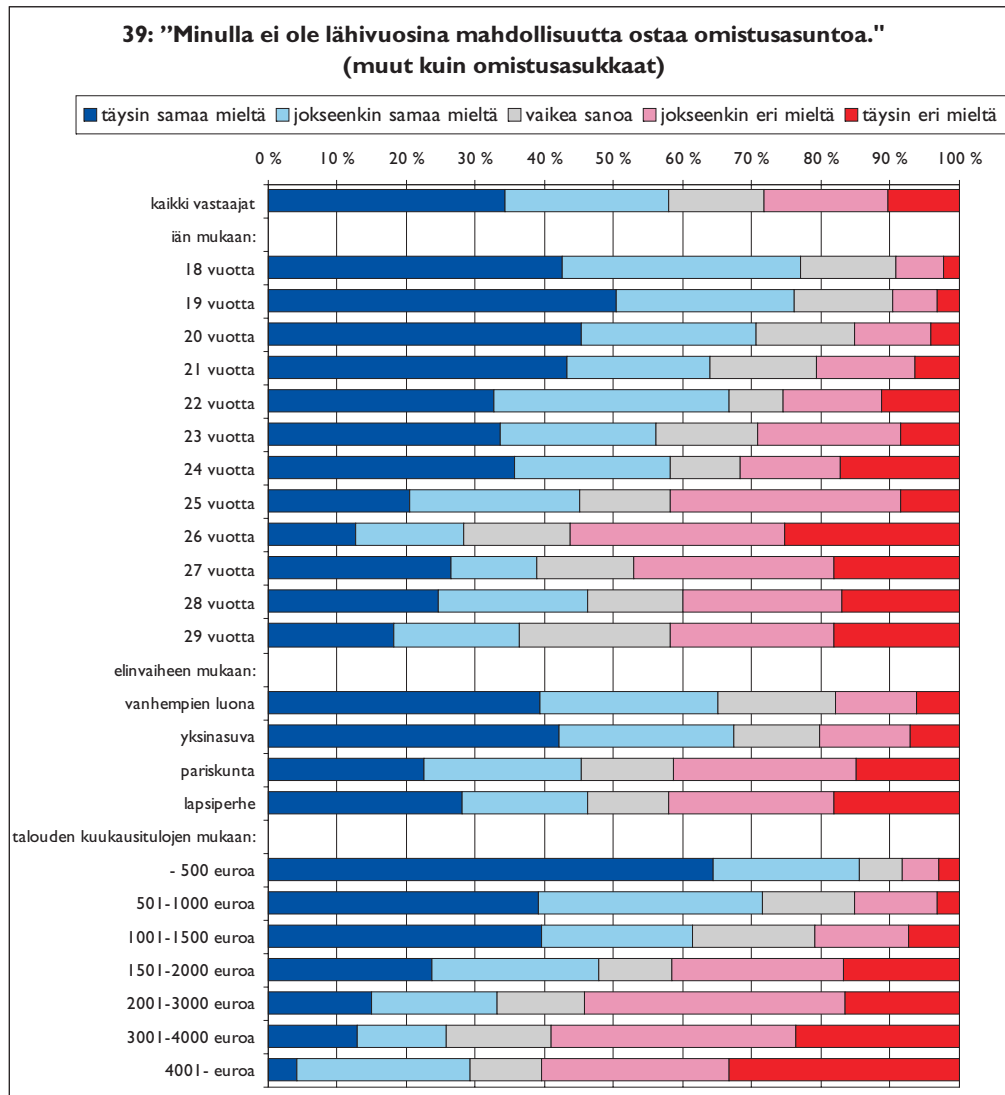
Melko harva vastaaja (16%) katsoi, että "voisin hyvin ajatella vuokra-asumista pysyväksi ratkaisuksi itselleni" (kuva 37). Useimmin näin vastasivat kaikkein nuorimmat eli 18-vuotiaat (lähes 40%), vanhempien luona asuvat (joka neljäs) sekä yksinasuvat vuokralaiset (vajaan neljännes). Vuokra-asukkaista 18% voisi ajatella vuokra-asumista pysyväksi ratkaisuksi, omistusasukkaista tuskin kukaan. Pienituloiset, alle 1 500 euroa kuukaudessa saavat, olivat väittämän kannalla useammin (noin joka viides) kuin parempituloiset.

Omistusasumiseen sitoutumista ei yleisesti ottaen kohderyhmässä vierasteta. 13% hyväksyi näet väittämän "en halua sitoutua omistusasumiseen" (kuva 38). Vuokralaisistakaan väittämän kannalla ei ollut kovin moni, vain 16%. Nuorimmat ja pienituloisimmat olivat useimmin väittämän kannalla, mikä on tietysti aivan odotettua. Heidän keskuudessaan oli myös varsin paljon niitä, jotka eivät osanneet ottaa kantaa puoleen eivätkä toiseen.

Asunnon ostomahdollisuuksia kartoitettiin väittämällä "minulla ei ole lähivuosina mahdollisuutta ostaa omistusasuntoa" (kuva 39). Kysymys ei niinkään koskenut niitä, jotka ovat jo hankkineet omistusasunnon, joten heidät on tässä rajattu pois. Muista kuin omistusasukkaista vajaat 60% yhtyi väittämään. Oli odotettavissa, että pienituloisimmilla ja nuorimmilla on vähiten mahdollisuuksia ostaa asuntoa. Mahdollisuudet paranevat iän karttumisen ja tulotason kohoamisen myötä. Riippuvuus on varsin jyrkkää. 25 ikävuotta näyttää olevan ikävaihe, josta lähtien enää vähemmistö on väittämän kannalla. Tulotasossa näyttäisi 2 000 euron kuukausitulon paikkeilla kulkevan raja, jonka yläpuolella enemmistöllä on mahdollisuus halutessaan siirtyä omistusasuntoon.

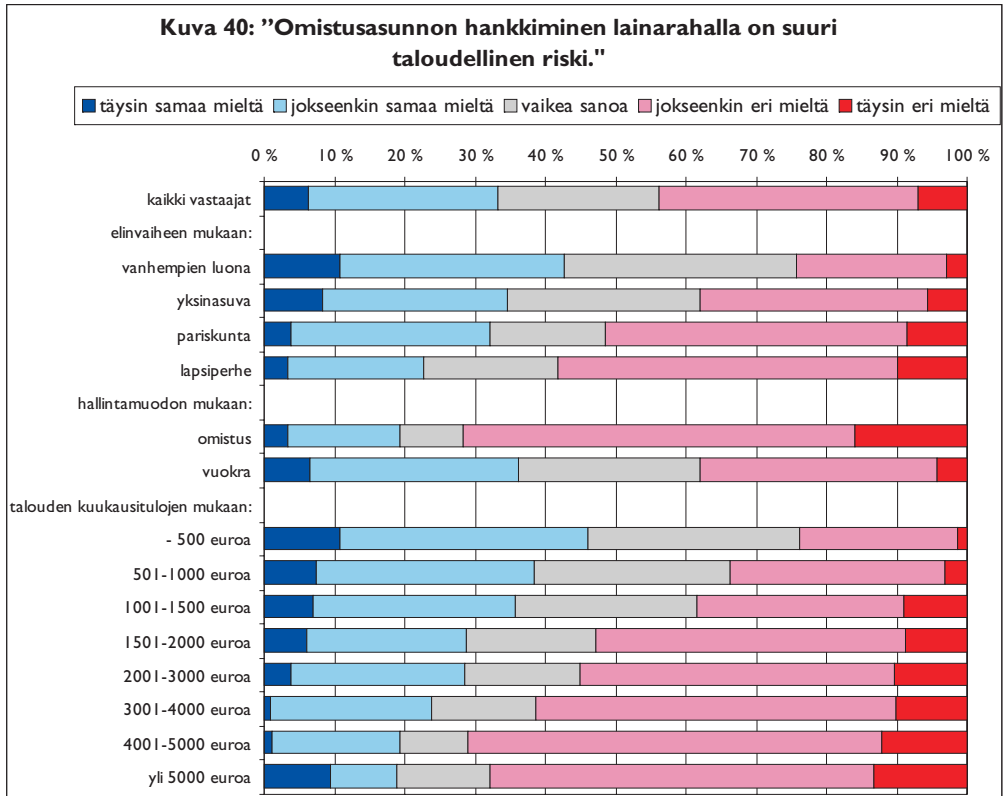

Vanhempien luona tai yksin asuvista noin kaksi kolmesta arvioi, että ei pystyisi lähivuosina ostamaan asuntoa ja vain noin 20% oli eri mieltä väittämän kanssa. Sen sijaan pariskunnista ja lapsiperheistä oli väittämän kannalla noin 45% ja suunnilleen yhtä moni eri mieltä. Näyttää siltä, että kahden tulonsaajan talouksissa kynnys omistusasuntoon on selvästi matalampi.

Mielipiteitä asuntolainoista

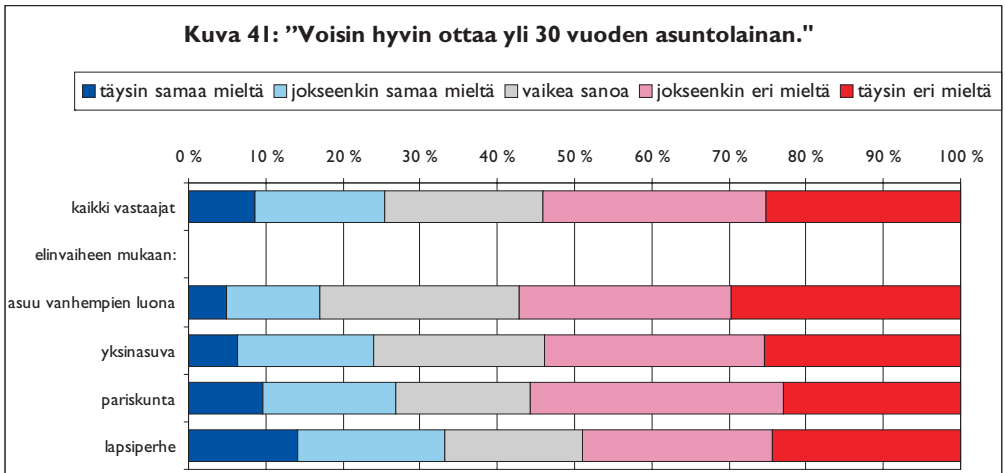
Omistusasunto joudutaan yleensä rahoittamaan ainakin osaksi lainarahalla. Asennoitumista asuntolainaan kysyttiin lomakkeessa kolmella väittämällä.

Ensimmäinen väittämä kuului: "omistusasunnon hankkiminen lainarahalla on suuri taloudellinen riski" (kuva 40). Näin ajatteli joka kolmas vastaaja, kun taas 43% vastusti väittämää ja melko moni (23%) ei osannut sanoa. Oli odotettavissa, että tulotaso on vahva selittäjä. Pienituloisimmista lähes joka toinen oli väittämän kannalla ja joka neljäs vastusti. Etenkin väittämän vastustus lisääntyi selvästi tulotason kohoamisen myötä. Vastaavasti väittämän kannatus, mutta myös "vaikea sanoa" vastanneiden osuus väheni. Tuloasteikon yläpäässä väittämää kannatti vain joka viides ja vastusti noin 70%.

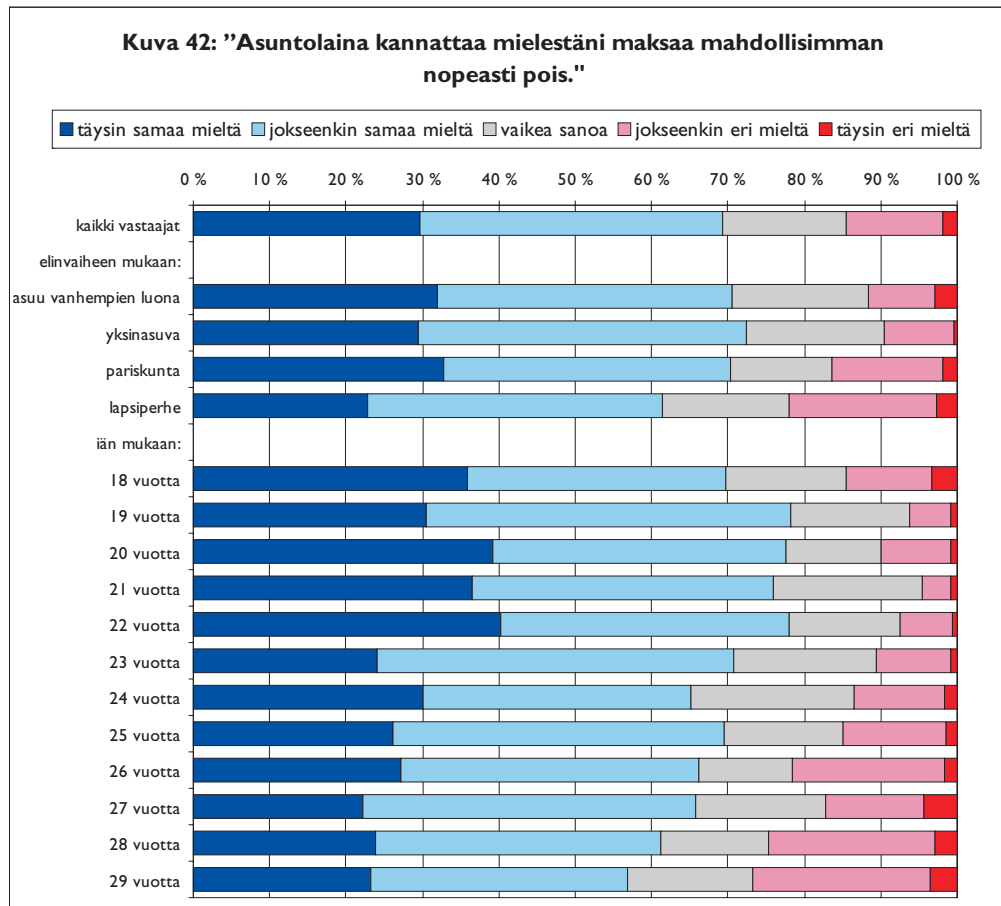

Myös elämänvaihe ja ikä selittivät mielipiteitä selvästi (kuvassa on näistä vain elämänvaihe). Vanhempien luona asuvista väittämää kannatti lähes puolet ja vastusti vain neljännes; lapsiperheistä väittämää kannatti alle neljännes ja vastusti yli puolet. Vuokra-asukkaista asunnon ostamista lainarahalla piti suurena riskinä 36%, omistusasukkaista vain viidennes.

Nykyisin markkinoidaan erittäin pitkiäkin asuntolainoja. Vastaajien kantaa niihin kysyttiin väittämällä "voisin hyvin ottaa yli 30 vuoden asuntolainan" (kuva 41). Joka neljäs vastaaja olisi valmis ottamaan näin pitkäaikaisen lainan, kun taas yli puolet vastasi kieltävästi. Miehet olivat hieman yleisemmin (30%) valmiita ottamaan pitkän asuntolainan kuin naiset (22%) - ero ei siis kuitenkaan ollut kovin suuri. Elämänvaihe selitti vahvemmin: vanhempien luona asuvista pitkäaikaisen lainan olisi valmis ottamaan 17%, lapsiperheistä 33%.

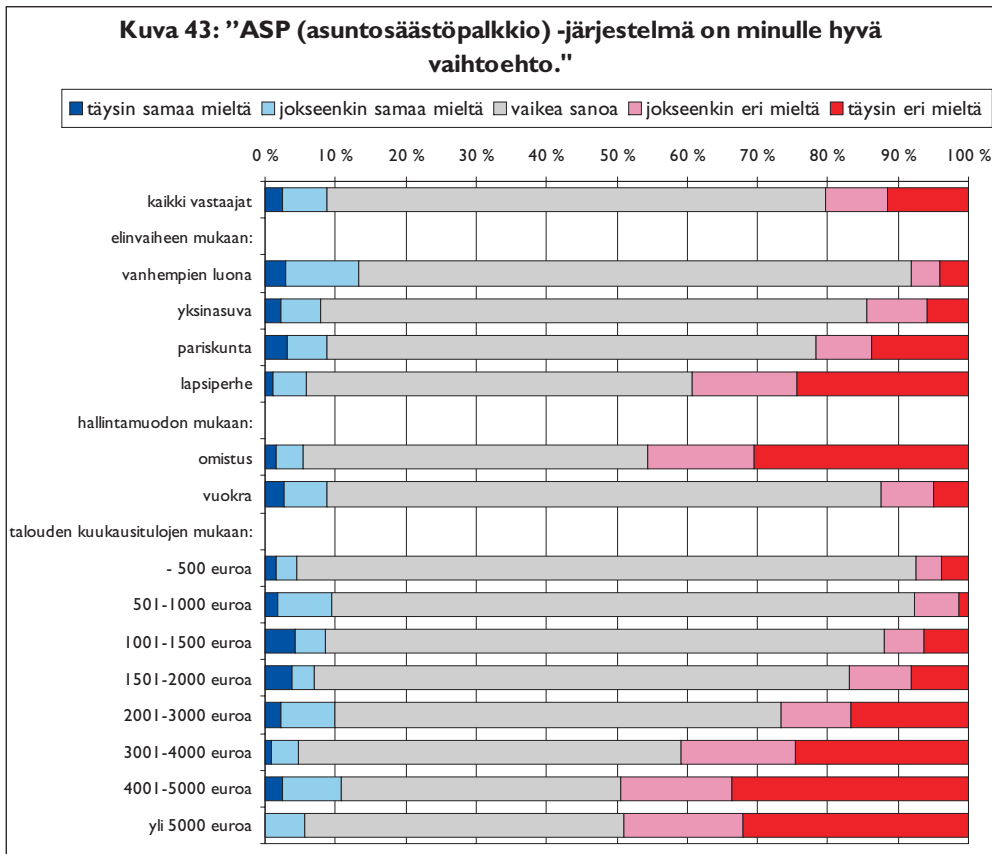
Edelliselle käänteinen väittämä kuului "asuntolaina kannattaa mielestäni maksaa mahdollisimman nopeasti pois" (kuva 42). Näin ajatteli 70% kaikista vastaajista ja vain 14% vastusti.

Nuorimmat, alle 23-vuotiaat, olivat yleisimmin väittämän kannalla (lähes 80%). Kannatus vähenee hieman iän myötä siten, että 29-vuotiaista myöntävästi vastasi enää 57% - kuitenkin siis enemmistö heistäkin. Etenkin lapsettomien pariskuntien keskuudessa ikä näytti selittävän vastauksia siten, että väittämää vastusti nuorimmista hyvin harva, vanhimmista taas noin kolmannes.

Yksi asuntolainavaihtoehto nuorille aikuisille on asuntosäästöpalkkiojärjestelmä. Sen suosio on vähentynyt takavuosista. Kantaa siihen kysyttiin väittämällä "ASP (asuntosäästöpalkkio) -järjestelmä on minulle hyvä vaihtoehto" (kuva 43). Vastausjakaumaa hallitsee "vaikea sanoa" -vaihtoehto, jonka valitsi peräti noin 70%. Todennäköisesti järjestelmä tunnetaan nykyään huonosti.

Taustamuuttajat tuottivat vain vähän eroja vastauksiin. Samaa mieltä olleiden osuus pysyy joka ryhmässä melko pienenä eikä juurikaan vaihtelee, mutta eri mieltä olleiden osuus vaihtelee enemmän. Ylemmistä tuloluokista ja omistusasukkaista melkein puolet oli eri mieltä väittämän kanssa. Tämä on ymmärrettävää: jos on jo hankkinut asunnon muilla keinoin kuin ASP-lainalla, se ei enää olekaan vaihtoehto. Suurimmillaan myöntävästi vastanneiden osuus oli vanhempien luona asuvilla, mutta heistäkin osuus jäi 13%:iin.

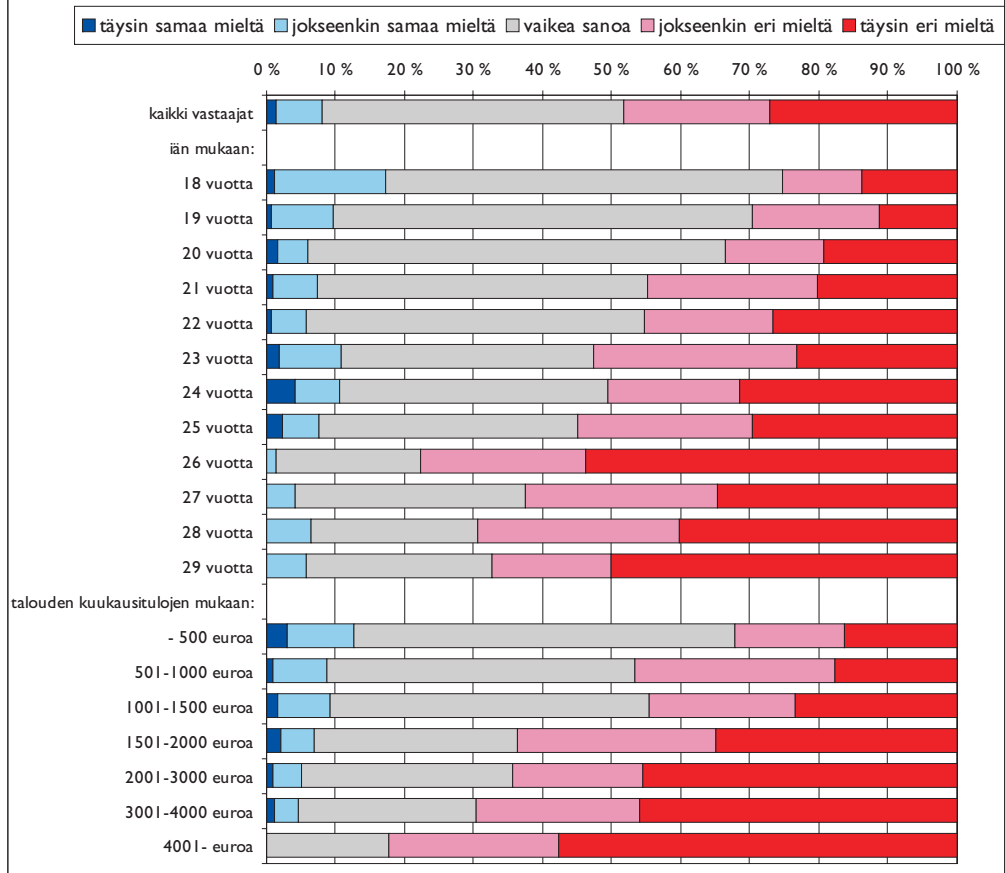
Vaihtoehtoiset hallintamuodot

Nykyisin on tarjolla myös vaihtoehtoja vuokra- ja omistusasumiselle, näiden eräänlaisia välimuotoja. Tällaisia ovat asumisoikeus- ja osaomistusasunnot. Kyselyssä tiedusteltiin kiinnostusta niihin. Oli odotettavissa, että omistusasukkaat eivät niinkään ole näistä kiinnostuneita. Seuraavassa rajoitutaan niihin vastaajiin, jotka eivät ole omistusasukkaita.

Varsin harva vastaaja (8%) yhtyi väittämään "osaomistusasuminen kiinnostaa minua enemmän kuin omistusasuminen" (kuva 44). Erittäin moni (44%) ei osannut ottaa kantaa. Luultavasti tätä vaihtoehtoa ei kovin yleisesti tunneta. Noin puolet vastasi kieltävästi.

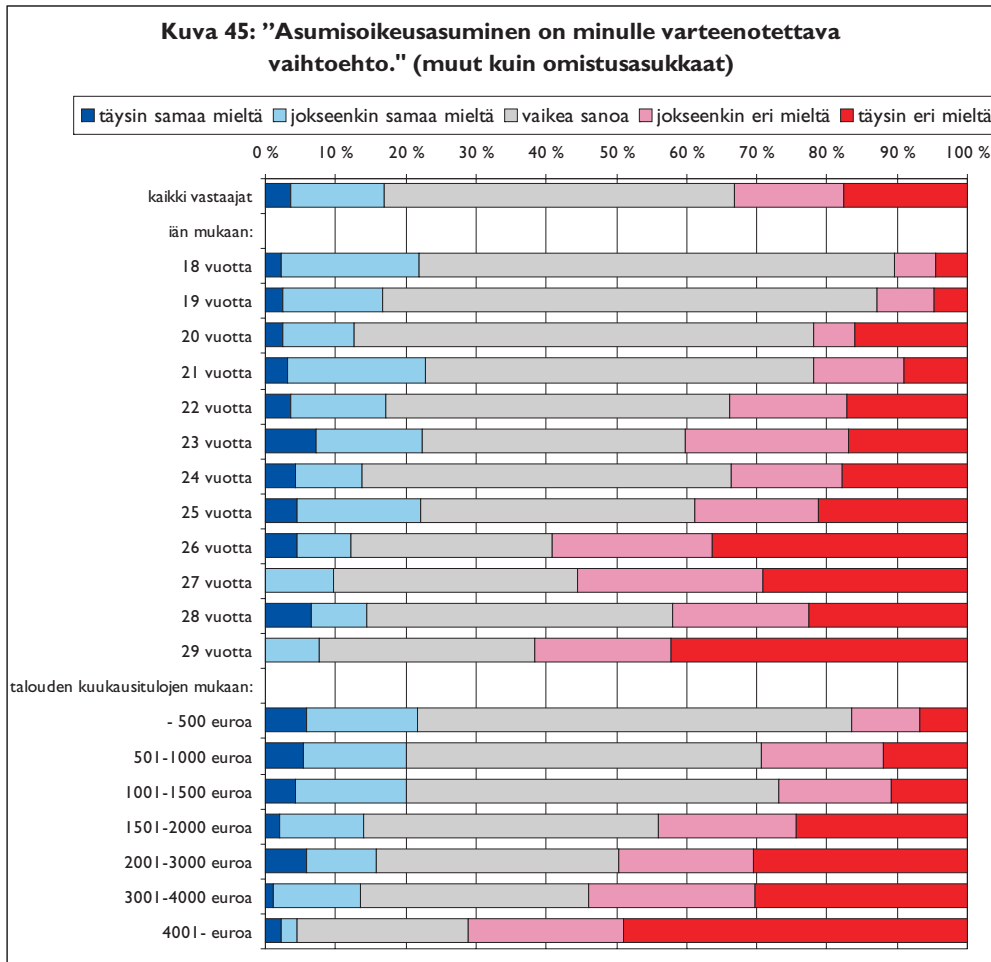
Eniten osaomistusasunnoista kiinnostuneita oli nuorimmissa ja pienituloisimmissa vastaajissa, mutta heistäkin osuus oli vain 15%:n luokkaa enemmistön vastatessa "vaikea sanoa". Mitä vanhempi ja suurituloisempi vastaaja oli, sitä useammin hän vastasi kieltävästi. Vastaavasti vähenee etenkin "vaikea sanoa" vastanneiden osuus.

Kuva 44: "Osaomistusasuminen kiinnostaa minua enemmän kuin omistusasuminen." (muut kuin omistusasukkaat)

Samansuuntaisia piirteitä on myös kannanotoissa asumisoikeusasumiseen. 17% muista kuin omistusasukkaista katsoi, että "asumisoikeusasuminen on minulle varteenotettava vaihtoehto" (kuva 45). Puolet ei osannut ottaa kantaa ja kolmannes vastasi kieltävästi.

Eniten asumisoikeusasumisesta kiinnostuneita oli nuoremmissa (aina 25 ikävuoteen asti) ja pienituloisemmissa (alle 1 500 euroa/kk), noin viidenneksen luokkaa. Iän ja tulotason kohoamisen myötä kiinnostus heikkenee: kieltävästi vastanneiden osuus lisääntyy ja varsinkin "vaikea sanoa" valinneiden osuus vähenee.

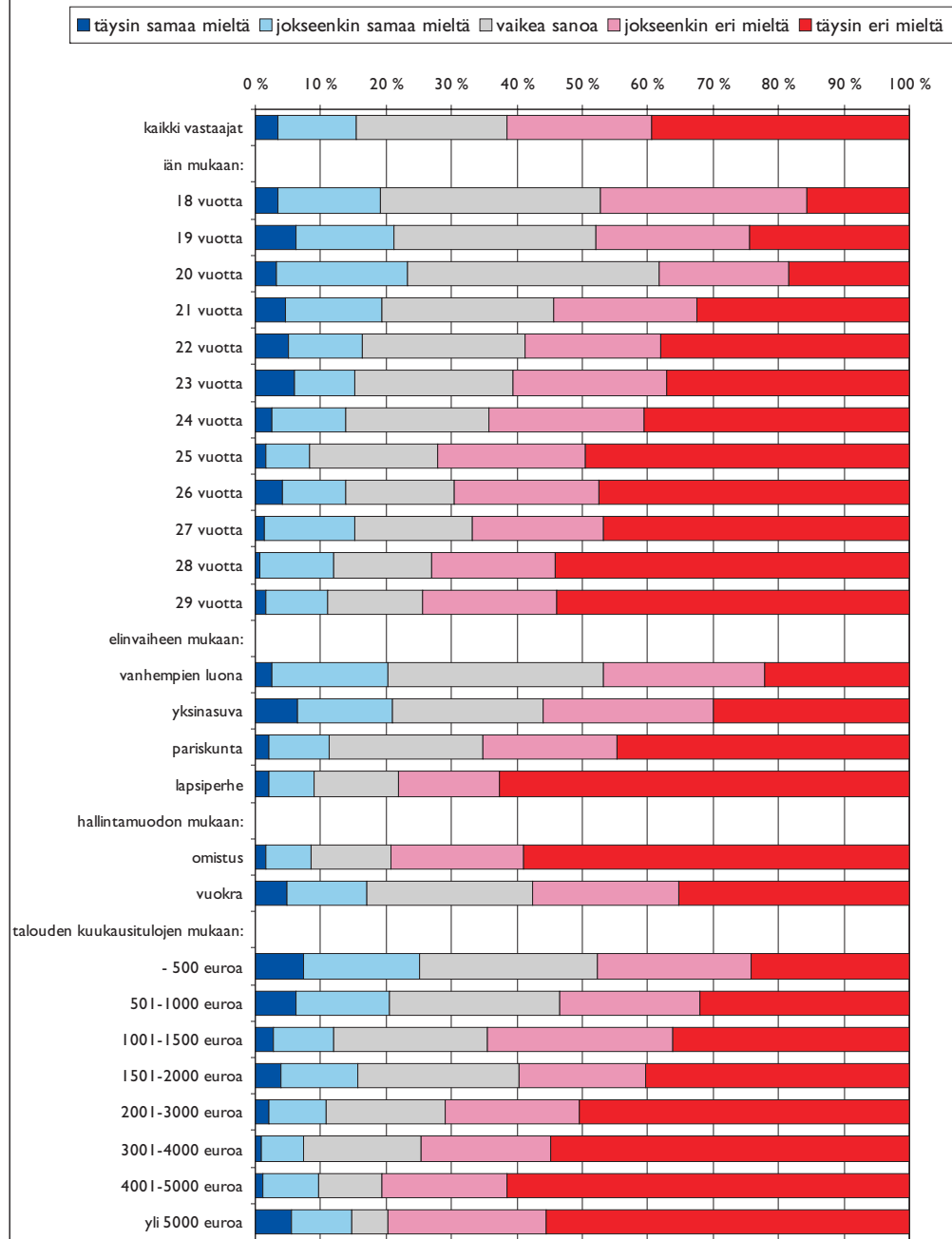

Kiinnostaako yhteisöasuminen?

Yksi vaihtoehto edullisempaa vuokra-asumista hakeville on isomman asunnon vuokraaminen muiden kanssa. Neliövuokra isossa asunnossa muodostuu pienemmäksi. Säästöä tulee lisäksi siitä, että osa tiloista on yhteiskäytössä. "Kimpupa-asuminen" toisen kanssa ei ollut vastaajakunnassa mitenkään harvinaista, sen sijaan asuminen useamman hengen yhteisössä oli harvinaista.

Haluttiin myös selvittää, kuinka yleisesti tähän asumismuotoon on kiinnostusta. Vastaajista 16% katsoi, että "yhteisöasuminen sopii minulle hyvin" (kuva 46). Noin 60% vastasi kieltävästi ja melkein joka neljäs ei osannut sanoa.

Kuva 46: "Yhteisöasuminen sopii minulle hyvin."

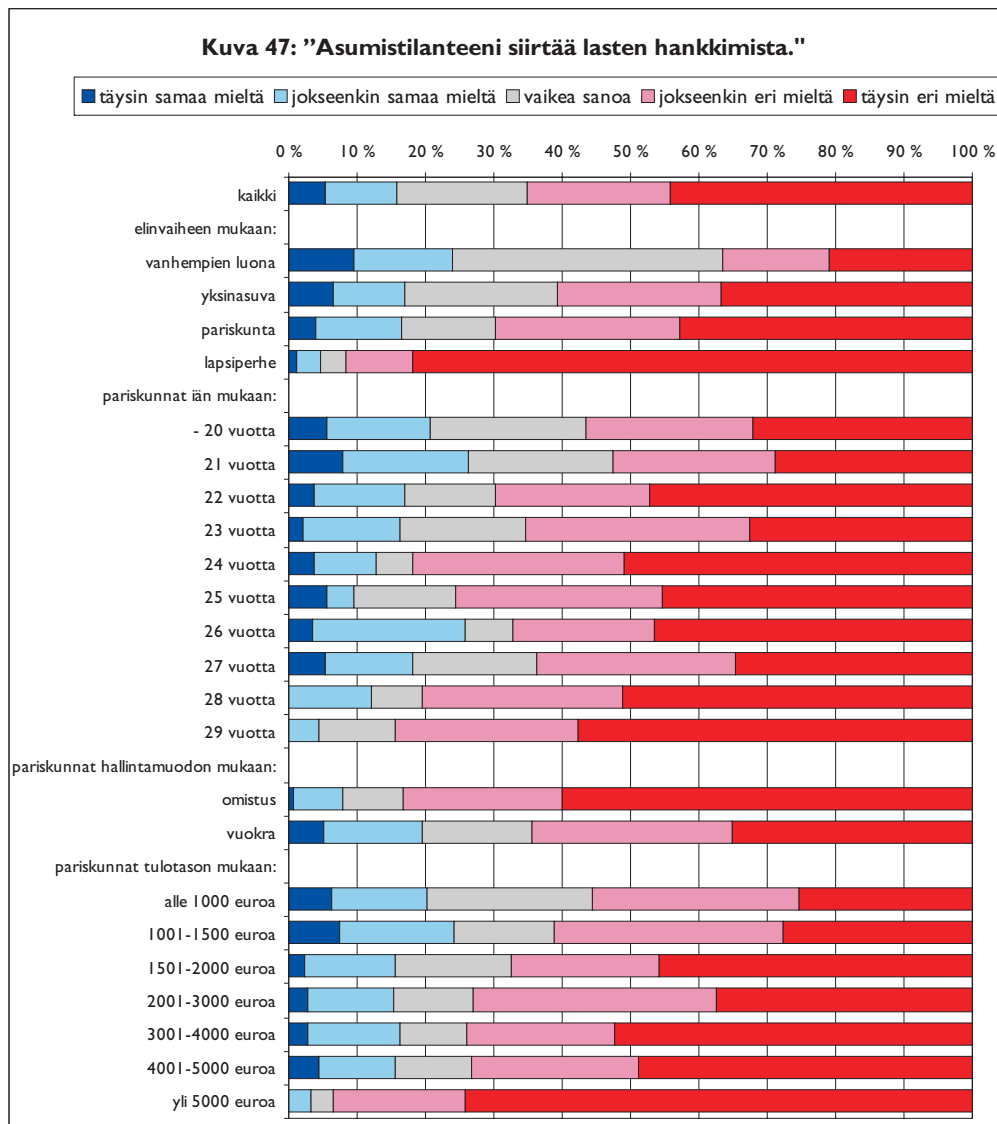
Näyttää siltä, että 18-21-vuotiaista suunnilleen viidennes olisi kiinnostunut yhteisöasumisesta ja karkeasti ottaen kolmannes heistä ei osaa sanoa. Iän myötä niiden osuus, jotka ottavat kielteisen kannan, kasvaa selvästi. Vastaavasti yhteisöasuminen herättää eniten kiinnostusta vanhempien luona asuvissa ja yksinäis-talouksissa. Sitä vastoin lapsiperheet eivät juurikaan pidä sitä itselleen sopivana asumismuotona.

Pienituloisimpia yhteisöasuminen kiinnostaa eniten: alle 500 euron kuukausituloja nauttivista joka neljäs katsoo sen sopivan itselleen ja alle puolet vastaa kieltävästi. Tämä on sikäli ymmärrettävää, että yhteisöasuminen tarjoaa keinon alempiin asumiskustannuksiin.

Asumistilanne ja perheen perustaminen

Asuntopolitiikka kytketään usein keskustelussa perhepolitiikkaan: aiheuttaako asumisahtaus tai muut asumisen ongelmat perheen perustamisen lykkääntymistä?

Kaikista vastaajista noin joka kuudes (16%) vastasi myöntävästi väittämään "asumistilanteeni siirtää lasten hankkimista" (kuva 47). Kaksi kolmesta vastasi kieltävästi. Myöntävästi vastasi vanhempien luona asuvista noin joka neljäs, yksinasuvista ja pariskunnista joka kuudes ja lapsiperheistä ei juuri kukaan. Lapsiperhevastaajat lienevät tulkinneet kysymyksen koskevan ensimmäisen lapsen hankkimista eikä perheen kasvattamista. Elämänvaiheen mukaan vaihtelee voimakkaammin kieltävästi vastanneiden osuus: vanhempien luona asuvat valitsivat erittäin usein vaihtoehdon "vaikea sanoa".

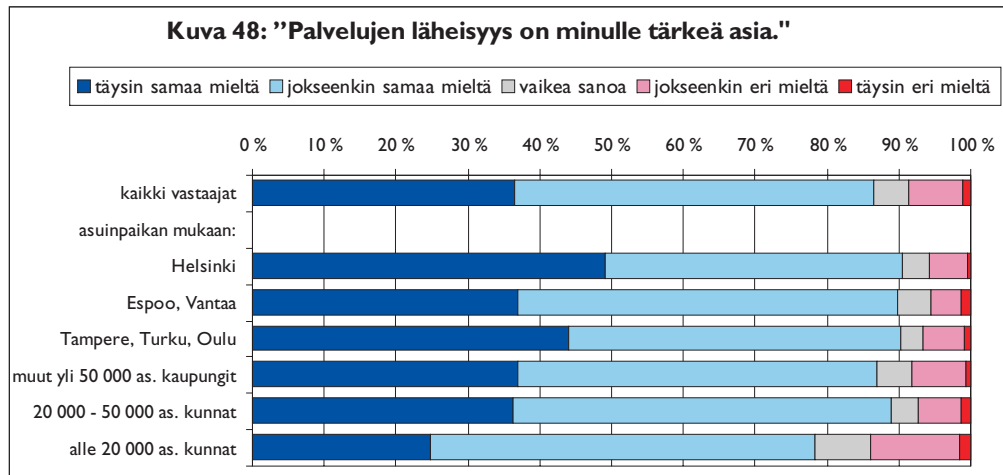
Tärkein kohderyhmä kysymyksen kannalta lienevät lapsettomat pariskunnat. Heidän keskuudessaan ilmeni selviä eroja asunnon hallintamuodon ja tulotason mukaan. Kun vuokralaispariskunnista joka viides vastasi, että asumistilanne siirtää lasten hankkimista, omistajapariskunnista vain 8% vastasi näin. Pienituloisis-

ta, alle 1 500 euron kuukausituloja saavista pariskunnista yli viidennes vastasi väittämään myöntävästi ja noin puolet kieltävästi; yli 5 000 euron tuloluokassa juuri kukaan ei vastannut myöntävästi ja selvä enemmistö vastasi kieltävästi. Vastausten riippuvuus iästä ei ole kovin johdonmukaista. On kuitenkin havaittavissa yleistrendi, että iän karttuessa kieltävästi vastaaminen yleistyy. 28-29-vuotiaista ei enää kukaan ole "täysin" samaa meiltä.

Asuinpaikan valintaan vaikuttavia tekijöitä

Lomakkeessa oli muutamia väittämämuotoisia kysymyksiä, jotka kartoittivat joidenkin asuinpaikan valintaan vaikuttavien asuinympäristön tekijöiden merkitystä. Mikä on palvelutason, sosiaalisten verkostojen ja talotyyppien merkitys? Entä missä määrin suositaan maaseutumaista tai suurkaupunkimaista asumista?

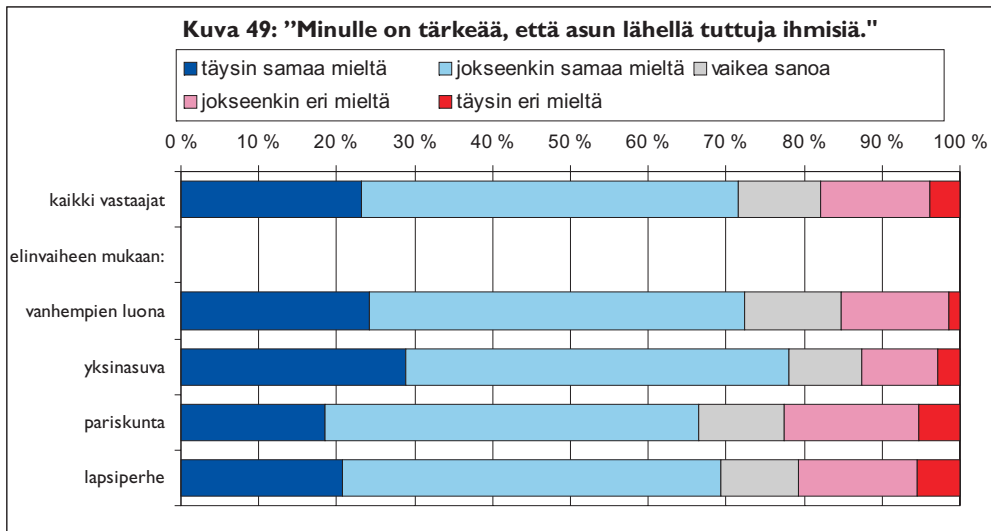
Palvelutaso on yleisesti ottaen vahva tekijä asuinpaikan valinnassa. Tätä kuvastaa se, että asuntojen neliöhinnat ovat yleensä korkeimpia parhaan palvelutarjonnan alueella isojen kaupunkien keskustoissa. Tässä sen merkitystä kysyttiin väittämällä "palvelujen läheisyys on minulle tärkeä asia" (kuva 48). Tämä osoittautui erittäin tärkeäksi asiaksi: lähes 90% vastasi myöntävästi, puolet oli "jokseenkin" ja melkein 40% "täysin" samaa mieltä.

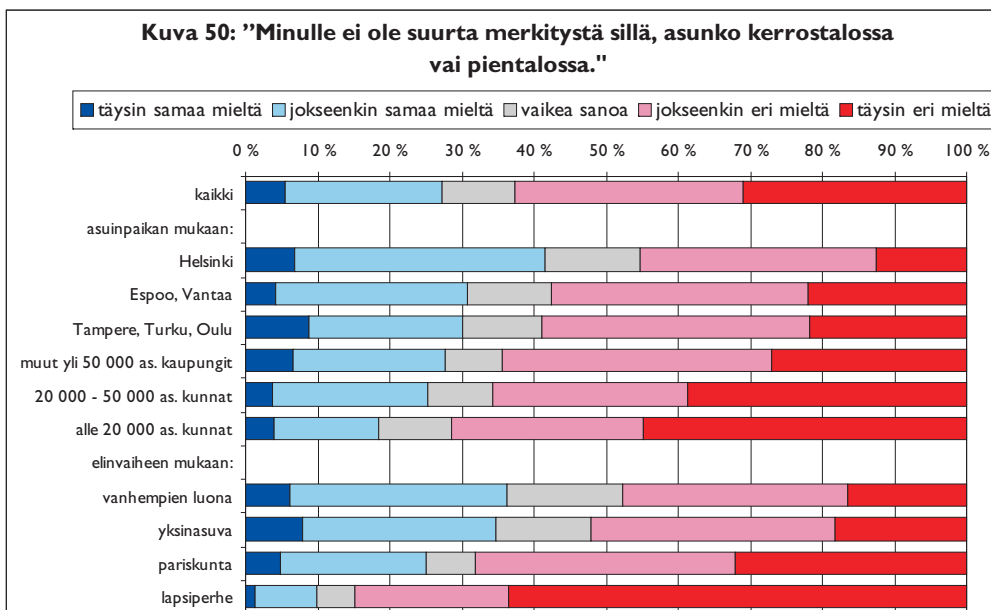
Palvelujen läheisyys oli varsin tärkeää jokaiselle vastaajaryhmälle. Vastausten erittely taustamuuttujien mukaan tuotti vain vähäisiä aste-eroja. Tällainen oli esimerkiksi se, että pienissä kunnissa "täysin" samaa mieltä olevien osuus oli pienempi kuin suuremmissa. Silti pienissäkin kunnissa noin 80% vastasi myöntävästi, kun muissa kuntaryhmissä osuus oli noin 90%.

Entä kuinka tärkeää asumispaikan valinnassa on sosiaalisten verkostojen läheisyys? Tätä kartoitettiin väittämällä "minulle on tärkeää, että asun lähellä tuttuja ihmisiä" (kuva 49). Myös tämä osoittautui varsin tärkeäksi tekijäksi: yli 70% vastaajista oli samaa mieltä. Vajaa neljännes oli "täysin" ja melkein puolet "jokseenkin" samaa mieltä. Taustamuuttujien suhteen löytyi vain pienehköjä eroja. Yksinasuville sosiaalisen verkoston läheisyys näyttää olevan kaikkein tärkeintä.

Talotyypeistä omakotitalo oli vastaajien keskuudessa suosituin vaihtoehto: kuusi kymmenestä (61%) vastaajasta asuisi mieluiten siinä. Rivitaloa suosi 17% ja kerrostaloa 12%. Melko monet (10%) eivät osanneet nimetä talotyyppisuosikiaan. Vastaukset ovat samansuuntaisia kuin esimerkiksi Asukasbarometrissa saadut (ks. Strandell 2005).

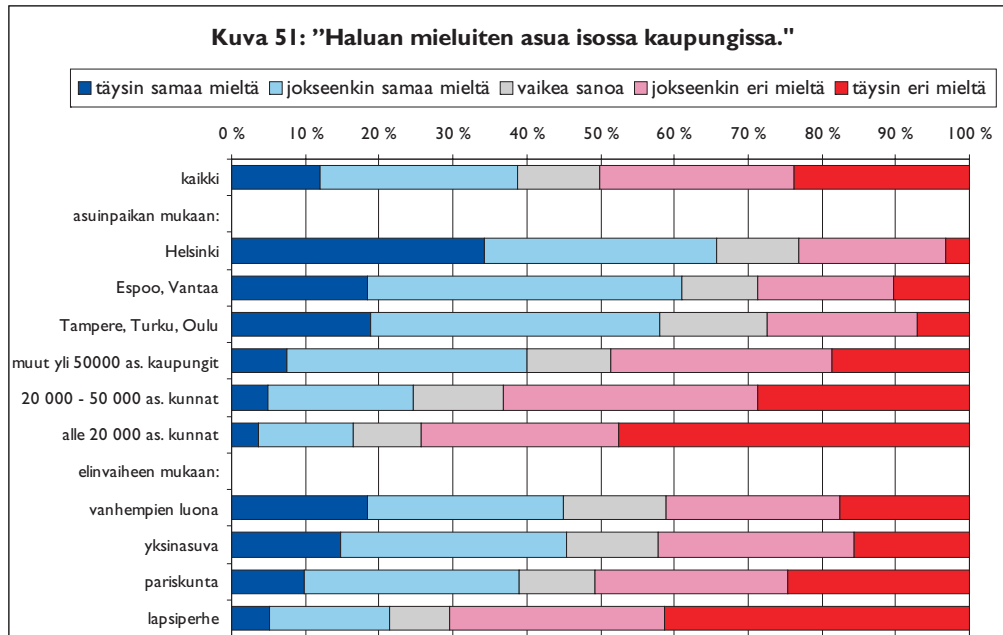
Vastaajista 27% kannatti väittämää "minulle ei ole suurta merkitystä sillä, asunko kerrostalossa vai pientalossa", 10% ei osannut sanoa ja 63% vastusti (kuva 50). Noin 30% oli "täysin eri mieltä" väittämän kanssa eli ilmeisesti heille talotyyppi on keskeisen tärkeä asia. Kolmannes valitsi lievemmän vaihtoehdon "jokseenkin eri mieltä" eli heille talotyyppi on melko tärkeä asia. Vanhempien luona tai yksin asuville talotyyppillä oli vähemmän merkitystä kuin muille. Myös asuinpaikka selitti vastauksia: helsinkiläisille talotyyppi merkitsi vähiten ja pienissä kunnissa asuville eniten.

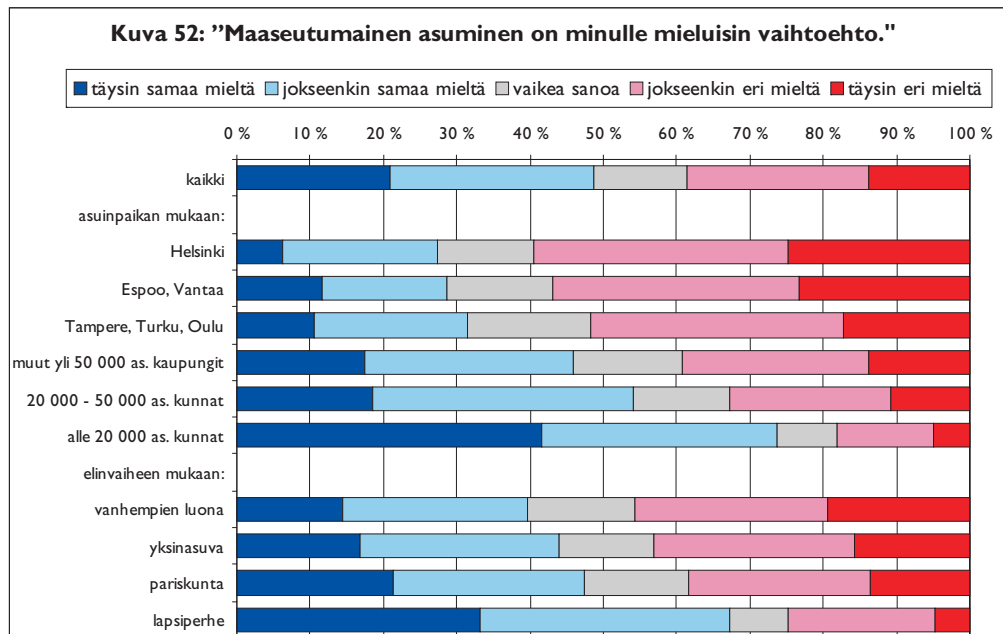
Yksi asumispreferenssien ulottuvuus on urbaanisuus - maaseutumaisuus - akseli. Sitä kartoitettiin parilla väittämällä. Noin 40% vastasi myöntävästi väittämään "haluan mieluiten asua isossa kaupungissa" (kuva 51). Elämänvaihe selittää vastauksia: vanhempien luona tai yksin asuvista väittämän kannalla oli lähes puolet, lapsiperheistä vain runsas viidennes.

Nykyinen asuinpaikka on luonnollisestikin vahva selittäjä. Helsinkiläisvastaajista kaksi kolmesta haluaa mieluiten asua isossa kaupungissa, muiden suurten kaupunkien vastaajista noin 60%. 50 000 - 100 000 asukkaan kaupunkien vas-

taajista suurkaupunkiasumista suosi runsaat 40% ja seuraavan kuntakokoluokan vastaajista noin joka neljäs. Pienten, alle 20 000 asukkaan kuntien vastaajista vain 17% kaippaa asumaan suurkaupunkiin.

Melkein puolet vastaajista oli vähintään jokseenkin samaa mieltä väittämän "maaseutumainen asuminen on minulle mieluisin vaihtoehto" kanssa (kuva 52). Noin viidennes oli "täysin" ja runsas neljännes "jokseenkin" samaa mieltä. Lapsiperheet olivat useammin väittämän kannalla kuin muut vastaajat.

Nykyinen asuinpaikka selittää tässäkin vahvasti. Pääkaupunkiseutulaisista noin joka neljäs oli vähintään "jokseenkin" samaa mieltä, muiden isojen kaupunkien vastaajista vain vähän suurempi osuus. Enemmistö vastasi näillä alueilla kieltävästi. Keskisuurten kuntien vastaajista maaseutuasumista suosii noin puolet. Pienten, alle 20 000 asukkaan kuntien vastaajista väittämän kannalla oli yli 70%.

Lomakkeen väittämillä tutkittiin suhtautumista vain urbaanisuus – maaseutu-
maisuuksien akselin ääripäihin. Mielenpitoiset välimuodoista (keskisuuri/pieni kau-
punki, pieni taajama) jäivät tässä kartoittamatta. Vastaukset kuitenkin osoitta-
vat, että vain harva asuu aivan erityyppisellä alueella kuin haluaisi. Jos katsotaan
”täysin samaa/eri mieltä” olevien osuuksia, niin Helsingissä vain muutama pro-
sentti vastusti omalla kohdallaan jyrkästi suurkaupunkiasumista tai kaipasi eh-
dottomasti maaseudulle. Toisaalta yhtä vähäinen osuus pienissä kunnissa piti
ehdottomana suosikkinaan suurkaupunkia tai suhtautui täysin torjuvasti maa-
seutuun asuinpaikkana.

2.6 Nuorten tulevaisuuden asumistoiveet

Millaiseen asumismuotoon 18-29-vuotiaat nuoret tulevaisuudessa tähtäävät?
Minkälaisiin ympäristöihin he haluavat kymmenen vuoden kuluttua ”vakiin-
tua”? Miten kaupunkilaisnuorten näkemykset poikkeavat pienten paikkakun-
tien nuorten näkemyksistä?

Kysymyslomakkeen viimeisen avokysymyksen avulla selvitettiin näitä nuor-
ten tulevaisuuteen liittyviä toiveita. Yhteensä 1 400 henkeä vastasi kysymykseen.
Pyrkimyksenä oli muodostaa aiempaa monipuolisempi kuva tulevaisuuden asu-
misesta ja sen tendensseistä. Tämän ikäryhmän valinnat ohjaavat osaltaan tule-
vaisuuden asuntopolitiikkaa ja yhdyskuntasuunnittelua. Esimerkiksi muuttoliik-
keanalyysien lähtökohtana usein on, että ihmisten halut ja toiveet ohjaavat pit-
kälti heidän asuinvalintojaan, mikäli muut mahdollisuudet ovat tarjolla (esim.
Laakso 2000).

Vastaajien ikähaitarin henkilöt ovat kaiken todennäköisyyden mukaan kym-
menen vuotta myöhemmin alttiita muuttamaan. Nuoret siirtyvät työelämään
suureksi osaksi jo opiskeluaikanaan, jolloin työpaikkakin usein sijaitsee opiske-
lupaikkakunnalla. Tutkimuksen jälkeen tilanne yleensä muuttuu. Niin sanottuun
vakiintuneeseen asumiseen tähtääviä muuttoketjuja ohjailevat työpaikan lisäksi
paikkakunnan asuntotarjonta, sitoutuminen ”omaksi” miellettyyn kotiseutuun
sekä orientoituminen tietyn tyyppiseen asumismuotoon tai asuinympäristöön.
Asumisvalintoja tehdään silti harvoin täysin rationaalisesti ja etenkin tavoitel-
taessa ns. vakiintunutta asumista harvoin myöskään yksin. Valintoihin vaikutta-
vat mahdollisen asuinkumppaninkin näkemykset.

Asumistoiveita koskeva avokysymys oli muotoiltu muotoon: ”missä ja mi-
ten toivot asuvasi kymmenen vuoden kuluttua?” Oletettavissa oli, että vastauk-
set käsittelisivät etupäässä asumismuotoa ja asuinympäristön ominaisuuksia sekä
näitä kahta suhteessa toisiinsa. Mahdollisesti saataisiin viitteitä siitäkin, kuinka
merkittävästi asumisjärjestelyiden koetaan ylipäättään ohjaavan elämän suuntau-
tumista. Hypoteesina oli, että asumiseen liittyvistä toiveista huolimatta asumi-
sen järjestäminen koetaan alisteiseksi tekijäksi muille tärkeille elämänsisällöille
kuten työnteolle ja ihmissuhteiden kehittymiselle.

Toiveet vs. realismi

Jotta asumistoiveiden kartoittamisella olisi relevanssia, olisi samalla arvioitava
sitä, missä määrin toiveet vastaavat todellista käyttäytymistä. Asumista koske-
vat mielenpitoiset ja käsitykset saattavat muuttua suurestikin iän karttuessa ja elä-
mänvaiheiden muutosten myötä. Myös laajemmat ikäryhmittäiset arvo- ja asen-
neilmatot voivat muuttua. Aineiston perusteella vaikuttaa kuitenkin siltä, että
merkittävä osa nuorista pyrkii tulevaisuutta koskevissa arvioissaan jonkinastei-

seen realistisuuteen. Kysymys ei siten ole vain unelmista. Tätä tukevana havaintona voidaan pitää sitäkin, että kaksi kolmesta vastaajasta katsoi jo onnistuneensa täyttämään asumistoiweensa. Näin oli, vaikka melkein puolet vastaajista suunnitteli muuttoa.

Käytännössä siis merkittävä osa nuorista tulee vielä muuttamaan, vaikka väittäisi toiveidensa jo täytyneen. Avovastauksissa noin 6 % vastaajista ilmoitti olevansa tyytyväinen nykyiseen ratkaisuun eli asuvansa 10 vuoden kuluttua samalla tavalla kuin nyt.

Nuorten toiveiden realistisuuteen kannattaa silti suhtautua hieman kriittisesti. Joukossa oli myös selkeästi pilailumielessä annettuja vastauksia. Noin kolmenkymmenen vastaajan toiveet voitaneen luokitella selkeästi epärealististen joukkoon. Joku halusi asua tulevaisuudessa "Monacossa parin chiksin kanssa", toinen taas "Ivalossa jääkarhun kanssa."

Asumisen merkitys tulevaisuuden määrittäjänä

Vastauksia yleisluontoisesti kuvaavana havaintona nousee esille, ettei asuminen ei näyttäyty kovin vahvana nuorten tulevaisuuden suuntautumista tai pyrkimyksiä määrittävänä tekijänä. Kaikkiaan n. 8 % vastaajan toiveet eivät liittyneet lainkaan asumismuotoon tai asuinympäristöön.

Usein toivottiin lähinnä hyvää asuntoa tai omistusasuntoa. Monissa vastauksissa tuotiin esille, että muunlaiset tekijät ohjaavat tulevaisuutta tai että asumisesta kymmenen vuoden kuluttua on vaikea sanoa tässä vaiheessa yhtään mitään.

Vastausten joukossa oli jonkin verran pitkälle vietyjä ja asumiseen ja asuin ympäristön ominaisuuksiin liittyviä pohdintoja, mutta pääsääntöisesti nuorten toiveita voisi kuvata varsin konventionaaliseksi, paikalliseksi, lyhytjänteiseksi ja pelkistetyiksi.

Paikallisuuden merkitys asumistoiweissa

Pääkaupunkiseudulla ja suurissa kaupungeissa asuminen on ehdoiltaan aivan toisenlaista kuin pikkukaupungeissa tai maaseudun haja-asutusalueilla. Vastaajan nykyinen asuinalue, pääasiallinen asuinpaikka lapsuudessa tai vanhempien asuinpaikka vaikuttanevat osaltaan toiveisiin, erityisesti paikallisuuden merkitykseen sekä "kotipaikkauskollisuuteen."

Näiden tekijöiden merkityksestä asumisvalinnoissa on empiiristä näyttöä. Eräiden taloustieteellisten analyysien tulosten perusteella asuntomarkkinat ovatkin perusluonteeltaan paikalliset (esim. Laakso 2000, 14-15). Varsinkin tuotajamuotoisesti rakennetut uudet asunnot hankitaan yleensä edellisten asuinpaikkojen läheltä, joko samasta kunnasta tai naapurikunnasta (vrt. Hirvonen & Manninen 2005). Esimerkiksi Helsingissä uusien asuinalueiden asukkaista yli 90% tulee pääkaupunkiseudulta (Jaakola 2005). Omatoimirakentamisen osalta ja vanhassa asuntokannassa tapahtuvissa muutoissa tilanne näyttäytynee kuitenkin toisenlaisena.

Avovastauksissa oli runsaasti viittauksia paikallisuuden merkitykseen myös nuorten toiveissa. Toiveita näytti usein määrittelevän se, että nuoret haluavat joko pysyä lähellä nykyistä kotiseutuaan tai palata takaisin lapsuutensa kotiseudulle mikäli oli esimerkiksi opiskeltu toisella paikkakunnalla. 3% suuntasi asumistoiweensa kokonaan pois Suomesta.

Rajaten pois asumismuoto- tai asuin ympäristötoiveita mainitsemattomien ja ulkomaille toiveensa suuntaavien vastaukset, voidaan toiveita analysoida, luo-

kitella ja suhteuttaa toisiinsa. Asumismuotoja ei kannata tarkastella asuinympäristöistä irrotettuna. Useissa vastauksissa oli silti mainittu vain jompaankumpaan liittyviä toiveita. Nämä käydään analyysissa läpi ensin. Joskus taas asumismuotoja oli mainittu useita. Tällöin tulkittiin vastaajan toivovan ensimmäisenä mainitsemaansa eniten.

Toiveasumismuodot

Asumismuodot voidaan määritellä esimerkiksi seuraavasti (ks. myös Manninen 2004):

- **Omakotiasuminen.** Vastaajan mainitessa toiveekseen omakotitalon tai omakotiasumisen, hän viittaa asumiseen erillispientalossa. Hallussa on asuntokohtainen tontti ja piha. Asuminen on itsenäistä ja asunto liittyy suoraan ulkotiloihin. Mahdollisuus lähiympäristön muokkaamiseen on muita talotyyppejä laajempi. Omakotitaloasuminen sisältänee tyypillisesti oletuksia asuinympäristön ”luonnonläheisyydestä” ja ”väljyydestä”, vaikka niitä ei erikseen mainittaisikaan.
- **Rivitaloasuminen.** Rivitalotoiveella vastaaja viittaa asumiseen kytketyssä pientalossa. Asukkaalla on asuntokohtainen piha, mutta asuminen on yhtiömuotoista. Lähellä asuu muita eli naapureita. Yhtiömuotoisena asumisena rivitaloasuminen on ”huolettomampaa” kuin omakotiasuminen, koska asukaan ei tarvitse täysin vastata oman kiinteistönsä hoidosta. Rivitalomaininta sisältänee, ainakin kaupunkiseuduilla, oletuksia omakotitaloa paremmasta sijainnista suhteessa palveluihin ja liikenneyhteyksiin.
- **Kerrostaloasuminen.** Mainitessaan toiveekseen kerrostalon tai asumisen kerrostalossa, vastaaja viittaa asunnon sijaintiin yli kolmikerroksisissa rakennuksissa, joissa on asuntoja rinnakkain ja päällekkäin. Asuminen on yhtiömuotoista. Tämä mahdollistaa asumismuodon ”huolettomuuden”. Pihat ovat yhteisiä ja asuntokohtaista pihaa ei useinkaan ole. Nämä tekijät vähentävät sitoutumista itse asuntoon myös verrattuna rivitaloon. Kerrostaloasuminen on yleensä anonyyminpää kuin omakoti- tai rivitaloasuminen. Sijainti suhteessa palveluihin mielletään pientaloja edullisemmaksi. Jos kaikki mainitut tekijät täyttyvät, mahdollistaa kerrostaloasuminen kaupunkimaisen elämäntavan, jossa julkista tilaa käytetään muita asumismuotoja enemmän ja yhteydet monipuolisiin palveluihin ovat muita asumismuotoja paremmat.
- **Ei-konventionaalaisella asumisella** viitataan joko ”erityisasumisratkaisuihin” tai asumiseen, mihin liittyy edellisiä asumismuotoja pitemmälle määriteltäviä vaatimuksia tai lisämääreitä. Ne poikkeavat edellisistä selkeästi. Vastauksissa esiintyi esimerkiksi joitakin mainintoja asumisesta palvelutalossa. Muita pitemmälle määriteltäviä asumismuotoon liittyviä toiveita sisälsivät myös esimerkiksi puinen pientalo nimetyssä kaupunginosassa kuten Tampereen Pispalassa tai Helsingin Puu-Käpylässä ja vanhaan teollisuusrakennukseen kunnostettu loft-asunto. Tällaisille asumismuodoille ovat ominaisia asunnon muokattavuus ja historialliset elementit, jotka tuovat asumiseen lisäarvoa ja kehystävät asukkaan identifioitumista asumiseensa.

Toiveasuinympäristöt

Suuntautuminen tai orientoituminen tietynlaiseen asuinympäristöön voidaan jaotella toiveiden ”maaseutumaisuuden” ja ”kaupunkimaisuuden” perusteella esimerkiksi seuraavalla tavalla:

- **Maaseutumaisella asuinympäristösuuntautumisella** viitataan siihen, että vastauksessa mainittiin erikseen ympäristön ”maaseutumaisuus”, sana ”maaseutu” tai korostettiin toiveasunnon sijaitsevan itseisarvoisesti kaukana kaupungista, keskuksesta tai taajamasta. Usein korostettiin asuinympäristön luonnonläheisyyttä tai suurta omaa tonttia.
- **Suuntautuminen pikkukylään tai pieneen kaupunkiin:** Vastauksessa mainittiin erikseen palvelujen läheisyys asuinpaikan vaatimuksena. Kuitenkin samassa yhteydessä painotettiin, että kaupungin tulee olla pieni tai vastauksessa mainittiin sana ”kylä”.
- **Esikaupunkisuuntautuminen:** Korostettiin asunnon (yleensä pientalon) sijaintia suuremman kaupungin läheisyydessä tai mainittiin nimeltä jokin alue, jonka tiedetään olevan edellisten kaltainen. Lisäksi yleensä korostettiin palvelujen läheisyyttä.
- **Kaupunkisuuntautuminen:** Korostettiin halua asua suuremmassa kaupungissa tai kaupungin keskustassa. Maininta liittyi tyypillisesti Helsingin keskusta-asumiseen tai jonkin muun suuren kaupungin kantakaupunkiin, useimmiten Turkuun tai Tampereeseen. Näistä toiveista suurimman osan voi olettaa sisältävän automaattisesti myös kerrostaloasumistoiveen.

Asumismuodot asuinympäristöissä

Seuraavaan taulukkoon on luokiteltu vastaajien toiveet asumismuotoihin ja asuinympäristöihin orientoitumisen perusteella hyödyntäen edellä mainittuja määrittelyjä. Numerot viittaavat toiveiden saamien mainintojen lukumääriin aineistossa.

Omakotitaloasuminen (asuinympäristöstä irrotettuna)	222
Rivitaloasuminen (asuinympäristöstä irrotettuna)	35
Kerrostaloasuminen (asuinympäristöstä irrotettuna)	20
Ei-konventionaalinen asuminen (asuinympäristöstä irrotettuna)	3
Maaseutumainen asuinympäristö (ilman asumismuotoa, sisältänee omakotitalo tai maalaistalotoiveen)	3
Pikkukylä- tai pikkukaupunkiympäristö (ilman asumismuotoa)	8
Esikaupunkiympäristö (ilman asumismuotoa)	16
Kaupunkiympäristö (ilman asumismuotoa, sisältänee kerrostalotoiveen)	21
Omakotitalo maaseutuymäristössä	218
Omakotitalo pikkukylä- tai pikkukaupunkiympäristössä	81
Omakotitalo esikaupunkiympäristössä	346
Omakotitalo kaupunkiympäristössä	0

Rivitalo maaseutu ympäristössä	2
Rivitalo pikkukylä- tai pikkukaupunkiympäristössä	5
Rivitalo esikaupunkiympäristössä	83
Rivitalo kaupunkiympäristössä	6
Kerrostalo maaseutu ympäristössä	0
Kerrostalo pikkukylä- tai pikkukaupunkiympäristössä	2
Kerrostalo esikaupunkiympäristössä	8
Kerrostalo kaupunkiympäristössä	61
Ei-konventionaalinen asuminen maaseutu ympäristössä	2
Ei-konventionaalinen asuminen pikkukylä- tai pikkukaupunkiympäristössä	0
Ei-konventionaalinen asuminen esikaupunkiympäristössä	2
Ei-konventionaalinen asuminen kaupunkiympäristössä	6
Yhteensä	1 150

Tulkinta

Asumistoiveita kuvaavien avovastausten yhteenvedona voidaan todeta, että merkittävä osa 18-29-vuotiaista nuorista toivoo asuvansa kymmenen vuoden kuluttua joko lähellä nykyistä kotiseutuaan tai lähellä lapsuutensa kotiseutua. Pitkälle määritellyt tai erikoiset asumistoiveet ovat harvinaisia. Asumista kohtaan liitetyt odotukset ja vaatimukset muuttuvat kuitenkin yksityiskohtaisemmiksi iän karttumisen myötä.

Merkittävän osan nuorista tulevaisuuden toiveet kohdistuvat pientaloasumiseen esikaupunkimaisessa ympäristössä lähelle palveluita. Pientalo esikaupunkialueella näyttää useimpien mielissä edustavan jonkinlaista asumisuran huippua. Ilmiö on kansainvälinen eikä ole vain suomalaiselle asumiskulttuurille tyypillinen ilmiö. Myös maaseudulle toiveensa suuntaavia on joukossa yllättävän paljon. Pääkaupunkiseutu (Helsinki, Espoo, Vantaa tai jokin em. kaupunkien kaupunginosista) mainittiin erikseen reunaehtona asumiselle yhteensä 127 kertaa.

Kerrostaloasumista vakiintuneena asumismuotona toivovia oli aineistossa jonkin verran, suhteellisesti ottaen kuitenkin varsin vähän. Kaupunkimaista kerrostaloasumista toivovat ovat yleensä helsinkiläisiä, joiden toiveet poikkeavat selvästi muista. Heidän joukossaan on enemmän keskustahakuisia ja kerrostaloasuminen saa enemmän suosiota kuin muualla. Jo siirryttäessä Espooseen alkavat pientalotoiveet näyttäytyä vallitsevina. Suomalaiselle asuntokannalle tyypillinen asuntotyyppi kerrostalo esikaupungissa ei näyttäyty 18-29-vuotiaiden nuorten mielissä kovin suosittuna. Kerrostaloasunnon pitäminen asumisuran huippuna näyttää edellyttävän asunnon sijaintia suuren kaupungin keskustassa tai sen välittömässä läheisyydessä.

Nuorten aikuisten asumista tutkittiin tekemällä valtakunnallinen postikysely 18-29-vuotiaista poimitulle otokselle. Kyselyllä selvitettiin nykyistä asumista ja tyytyväisyyttä siihen sekä asumiseen liittyviä suunnitelmia, tavoitteita, asenteita ja mielipiteitä.

Tutkimuksessa oli mahdollista tehdä luotettavaa ajallista vertailua vuosiin 1991 ja 1995, koska näinä vuosina tehtiin vastaavanlaiset kyselytutkimukset (Keskinen 1992, Niska 1996). Tämän tutkimuksen kysely suunniteltiin niin, että vertailtavuus säilyi mahdollisimman hyvänä.

Mitä kyselyssä selvisi? Näyttäisi siltä, että nuorten asuminen ei ole muuttanut merkittävästi tarkasteltavana kymmenvuotiskautena. Huomattava osa nuorista oli tyytyväisiä asumiseensa. Jotkut mainitsivat saavuttaneensa toiveensa asumisessa. Joukossa oli jopa muutamia, jotka olivat perineet tai saaneet asuntonsa lahjaksi. Tämä ”perijäsukupolvi” ei ainakaan toistaiseksi ole merkittävä ryhmä, toisin kuin julkisuudessa usein on arveltu.

Vastauksissa heijastuu yleinen yhteiskunnallinen ja taloudellinen tilanne: nuorten työttömyys on vähentynyt ja talous on kohentunut sitten vertailtavana olleeseen Ari Niskan (1996) tutkimukseen, joka tehtiin laman ollessa pahimmillaan. Jotkut vastaukset olivat lähempänä Vesa Keskinen (1991) tutkimusta eli tilanne oli palautunut.

Selvä ero Niskan tutkimukseen on, että vuokra-asumisesta on jälleen siirrytty kohti omistusasumista. 1990-luvun laman aikana vaikutti hetken siltä, että kodinomistusyhteiskunnan ihanne murtuu ja että vuokra-asumisesta ja uusista asumismuodoista on tulossa vakavasti otettava vaihtoehto. Laman aikanahan kävi selväksi, että kodin omistaminen voi olla myös huomattava riski. Suomessa asuu edelleen asuntonsa ja omaisuutensa menettäneitä ihmisiä, jotka maksavat tuolloin otettuja asuntolainoja. Nyt näyttää siltä, että luottamus asuntomarkkinoiden toimintaan on palannut ja että suuntautumisessa vuokra-asuntoihin oli kysymys enemmän suhdannevaihtelusta kuin pysyvästä ilmiöstä. Tällä hetkellä myös nuoret pitävät vuokra-asumista lähinnä tilapäisenä vaihtoehtona ja tavoittelevat jälleen omistusasuntoa, mieluiten perinteisesti omakotitaloa hyvällä esikaupunkialueella.

Toisaalta näyttää siltä, että vuokra- ja omistusasukkaiden väliset erot ovat kasvaneet. Samanaikaisesti kun lainakorot ovat laskeneet, ovat vuokrat nousseet. Noin 30 %:lla vastaajista oli asumiseen liittyviä huolia ja vuokra-asukkaat kokivat asumismenonsa korkeiksi. Nuoret ovat pääsääntöisesti vuokra-asukkaita, joten vuokrien nousu heikentää erityisesti heidän elintasoaan.

Kyselyn aineisto edustaa hyvin kohteena olevaa ikäryhmää. Katotarkastelu osoitti, että kato ei ollut merkittävästi vinouttanut aineistoa. Tuloksista saa luotettavasti esiin nuorten yleisen mielipiteen. Tällainen koko ikäluokkaa koskeva kysely ei kuitenkaan kerro pienistä erityisryhmistä. Esimerkiksi syrjäytyneimpien nuorten tilanteen tutkimiseen ei tällainen kysely sovellu, vaan tiedon saaminen heidän asumisestaan vaatisi kokonaan toisenlaisia tutkimusmenetelmiä. Seuraavassa on keskeisiä tuloksia tiivistetysti.

Elämänmuutokset ja asuminen

Tarkasteltavana oleva ikävaihe (18-29 vuotta) on useimpien elämässä suurten muutosten aikaa. Suuri enemmistö 18-vuotiaista on opiskelijoita ja asuu vanhempien luona. Lähestyttäessä kolmeakymmentä ikävuotta suurin osa on työelämässä ja asuu puolison kanssa, huomattavalla osalla on jo omia lapsia.

Suuret elämänmuutokset vaikuttavat myös asumisvalintoihin ja -toiveisiin. Ikä ja siihen liittyen elämänvaihe olivatkin tehokkaita selittäjiä useimmissa tutkituissa kysymyksissä. Elämänvaiheen voi ajatella olevan näistä vahvempi selittäjä. Itsenäistymismuutto, puolison kanssa yhteen muutto sekä lasten syntyminen ovat kaikki merkittäviä elämänmuutoksia, jotka kytkeytyvät juuri asumiseen. Niiden voi olettaa vaikuttavan vahvemmin kuin pelkkä iän karttuminen.

Iän ja elämänvaiheen vaikutusta ei ole mahdollista täysin erottaa toisistaan, koska niillä on niin vahva riippuvuus. Vanhempien luona asuvat kasautuvat voimakkaasti ikähaarukan nuoreen päähän, perheelliset vastaajat puolestaan vanhempaan päähän. Yksinasuvia ja pariskuntia löytyy aineistosta riittävästi eri ikäluokissa, jotta heidän osaltaan voi saada esiin myös elämänvaiheesta riippumatonta ikävaikutusta. Monissa kysymyksissä iän selitysvaikutus palautui elämänvaiheeseen, mutta joissakin oli havaittavissa elämänvaiheesta riippumattakin ikävaikutusta.

Vanhempiensa luona asui 18-vuotiaista vastaajista vielä melkein 80%, mutta iän karttuessa lapsuudenkodissa asuminen vähenee nopeaan tahtiin. 19-vuotiaista osuus oli 60%, 20-vuotiaista runsas kolmannes ja 21-vuotiaista neljännes. 22-vuotiaista vanhempien luona asui enää joka kymmenes.

Itsenäistyminen on aikaistunut kymmenen vuoden takaisesta

Selvä muutos vuodesta 1995 on se, että vanhempien luona asuminen on kohde-ryhmässä vähentynyt, koska itsenäistymismuutot ovat aikaistuneet. 1990-luvun alkupuolella tässä asiassa ei tapahtunut merkittävää muutosta. Yksinasuminen yleisyys on vuodesta 1995 pysynyt suunnilleen ennallaan, samoin lapsiperheiden osuus. Puolison kanssa asuminen on yleistynyt hieman, samoin ”kimppa-asuminen”.

Tämän kehityksen valossa voidaan pitää yllättävänä, että vanhempien luona asumiseen suhtaudutaan kuitenkin jonkin verran aiempaa myönteisemmin. Väittämää ”pitkä vanhempien luona asuminen on etuoikeus” kannatti vuonna 1991 42% ja vuonna 2005 51%. Vanhempien kodista muuttamiseen ei ehkä enää kohdistu erityisen voimakasta sosiaalista painetta eikä pakkoa. Vanhempien luona asuminen on ehkä hyväksyttävämpää nuorten keskuudessa, ja toisaalta mahdollisuudet muuttaa kotoa ovat lisääntyneet asuntotarjonnan vuoksi. Silti, kuten aineisto myös osoittaa, nuorten kotoa muuttaminen on usein väliaikaista. Monesti kotiin palataan toistuvasti. Sama ilmiö on todettu kansainvälisestikin. Esim. ruotsalainen tutkija Mats Lieberg (1997) on ehdottanut, että nuorten osalta pitäisi pikemminkin puhua ”asumisesta poissa kotoa” kuin ”kotoa muuttamisesta”.

Tämän aineiston vastaajista osa oli muuttanut takaisin vanhempien luo taloudellisten ongelmien vuoksi. Pääosa takaisin muutoista liittyi kuitenkin ikäkautteen kuuluviin tavanomaisiin elämänmuutoksiin kuten opiskelujen päättymiseen tai ulkomailta palaamiseen.

Vastaajista aiempaa harvempi katsoi, että ”asunnon saannin vaikeus estää itsenäistymistä”, mitä voi pitää myönteisenä kehityksenä. Vanhempien luona asumisen syistä oli kotona viihtymisen ja keskeneräisten opintojen merkitys vähän lisääntynyt, vuokra-asuntojen puutteen ja vanhempien avuntarpeen merkitys puolestaan vähentynyt. Kuitenkin sekä vuonna 1995 että 2005 selvästi tärkein syy kotona asumisen oli sen edullisuus.

Itsenäistymismuuttoa ja niiden syitä voi luonnehtia lyhyesti seuraavasti. Lähes kaikilla esiintyy muuton syynä itsenäistymishalu, yli puolet vaihtaa paikkakuntaa, noin 30% muuttaa samalla yhteen toisen kanssa ja vanhempien asunnon ahtaus vaikuttaa melko harvalla.

Vuokra- vai omistusasunto?

Itsenäisesti asuvien ryhmässä on vuokra-asuminen hieman yleistynyt vuoteen 1991 verrattuna ja omistusasuminen vastaavasti vähentynyt. Tämän voi kuitenkin tulkita johtuvan aikaistuneesta itsenäistymisestä. Jos ikä vakioidaan, niin ero suurin piirtein häviää. Toisin sanoen ensimmäisen omistusasunnon hankinnan ajoittuminen suhteessa ikään ei näytä muuttuneen suuntaan eikä toiseen. Vuonna 1995 vuokra-asuminen oli yleistynyt neljä vuotta aiemmasta aika selvästi, kun monet lykkäsivät oman asunnon hankintaa laman aikana. Tilanne näyttää paljolti palautuneen ennalleen vuonna 2005.

Vuokralaiset pitivät tässä kyselyssä vuokra-asumistaan aiempaa selvästi useammin väliaikaisena: vuonna 1995 näin ajatteli 28%, vuonna 2005 yli puolet (52%) vastaajista.

Vastaajakunnan mielipidejakauma asumisen tavoitteellisuuden suhteen oli varsin tarkkaan samanlainen kuin vuoden 1991 kyselyssä. Usko omistusasumisen kannattavuuteen on hieman vielä lisääntynyt vuodesta 1991.

Ikä ja elämänvaihe selittivät vahvasti asumisen tavoitteellisuutta. Tavoitteellisuus lisääntyy selvästi iän karttumisen ja perheellistymisen myötä. Tietoisuus asumisvaihtoehtojen kustannuksista kasvaa ja usko omistusasumisen kannattavuuteen lisääntyy. Asuntolainaa uskalletaan ottaa rohkeammin, mikä liittyy siihen että suurin osa sijoittuu työelämään, tulotaso kohoaa ja vakiintuu. Myös valmius pitkiin lainoihin kasvaa hieman, joskaan enemmistö ei ole niihin valmis yhdestäkään vastaajaryhmästä. Lapsiperheet ja vanhemmat pariskunnat eivät olleet niin yksimielisesti lainan nopean takaisinmaksun kannalla kuin yksinasuvat ja nuoret pariskunnat.

Asumisura näyttäisi olevan varsin samankaltainen kuin 1990-luvun alussa: vuokra-asunnosta siirrytään elämän vakiintuessa omistusasuntoon, toisin kuin tutkimuksen alussa oletettiin.

Vanhempien luota muutetaan aluksi vuokra-asuntoon

Kyselyn analyysissa voitiin tarkastella erikseen niitä, jotka asuvat ensiasunnonaan eli siinä asunnossa, johon vanhempien luota oli muutettu. Tämä ryhmä profiloitui aiempaa selvemmin yksinasuviksi vuokralaisiksi, jotka olivat paljolti opiskelijoita. Tässäkin vaikuttaa aikaistunut itsenäistyminen. Ensiasunnot ovat 90-luvun alusta vähän pienentyneet, mutta asumisväljyys henkeä kohti on lievästi kasvanut.

Tiivistetysti voi todeta, että itsenäistymismuutto on aikaistunut, kotoa muutetaan yleensä vuokralle ja omistusasunto hankitaan keskimäärin samassa ikävaiheessa kuin 14 vuotta sitten. ”Pakko-asuminen” kotona oli entisestään vähentynyt, kun opiskelija- ja muita vuokra-asuntoja on aiempaa enemmän tarjolla.

Vaihtoehtoisista hallintamuodoista ei tiedetä tarpeeksi

Vaihtoehtoisten hallintamuotojen – osamistutus ja asumisoikeus – kohdalla havainto oli se, että niistä tiedetään aivan liian vähän. Siten ei potentiaalista kiinnostusta oikeastaan pystytty mittamaan. Toisaalta voi arvella, että vähäinen tieto vaihtoehtoista merkitsee myös vähäistä kiinnostusta: jos nuoret olisivat

kiinnostuneempia uusista hallintamuodoista, he todennäköisesti hankkisivat niitä koskevia tietoja aktiivisemmin. 1990-luvulla vaikutti siltä, että uudet hallintamuodot olivat tarpeellisia ja tervetulleita. Nyt näyttää kuitenkin siltä, että ne eivät ole onnistuneet murtautumaan yleiseen tietoisuuteen.

Ne, jotka ilmaisivat kiinnostustaan, olivat enimmäkseen pienituloisia vuokralaisia. Hyvätuloiset eivät yleensä olleet kiinnostuneita vaihtoehdoista, vaikka olisivatkin asuneet nykytilanteessa vuokralla. Hyvätuloiset vuokralaiset pitivät vuokra-asumistaan yleensä väliaikaisratkaisuna ennen oman asunnon ostoa. Pienituloisimmat olivat kiinnostuneita myös yhteisöasumisesta muita useammin, joskaan osuus ei heidänkään kohdallaan noussut kovin suureksi (runsas viidennes). Yhteisö- ja muu kimppa-asuminen voikin tarjota keinon alentaa asumiskustannuksia.

Omistusasukkaat kokevat asumismenonsa kohtuullisemmiksi kuin vuokra-asukkaat

Asumismenot koettiin tuloihin nähden liian suuriksi yleisimmin nuorten, yksinasuvien vuokralaisten keskuudessa. Noin puolet heistä vastasi näin. Yksinasuvilla ikä selitti vastauksia: vanhemmat yksinasuvat pitivät asumismenojaan yleisemmin kohtuullisina. Lapsiperheet ja eri-ikäiset pariskunnat kokivat harvemmin asumismenonsa liian suuriksi.

Vuokralaisten ja omistusasukkaiden keskuudessa vallitsi suurehko ero: vuokralaisista melkein puolet koki asumismenonsa liian suuriksi, omistusasukkaista viidennes. Omistusasukkaat kokivat asumismenonsa nyt kohtuullisemmiksi kuin vuonna 1995. Vuokralaisten kohdalla tällaista myönteistä kehitystä ei juuri ollut. Omistusasukkaiden kohentunutta tilannetta selittänee parantunut työllisyys, alhaiset korot ja pitkät laina-ajat. Vuokralaisten kohdalla lienee ollut eri suuntiin vaikuttavia tekijöitä. Yhtäältä kohentunut työllisyys on nostanut tulotasoa; toisaalta vuokrataso on kohonnut, jyrkimmin pääkaupunkiseudulla. Näin asumismenojen koettu rasittavuus ei ole päässyt vähenemään. (vrt. Niska ja Lönnqvist 2005.)

Vuokralaiset vastasivat aiempaa useammin joutuneensa tinkimään muusta elämästä asumismenoista selviytyäkseen. Myös sukulaisten apuun oli turvaututtu aiempaa yleisemmin. Toimeentulotuen käyttö oli harvinaistunut vuodesta 1995, mikä johtuu ennen muuta parantuneesta työllisyydestä.

Tämän kaltainen kysely ei anna selvää vastausta siihen, mitä ”muusta elämästä tinkiminen” tarkoittaa. Onko kysymys suoranaisesta köyhyydestä vai kokemuksellisesta ja suhteellisesta puutteesta? Vauriassa kulutussuuntautuneissa yhteiskunnissa köyhyys on usein suhteellista. Erityisesti nuoret ovat kaupallisen kulutuskulttuurin merkittävin kohderyhmä, johon kohdistuvassa mainonnassa erilaisiin tavaroihin ja paikkoihin liitetään kuvia menestyvistä, älykkäistä ja kauniista nuorista sekä onnellisista perheistä. Kulutus- ja nuorisokulttuurissa opetetaan miltä on näytettävä, eletävä ja käyttäydyttävä ollakseen menestyvä. Samanaikaisesti monet joutuvat havaitsemaan, että mahdollisuudet kuluttamiseen, työllittelyyn ja menestyvän elämäntavan toteuttamiseen ovat vähäiset.

Toisaalta Nuorisobarometrissä 2005 on todettu, että suomalaiset nuoret eivät ole tuhlareita, sillä työelämän epävarmuus ja kilpailuhenkisyys, opiskelutahdin tiukkeneminen sekä lapsiperheiden huonontunut sosiaaliturva pakottavat nuoret kuluttamaan melko rationaalisesti sekä suunnittelemaan talouttaan nuoresta pitäen (Wilska 2005, 7-8). Barometrin mukaan suomalaiset nuoret eivät myöskään näyttäisi olevan yhtä brändi- ja tyyli-tietoisia kuin mitä aihetta käsittelevät kansainväliset tutkimukset antavat ymmärtää (emt, 2005, 7). Olipa kysymys sitten suhteellisesta tai suoranaisesta köyhyydestä, elämästä tinkimisestä kertoviin vastauksiin on syytä suhtautua vakavasti. Useissa tutkimuksissa on todettu yhteis-

kunnallisen eriarvoisuuden lisääntyneen viimeisen kymmenen vuoden aikana. Vastauksen voi arvioida heijastavan osaltaan kehitystä kohti eriarvoistumista.

Vastauksista näkyy myös suomalaisen asuntopolitiikan omistusasumista tukeva linja. Usein ajatellaan juuri vuokra-asumisen olevan sosiaalisesti tuettua. Kuitenkin myös omistusasumista tuetaan, lähinnä verotuskäytäntöjen avulla. Omistusasumisen tukeminen on tosin lähes kaikissa EU-maissa yleistä (Donner 2000). Tukea on rajoitettu tai sen ehtoja määritelty uudelleen muutamissa maissa, kuten Hollannissa, Ruotsissa ja Saksassa. Vain Britanniassa verovähennysoikeus on poistettu kokonaan.

Vuokralaisten oikeudet taas esimerkiksi vuokrasuhteen irtisanomistilanteissa ovat Suomessa monia perinteisiä vahvan vuokra-asumiskulttuurin maita heikompiä. Vuokrasäännöstelyn purkamisen jälkeen 1995 vuokrasopimus voidaan Suomessa yksipuolisesti irtisanoa vuokranantajan toimesta kuudessa kuukaudessa, jos huoneiston vuokrasuhde on välittömästi ennen irtisanomista kestänyt yhtäjaksoisesti vähintään yhden vuoden, ja muussa tapauksessa kolmessa kuukaudessa.

Kuten Anneli Juntto on todennut, omistus- ja vuokra-asuminen asetetaan usein poliittisissa puheissa vastakkain, vaikka 1990-luvun Suomessa asunnontarvitsijat ottivat asian käytännöllisemmin, lähtivät omista mahdollisuuksistaan ja asuntotomarkkinoiden tarjoamien vaihtoehtojen edullisuudesta. 1990-luvun alussa nuoret muuttivat vuokra-asuntoon, nyt poikkeuksellisen alhainen korkotaso ja vuokrien voimakas nousu vie virtaa omistamiseen. Korkotason nousu voi taas muuttaa tilanteen.

Nuorten liikkuvuus ja kansainvälistyminen

Muuttoalttius on suurimmillaan juuri tutkitussa ikävaiheessa. Melkein puolet kyselyvastaajista suunnitteli muuttoa. Myös kaukokuuotot ovat varsin tavallisia, mikä näkyi tässäkin aineistossa. Enemmistö itsenäisesti asuvista oli vanhempien luota muuttaessaan samalla vaihtanut paikkakuntaa, tavallisimmin opiskelun takia; vanhempien luona asuvista muuttoa suunnittelevista puolestaan joka toinen aikoi vaihtaa paikkakuntaa.

Itsenäisesti asuvilla oli takanaan hieman enemmän asunnonvaihtoja kuin ennen, minkä voi tulkita johtuvan aikaistuneesta itsenäistymisestä. Ulkomailla asuminen oli selvästi yleistynyt, 12% vastaajista oli asunut jossakin vaiheessa ulkomailla.

Enemmistö on melko tyytyväisiä asumiseensa, mutta asuntohuolet painavat noin 30 % vastaajista

Vastaajista yli 70% oli jokseenkin tyytyväisiä nykyiseen asumiseensa. Aiempaa jonkin verran useampi katsoi, että "olen onnistunut täyttämään asumistoiveeni". Vähintään "jokseenkin" samaa mieltä oli vuonna 1991 57%, nyt 67%. Asuntohuolet kuitenkin painoivat melkein yhtä monia kuin 1991: tuolloin osuus oli 33%, nyt 29%.

Suhteellisen suuri asumistyytyväisyys ei kyselyn kohteena olevassa ikäryhmässä merkitse sitä, etteikö asuntoa haluttaisi melko läheisessäkin tulevaisuudessa vaihtaa. Elämäntilanne voi muuttua nopeastikin tavalla, joka johtaa asunnonvaihtoon.

Itsenäisesti asuvista selvä enemmistö katsoi onnistuneensa täyttämään asumistoiveensa, vanhempien luona asuvista osuus jäi noin kolmannekseen. Enemmistö vanhempien luona asuvista oli kyllä tyytyväisiä tilanteeseen ja viihtyi kotona, mutta siirtyminen itsenäiseen asumiseen oli kuitenkin mielessä ainakin

taustalla. Suurimmalla osalla oli jonkinasteisia muuttoaikeita, joskaan ei välttämättä kovin konkreettisia lähitulevaisuuden suunnitelmia.

Lukuisissa suomalaisten asumista koskevissa tutkimuksissa on todettu, että asumiseen ollaan yleensä tyytyväisiä. Tutkijoita korkeat asumistyytyväisyysluvut ovat yleensä askarruttaneet.¹ Tätä on problematisoitu esimerkiksi onnellisuusmuurin käsitteellä (Roos 1978 ja 1987). Kysymys siitä, miten voit tai viihdyt, sekoittuu vastaajan mielessä siihen, miten olet elämässäsi onnistunut. Kun asuminen on yleensä suomalaisten suurin yksittäinen investointi, mahdollista tyytymättömyyttä ja ongelmia ei ole varaa tunnustaa. Anneli Juntto (1990, 371) on arvellut eräänä selityksenä, että omillaan selviämisen perinne ja yksilöllisen pärjäämisen perinne jatkuu myös suomalaisessa asumisessa. Asumisen tutkijat ja ammattilaiset ovat esittäneet tarvittavan lisää asumisen vaihtoehtoja ja kuluttajavalistusta, jotta asukkaat tulisivat paremmin tietoisiksi eri mahdollisuuksista.

Tutkimuksen avovastaukset osoittivat, että asunnonvalintaan liittyvä pohdinta on usein lyhytjänteistä ja muille tekijöille alisteista. Nuorilla elämän tavoitteellista suuntautumista ohjaavat paljon vahvemmin muut tekijät kuin asunto ja sen sijainti. Myös Nuorisobarometri (2005, 56) vahvistaa tämän havainnon. Tärkeimpiä tulevaisuudessa tavoiteltavia asioita olivat nuorten mielestä ystävät, pysyvä työsuhde, elämäkokemus, terveys, oma perhe ja lapsia. Asumisen tärkeyttä mitattiin vain omistusasunnon tavoittelemisella, joka sijoittui yhdeksänneksi barometrissä annetuista, kaikkiaan 16 tavoitteesta.

Tulotaso selitti mielipiteitä

Myös tulotaso oli melko vahva selittäjä monille tutkituille asioille. Sillä oli selvä riippuvuus iän ja elämänvaiheen samoin kuin asunnon hallintamuodon kanssa. Tärkeää on huomata, että varsinaisia suurituloisia aineistossa oli niin vähän, että heistä ei saatu vertailuryhmää. Käytetty tuloluokitus kattaa siten vain pieni- ja keskituloisia tuloryhmiä. Tulotasolla on lisäksi taustamuuttujana tässä ikäryhmässä erilainen luonne kuin vanhemmissa ikäryhmissä: pienituloiset ovat enimmäkseen päätoimisia opiskelijoita, joiden voi olettaa parantavan selvästi tulotasoaan valmistuttuaan. Tulotason selitysvoimaa oli mahdollista tarkastella erikseen yksinasuvilla ja usean hengen talouksissa, joissa on yleensä kaksi tulonsaajaa. Näin saatiin elämänvaihe osittain vakioitua ja paremmin esiin tulotason omaa vaikutusta.

Tulotaso selitti asumistyytyväisyyttä ja -huolia, mikä ei tietenkään ollut yllättävää. Korkeamman tulotason taloudet näyttävät myös suhtautuvan asumiseen tavoitteellisemmin ja laskevat yleisemmin eri asumisvaihtoehtojen kustannuksia. Tämä johtunee ensi sijassa siitä, että pienituloisimmilla ei juuri ole vaihtoehtoja, kun taas parempituloiset voivat jo valita esimerkiksi vuokra- ja omistusasumisen välillä.

Tulotasolla näytti olevan vaikutusta myös perheen perustamiseen tai ainakin lasten hankkimisen ajoittumiseen. Pienituloisista pariskunnista nimittäin melko moni - yli viidennes - katsoi, että heidän asumistilanteensa siirtää lasten hankkimista. Parempituloisista käytännössä kukaan ei vastannut näin.

Naiset ja miehet itsenäistymismuuttajina

Miesten ja naisten välillä oli eroa itsenäistymismuuton ajoittumisessa. Sitä vastoin mielipidekysymyksissä sukupuoli oli varsin heikko selittäjä eli nuoret miehet ja naiset näyttivät ajattelevan asumisasiosta pitkälti samansuuntaisesti.

¹ Esimerkiksi Matti Kortteisen – Martti Tuomisen – Mari Vaattovaaran artikkelissa ”Asumistoiveet, sosiaalinen epäjärjestys ja kaupunkisuunnittelu pääkaupunkiseudulla”. Yhteiskuntapolitiikka –lehdessä 2/2005, 124 todetaan, että ”noin 90 % vastaajista (asukkaista) pitää aluettaan – tulotasosta riippumatta – vähintään tyydyttävänä” ja ”että tyytyväisyys omaan asuntoon on vielä tätäkin suurempi”.

Naiset muuttavat vanhempien luota keskimääri aikaisemmin kuin miehet. Ikäluokissa 19-21 vuotta naisista asuu selvästi harvempi vanhempien luona kuin miehistä. 21 ikävuoden jälkeen ero tasoittuu huomattavasti. Yksi selitys tälle on asevelvollisuusvuosi, joka monilla lykkää kotoa muuttamista.

Vanhempien luona asuvien ryhmässä naiset näyttävät olevan jonkin verran tyytymättömpämpiä asumistilanteeseensa kuin miehet. Kotona asuvista naisista noin puolet oli jokseenkin tyytyväinen, kun miehistä osuus oli 70%.

Näiden tulosten valossa on hieman yllättävää, että vastauksissa väittämään ”pitkä vanhempien luona asuminen on etuoikeus” ei kuitenkaan ollut naisten ja miesten välillä eroa.

Nuoret erilaisilla asuntomarkkinoilla

Vastaajan asuinpaikka luokiteltiin sekä kuntakoon että kasvukeskukset – muu maa – jaottelun mukaan. Näin saatiin tietoa nuorten aikuisten asumistilanteesta ja mielipiteistä erityyppisillä asuntomarkkinoilla.

Asuinpaikka selitti mielipiteitä yleisesti ottaen melko heikosti. Oli esimerkiksi yllättävää, että asuinpaikka ei selittänyt merkittävästi sitä, koettiinko asumismenot tuloihin nähden liian suuriksi. Etenkin pääkaupunkiseudulla vuokrataso ja asuntojen hinnat ovat huomattavasti muuta maata korkeammat, mikä näkyi selvästi tässäkin aineistossa. Mahdollisesti seudun parempi tulotaso ja paremmat työmahdollisuudet esimerkiksi opiskelijoilla kompensoivat korkeita asumismenoja siinä määrin, että eroa vastauksiin ei paljoa syntynyt. Vanhempinsa luona asuvat Helsingin seudun vastaajat katsoivat kuitenkin muita vastaajia selvästi yleisemmin asunnon saannin vaikeuden estävän itsenäistymistä.

Kuntakoko selitti hieman asumisen tavoitteellisuutta. Pienissä kunnissa katsottiin jonkin verran yleisemmin, että ”nuorena pitää satsata oman asunnon hankkimiseen” kuin suurimmissa kaupungeissa. Vastaavasti muuhun elämään – esimerkiksi matkusteluun – satsaajia oli suurissa kaupungeissa jonkin verran enemmän.

Palvelujen läheisyys on nuorille tärkeää asuinpaikan valinnassa

Palvelujen läheisyyttä pidettiin lähes yksimielisesti tärkeänä asiana asuinpaikkaa valittaessa. Myös sosiaalisten verkostojen läheisyydellä oli useimmille merkitystä, kaikkein eniten yksin asuville.

Asuinympäristöstä kysyttiin suhtautumista vain ”ääripäihin”: suurkaupunkimaiseen ja maaseutumaiseen asumiseen. Selvin tulos oli se, että hyvin harva asuu aivan erityyppisellä alueella kuin haluaisi. Tämä oli sikäli oletettavaa, että nuorten aikuisten (kauko)muuttoalttius on erittäin suurta eli tässä iässä hakeudutaan vilkkaasti paikkakunnalle, joka tarjoaa mieluisan ympäristön ja lupaavia mahdollisuuksia. Vastaajat muuttivat lähinnä itsenäistymisen ja opintojen vuoksi pakkolähtöjä sen enempää kuin pakkoasumista kotona ei näyttäisi kovin paljon esiintyvän.

Avokysymyksen avulla hahmoteltiin asuinympäristön ominaisuuksiin liittyviä toiveita tarkemmin. Asumisuran huippua näytti useimmilla vastaajilla edustavan pientalo hyvällä esikaupunkialueella jonkin suuremman kaupungin läheisyydessä. Tässä suomalaiset nuoret olivat samalla kannalla kuin esimerkiksi ruotsalaiset nuoret. Maaseutuasumiseen, pikkukaupunkiasumiseen ja kaupunkimaiseen keskusta-asumiseen suuntautuvia oli vähemmän. Kaikilla asumismuodoilla ja asuinympäristötyypeillä oli kuitenkin kannattajansa, mikä korostaa monipuolisen asuntotarjonnan tärkeyttä tulevaisuudessa. Selvän ongelman voi nähdä siinä, että kerrostalo esikaupunkiympäristössä ei juuri saanut kannatusta

toivottuna asumistapana. Kerrostaloasunto esikaupunkiympäristössä on kuitenkin todellisuutta yli miljoonalle suomalaiselle. Yksi yhdyskuntasuunnittelun ja asuntopolitiikan keskeisimpiä kysymyksiä tulevaisuudessa lieneekin, miten kerrostalovaltaisten esikaupunkialueiden vetovoimaisuus tulevaisuudessa säilytetään.

Entä sitten?

Ovatko nuoret paremmassa asemassa asuntomarkkinoilla nyt kuin tutkimuksen vertailuajankohtina?

Suhteellisesti ottaen Suomessa ja Pohjoismaissa asuminen on laadullisesti korkeatasoista verrattuna moniin muihin Euroopan maihin, myös nuorten osalta: asunnottomuus ei ole yleistä, asuntojen ja asuinympäristöjen laatu on riittävän hyvä, ei ole erityisen kurjistuneita alueita. Juuri tästä syystä on tärkeää seurata eri ryhmien asumisen kehitystä.

Nuorten asumisen ongelmat näyttäisivät olevan erilaisia kuin tutkimuksen vertailuajankohtana kymmenen vuotta sitten. Vaikka osa nuorista on tyytyväisiä asumiseensa, on merkittävällä osalla asumiseen liittyviä ongelmia. Nuorilla koulutus, perheen perustaminen, työhön sijoittuminen ja paikkaan sitoutuminen ovat kesken. He ovat liikkuva ryhmä, jolle asuntomarkkinoiden suurempi joustavuus ja vaihtoehtoisuus olisi tärkeää.

Alueiden lisääntyvä erilaistuminen on harvaan asuttujen Pohjoismaiden ja erityisesti Suomen ongelma. Kaupunkiseutujen ulkopuolella on usein tarjolla kohtuuhintaisia vuokra- ja omistusasuntoja, mutta ei työtä, koulutusmahdollisuuksia eikä palveluja. Asuminen on erityisesti kaupunkiseutujen ongelma tiivistyneiden työmarkkinoiden ja asuntojen korkean kysynnän vuoksi. On mielekasta pohtia asumisen järjestämistä erityisesti kaupunkiseuduilla. Monissa eurooppalaisissa keskuskaupungeissa puute kohtuuhintaisista asunnoista on ylittämässä tasoa, joka uhkaa kaupungin toimivuutta. Suurissa keskuskaupungeissa on paljon palvelualojen matalapalkkaisia töitä (esim. sairaala-apulaisia, myyjiä, siivoojia) ja keskipalkkaisia avainammattaitajia (esim. poliiseja, sairaanhoitajia, palo-miehiä). Lontoo on eräs tunnettu esimerkki tällaisesta kaupungista, jossa arjen kustannukset ovat niin korkeita, että kaupungissa alkaa olla pulaa matalapalkkaisista työntekijöistä ja avainammattilaisista. Suomessakin kaupunkiseutujen työ- ja asuntomarkkinat liittyvät kiinteästi toisiinsa ja niiden yhteensovittamiseen on kiinnitettävä huomiota.

Vaikka ruotsalaiset asuntomarkkinat poikkeavat suomalaisista monin tavoin, voi vertailevaa näkökulmaa etsiä ruotsalaisesta asuntopolitiikasta. Ruotsissa on havaittu, että nuorten on vaikea sijoittua asuntomarkkinoille (ks. Regeringens proposition 2004, Statens Bostadskreditnämnd 2005). Ruotsalaisten arvioiden mukaan keskittyminen suurimmille kaupunkiseuduille, joissa työ - ja asuntomarkkinat ovat kiinteästi kytkeytyneitä toisiinsa, jatkuu lähitulevaisuudessa. On havahduttu siihen, että nuorten asunto-ongelmat vaikeuttavat myös työmarkkinoiden toimivuutta ja on ryhdytty toimiin nuorten elinolosuhteiden ja asumisen parantamiseksi. Ruotsin hallitus on tehnyt laajan nuorison asemaa koskeva ehdotuksen. (Regeringens proposition, Makt att bestämma - rätt till välfärd, 2004). Ehdotuksessa todetaan, että on välttämätöntä ryhtyä toimenpiteisiin nuorten asumisen parantamiseksi. Nuorille on suunnitteilla valtiollisia lainatarkoituksia ja laajennettuja asumistukia. Olisiko Suomessakin paikallaan keskustella nuorten asumisen kehittämistä laajemmin?

Lähdeluettelo

- Burton, Paul. (1990). Social and Economic Living Conditions: Young people's need for housing in Europe in the 1990s. *Paper for International Student and Youth Housing Conference* organised by National Union of Finnish Student Union of Youth Housing in Finland. City Institute Espoo, October, 26-27th.
- Donner, Christian.(2000) *Housing policies in the European Union. Theory and Practice* Vienna. (ei kustantajaa) ISBN 3-9500417-4-5.
- Helsingin metropolikatsaus.(2002). OECD Territorial Reviews: Helsinki, Finland. Raportin suomenkielinen epävirallinen tiivistelmä. <http://www.intermin.fi/intermin/hankkeet/aky/home.nsf/>
- Hirvonen, Jukka & Manninen, Rikhard & Hakaste, Harri (2005). Asuntosuunnittelun ja -rakentamisen tila asukas- ja ammattilaiskyselyn valossa. *Ympäristöministeriö. Suomen ympäristö. Rakentaminen* 791. Helsinki.
- Ilmonen, Mervi. (1991). *Elämää betonissa. Varhaisnuorten asuinympäristöt pääkaupunkiseudulla*. Nuorisoasuntoliitto. Helsinki.
- Ilmonen, Mervi & Rikhard Manninen & Maria Söderholm.(2004) *Suomalaisen asumistutkimuksen tila ja tarpeet*. Suomen Kiinteistöliitto ja Teknillinen korkeakoulu / Yhdyskuntasuunnittelun tutkimus- ja koulutuskeskus. Espoo. Painamaton moniste.
- Ilmonen, Mervi. 2002. Kaupungin ja luonnon välissä. Tieto- ja taitoammattilaisten asumistavoitteet. Teoksessa Knuuti, Liisa (toim.) Minun ja muiden kaupunki. *Yhdyskuntasuunnittelun tutkimus- ja koulutuskeskuksen julkaisuja C 57*. Espoo.
- Jaakola, Ari (2005). Paikallisuus asunnon vaihdossa. Teoksessa Ajankohtaisia asumisen teemoja. Näkökulmia Helsingin asuntokannan ja väestörakenteen kehittymiseen. *Helsingin kaupunkisuunnitteluviraston yleissuunnitteluosaston selvityksiä 2005:6*.
- Juntto, Anneli. (2003). Köyhyystutkimukset eivät tavoita asunnottomia. *Hyvinvointikatsaus* 1.
- Juntto, Anneli. (1990). *Asuntokysymys Suomessa Topeliuksen tulopolitiikkaan*. Sosiaalipoliittisen yhdistyksen julkaisu n:o 50. Valtion painatuskeskus.
- Keskinen, Vesa.(1992). *Kotoa omaan kotiin: nuoret asumisuralla*. Helsingin kaupungin tietokeskus. Helsinki.
- Knuuti, Liisa. (1984). *Nuoret asuntomarkkinoilla*. Nuorisoasuntoliitto. Helsinki.
- Kortteinen, Matti ja Martti Tuominen ja Mari Vaattovaara. (2005).Asumistavoitteet, sosiaalinen epäjärjestys ja kaupunkisuunnittelu pääkaupunkiseudulla. *Yhteiskuntapolitiikka* 2/2005.
- Laakso, Seppo (2000). Asuntomarkkinoiden alueellinen kehitys Suomessa 1980- ja 1990-luvulla. *VATT keskustelualoitteita* 221. Valtion taloudellinen tutkimuskeskus, Helsinki.

- Lieberg, M. (1997). *Youth housing in Sweden, A descriptive overview based on literature review*. Rapport 1. Eskilstuna: Centrum för Välfärdsforskning.
- Lieberg, M. (1997). *On probation from home, Young peoples housing preferences in Sweden, Results from the quantitative survey*. Rapport 2. Eskilstuna: Centrum för Välfärdsforskning.
- Lieberg, M. (1998). *Bostäder och boende bland unga socialbidragstagare – en kvalitativ studie*. Rapport 3. Eskilstuna: Centrum för Välfärdsforskning.
- Lieberg, M., Forsberg, M. och McDonald, S. (1999). *Youth housing and exclusion in Sweden*. Final report. Eskilstuna: Centrum för Välfärdsforskning. Skriftserie B, nr 19.
- Lönnqvist, Henrik – Lyytikäinen, Teemu (2005). Vuokralaiset ahtaalla. Vuokralaisten asumismenomenojen kehitys vuosina 1990-2002. *Helsingin kaupungin tietokeskus, tutkimuskatsauksia 1/2005*.
- Makt att bestämma – rätt till välfärd. 2004. *Regeringens ungdomspolitiska proposition 2004/05:2*. Tukholma 13.9.2004. <http://www.regeringen.se/sb/d/232/a/29806>
- Manninen, Rikhard (2004). Asumismuodot sosiaaliselta, toiminnalliselta ja elämykselliseltä kannalta. Teoksessa Vuolanto, Timo (toim.). Kaupunkirakentamisen sosiaalisia lähtökoh-
tia Kruunuvuorenrannassa. *Helsingin kaupunkisuunnitteluviraston julkaisuja 2004:16*.
- Manninen, Rikhard & Puustinen, Sari (2002). Tiivistä ja matalaa Helsingin seudulle. *Ympäristö-
ministeriö ja Rakennustieto*. Helsinki.
- Manninen, Rikhard & Hirvonen, Jukka (2004). Rivitalo asumismuotona – toiveiden täyttymys
vai mahdollisuuksien kompromissi? *Ympäristöministeriö. Asunto- ja rakennusosasto. Suomen
ympäristö*. Rakentaminen 694. Helsinki.
- Matala, Timo. (2000) Nuoret luopumassa asunnon omistusprojektista? *Hyvinvointikatsaus 4*.
- Niska, Ari ja Lönnqvist, Henrik (2005) Vuokralla asuvien nuorten asumismenot Suomessa 1990-
2002. Alueellinen vertailu. *Yhteiskuntapolitiikka 70 (2005):4*.
- Niska, Ari. 1996. *Nuorten asumisen muutokset 1990-luvulla*. Suomen Kuntaliitto. Helsinki.
- Nuorisosiain neuvottelukunta 2005: Nuorten elinoloindikaattorit, www.nuoret.org.
- OECD 1998. Employment Outlook. June. OECD, Paris.
- Sammanfattning av regeringens proposition (2004). Makt att bestämma - rätt till välfärd. 05:2
<http://www.regeringen.se/sb/d/108/a/48833>
- Saarela, Pekka (2001). Nuorisobarometri 2001. *Nuorisosiain neuvottelukunnan julkaisu 21*.
- Silvennoinen, Heli & Hirvonen, Jukka (2002). Koti kerrostalossa. Asukkaiden arjen kokemuksia
asumisestaan. *Ympäristöministeriö. Suomen ympäristö 575*, Helsinki.
- Siihanen, Antti & Korvenranta, Sari (2000). Asumisvaihtoehdot, -ominaisuudet ja asumismenot.
Kuluttajaviraston julkaisusarja 3/2000. Kuluttajavirasto, Helsinki.
- Statens bostadskreditnämnd, (BKN) .Miljö- och samhällsbyggnadsdepartement. (2005). En egen
härd. Unga vuxnas etablering på bostadsmarknaden – beskrivning och förslag till åtgärder.
<http://www.regeringen.se/sb/d/497/a/43530>

- Strandell, Anne (2005). Asukasbarometri 2004. *Suomen ympäristö 746*. Ympäristöministeriö. Helsinki.
- Summa, Hilikka. (1989). Hyvinvointipolitiikka ja suunnitteluretoriikka. Tapaus asuntopolitiikka. Teknillinen korkeakoulu. Yhdyskuntasuunnittelun täydennyskoulutuskeskus A 17. Otaniemi.
- Suomen kuntaliitto (2005). Rakennemuutoskatsaus 2005.
- Tilastokeskus (2005). Statfin-tilastopalvelu, www.stat.fi.
- Tähtinen, Timo. (2004). First Time Buyers in Finnish housing Markets. Paper presented at the ENHR conference. July 2nd – 6th 2004, Cambridge, UK.
- Werner, Karla. (1991). *Staden som livsrum*. Byggeforskningsrådet. Stockholm.
- Wilska, Terhi-Anna (toim.) (2005). Erilaiset ja samanlaiset. Nuorisobarometri 2005. *Nuorisoasiain neuvottelukunnan julkaisu 31*.

Kuvailulehti

Julkaisija	Ympäristöministeriö	Julkaisuaika	Joulukuu 2005
Tekijä(t)	Mervi Ilmonen, Jukka Hirvonen, Rikhard Manninen		
Julkaisun nimi	Nuorten asuminen 2005		
Julkaisun osat/ muut saman projektin tuottamat julkaisut			
Tiivistelmä	Nuorten aikuisten asumista tutkittiin valtakunnallisella postikyselyllä 18-29-vuotiaista poimitulle otokselle. Kyselyllä selvitettiin nykyistä asumista ja tyytyväisyyttä siihen sekä asumiseen liittyviä suunnitelmia, tavoitteita, asenteita ja mielipiteitä. Kyselyn aineisto edustaa hyvin kohteena olevaa ikäryhmää. Tuloksista saa luotettavasti esiin nuorten yleisen mielipiteen. Tutkimuksessa oli mahdollista tehdä myös ajallista vertailua vuosiin 1991 ja 1995, koska näinä vuosina tehtiin vastaavanlaiset kyselytutkimukset (Keskinen (1991) ja Niska (1996)). Tämän tutkimuksen kysely suunniteltiin niin, että vertailtavuus säilyi mahdollisimman hyvänä. Nuorten asuminen ei ole muuttunut merkittävästi tarkasteltavana kymmenvuotiskautena. Huomattava osa nuorista oli tyytyväisiä asumiseensa. Vastauksissa heijastuu yleinen yhteiskunnallinen ja taloudellinen tilanne: nuorten työttömyys on vähentynyt ja talous on kohentunut vuoteen 1995 verrattuna. Jotkut vastaukset olivat lähempänä vuoden 1991 tilannetta. 1990-luvun laman aikana vaikutti hetken siltä, että kodinomistusyhteiskunnan ihanne murtuu ja että vuokra-asumisesta ja uusista asumismuodoista on tulossa vakavasti otettava vaihtoehto. Nyt näyttää siltä, että luottamus asuntomarkkinoiden toimintaan on palannut ja että suuntautumisessa vuokra-asuntoihin oli kysymys enemmän suhdannevaihtelusta kuin pysyvästä ilmiöstä. Nuoret tavoittelevat jälleen omistusasuntoa, mieluiten perinteisesti omakotitaloa hyvällä esikaupunkialueella. Toisaalta näyttää siltä, että vuokra- ja omistusasukkaiden väliset erot ovat kasvaneet. Noin 30%:lla vastaajista oli asumiseen liittyviä huolia ja vuokra-asukkaat kokivat asumismenonsa korkeiksi. Vanhempien luona asuminen on kohderyhmässä vähentynyt, koska itsenäistymismuutot ovat aikaistuneet. Tämä on selvä muutos vuoteen 1995. Itsenäistymismuutosten tärkeimpänä syynä on itsenäistymishalu.		
Asiasanat	nuoret, asuminen, asuntopolitiikka, kysely		
Julkaisusarjan nimi ja numero	Suomen ympäristö 812		
Julkaisun teema	Asuminen		
Projektihankkeen nimi ja projektinumero			
Rahoittaja/toimeksiantaja	Ympäristöministeriö		
Projektiryhmään kuuluvat organisaatiot			
	ISSN 1238-7312	ISBN 951-731-358-6 (nid.) 951-731-359-4 (PDF)	
	Sivuja 87	Kieli suomi	
	Luottamuksellisuus Julkinen	Hinta	
Julkaisun myynti/ jakaja	Edita Publishing Oy, Asiakaspalvelu, PL 800, 00043 Edita puh. 020 450 05, telefax 020 450 2380 sähköposti: asiakaspalvelu.publishing@edita.fi, www-palvelin: http://www.edita.fi/netmarket		
Julkaisun kustantaja	Ympäristöministeriö		
Painopaikka ja -aika	Edita Prima Oy, Helsinki 2006		
Muut tiedot	Yhdyshenkilö ympäristöministeriössä Timo Tähtinen, puh. (09) 1603 9608		

Presentationsblad

Utgivare	Miljöministeriet	Datum	Januari 2005
Författare	Mervi Ilmonen, Jukka Hirvonen, Rikhard Manninen		
Publikationens titel	Nuorten asuminen 2005		
Publikationens delar/ andra publikationer inom samma projekt			
Sammandrag	Boendet bland unga vuxna undersöktes genom en riksomfattande postenkät till ett sampel av 18-29-åriga ungdomar. I enkäten utreddes det nuvarande boendet och belåtenheten därmed samt planer, mål, attityder och åsikter med anknytning till boendet. Enkätmaterialen ger en god bild av den åldersgrupp som undersöktes. Ungdomarnas allmänna åsikter återspeglas på ett tillförlitligt sätt i resultaten. Det fanns även möjlighet att göra jämförelser med åren 1991 och 1995, eftersom motsvarande enkäter genomfördes även då (Keskinen 1991) och (Niska 1996). Den senaste enkäten lades upp på det viset att jämförbarheten var så god som möjligt. De ungas boende har inte märkbart förändrats under den tioårsperiod som varit föremål för granskning. En betydande del av ungdomarna var belåtna med sitt boende. Den allmänna samhällsliga och ekonomiska situationen präglar svaren: arbetslösheten bland unga har sjunkit och ekonomin har förbättrats jämfört med år 1995. En del av svaren kom närmare den situation som rådde år 1991. Under lågkonjunkturen på 1990-talet föreföll det temporärt som om samhällsidealet inriktat på egna bostäder håller på att brytas och att hyresboendet och nya boendeformer håller på att träda fram som alternativ värda att tas på allvar. Nu verkar det däremot som om tilliten till bostadsmarknaden har återställts och att intresset för hyresbostäder mer var en fråga om konjunkturväxlingar än ett bestående fenomen. Ungdomarna eftersträvar åter en ägarbostad, på traditionellt vis helst ett egnahemshus i ett gott förstadsområde. Å andra sidan verkar skillnaderna ha ökat mellan dem som bor på hyra och dem som bor i egen bostad. Ungefär 30 % av svararna hade bekymmer som gällde boendet, och många hyresgäster upplevde sina boendekostnader som höga. Att bo hos föräldrarna är inte längre så vanligt inom målgruppen, eftersom man numera i ett tidigare skede än förr flyttar hemifrån för att inleda ett självständigt liv. Här har en klar förändring skett sedan 1995. Det viktigaste skälet till dessa flyttningar är viljan att frigöra sig.		
Nyckelord	ungdomar, boende, boendepolitik, enkät		
Publikationsserie och nummer	Miljön i Finland 812		
Publikationens tema	Boende		
Projektets namn och nummer			
Finansiär/ uppgångsgivare	Miljöministeriet		
Organisationer i projektgruppen			
	ISSN 1238-7312	ISBN 951-731-358-6 (nid.) 951-731-359-4 (PDF)	
	Sidantal 87	Språk Finska	
	Offentlighet Offentlig	Pris	
Beställningar/ distribution	Edita Publishing Ab, Kundservice, PB 800, FIN-00043 Edita, Finland tel. +358 20 451 05, telefax +358 20 450 2380 e-mail: asiakaspalvelu.publishing@edita.fi, www-server: http://www.edita.fi/netmarket		
Förläggare	Miljöministeriet		
Tryckeri/ tryckningsort och -år	Edita Prima Ab, Helsingfors 2005		
Övriga uppgifter	Kontaktperson vid miljöministeriet Timo Tähtinen, puh. (09) 1603 9608		

Documentation page

Publisher	Ministry of the Environment	Date January 2005
Author(s)	Mervi Ilmonen, Jukka Hirvonen, Rikhard Manninen	
Title of publication	Nuorten asuminen 2005	
Parts of publication/ other project publications		
Abstract	A national survey on the housing circumstances of young adults was conducted by sending a postal questionnaire to a sample of 18 to 29-year-olds. The questionnaire sought to establish the respondents' present accommodation, their level of satisfaction with it, and their plans, goals, attitudes and opinions related to housing. The data is very representative of the age group in question, the results providing a reliable view of the general opinion of young people. In addition, the survey allowed temporal comparisons with the years 1991 and 1995, when corresponding questionnaire surveys were conducted (Keskinen (1991) and Niska (1996)). The questionnaire for this survey was designed in a way that would ensure that comparison could be carried out as well as possible. Young people's housing has not changed significantly during the decade under review. A considerable proportion of young people were satisfied with their housing. The answers reflect the general social and economic situation; compared to 1995, unemployment among young people has decreased and the economy improved. Some of the answers were more in line with the situation in 1991. During the recession of the 1990s it seemed for a while that the ideal of home ownership was crumbling and that renting and new forms of housing were becoming serious contenders. It now seems that people have regained their trust in the housing market and that the popularity of rented accommodation was more a question of economic fluctuations rather than a permanent phenomenon. Young people are aiming for owner-occupied housing, preferably in the traditional form of a detached house in a pleasant suburb. On the other hand, it seems that differences between those living in rented accommodation and owner-occupied housing have increased. About 30 per cent of the respondents expressed concerns about housing, and those renting regarded their housing expenses as high. Living with one's parents has decreased within the target group, as there is a tendency for moving out earlier, mostly as a result of a desire to be independent. This is in clear contrast to the situation in 1995.	
Keywords	young people, housing, housing policy, survey	
Publication series and number	The Finnish Environment 812	
Theme of publication	Housing	
Project name and number, if any		
Financier/ commissioner	Ministry of the Environment	
Project organization		
	ISSN 1238-7312	ISBN 951-731-358-6 (nid.) 951-731-359-4 (PDF)
	No. of pages 87	Language Finnish
	Restrictions For public use	Price
For sale at/ distributor	Edita Publishing Ltd, Box 800, FIN-00043 Edita, FINLAND tel. +358 20 451 05, telefax +358 20 450 2380 e-mail: asiakaspalvelu.publishing@edita.fi, www-server: http://www.edita.fi/netmarket	
Financier of publication	Ministry of the Environment	
Printing place and year	Edita Prima Oy, Helsinki 2005	
Other information	Contact at the Ministry of the Environment, Mr. Timo Tähtinen, tel. +358 9 1603 9608	

KYSELY NUORTEN AIKUISTEN ASUMISESTA

Vastaa kysymyksiin rengastamalla oikea vastausvaihtoehto tai kirjoittamalla vastaus sille varattuun kohtaan.

A) Vastaajan ja asunnon tiedot

1. **Minkä ikäinen olet?** _____-vuotias
 2. **Asutko tällä hetkellä**
 - 1 molempien vanhempien kanssa
 - 2 äidin/isän kanssa
 - 3 avio- tai avopuolison kanssa
 - 4 yksinhuoltajana lapsen/lasten kanssa
 - 5 yksin
 - 6 jonkun muun/muiden kanssa
 3. **Mikä on kotipaikkasi?** (kunta, jossa olet kirjoilla) _____
 4. **Asutko esim. opiskelun vuoksi muulla paikkakunnalla kuin siellä missä olet kirjoilla?**
 - 1 en asu
 - 2 asun, missä kunnassa _____
 5. **Sukupuoli**
 - 1 nainen
 - 2 mies
 6. **Onko Sinulla lapsia, jotka asuvat kanssasi?**
 - 1 ei ole
 - 2 on, _____ lasta
 7. **Mikä seuraavista vastaa tämänhetkistä tilannettasi?** (voit merkitä tarvittaessa useita kohtia)
 - 1 opiskelija lukiossa tai ammatillisessa oppilaitoksessa
 - 2 opiskelija yliopistossa, ammattikorkeakoulussa tai muussa korkeakoulussa
 - 3 vakituisessa työssä
 - 4 määräaikaisessa työssä
 - 5 äitiys-, isyys- tai vanhempainlomalla
 - 6 armeijassa/siviilipalveluksessa
 - 7 työtön
 - 8 muu, mikä? _____
- Jos olet työssä, niin onko työsi**
- 1 osa-aikaista
 - 2 kokopäiväistä
8. **Asunnon koko** (asuinpinta-ala): noin _____ neliometriä
 9. **Kuinka monta huonetta asunnossa on?** (ilman keittiötä) _____ huonetta
 10. **Montako henkilöä asunnossa asuu?** _____ henkeä

B) Kysymyksiä niille, jotka eivät asu vanhempiensa luona

Jos asut vanhempiesi luona, siirry kysymykseen 23.

11. Minkä ikäisenä muutit pois vanhempiesi luota?

_____ -vuotiaana

12. Minkä verran seuraavat asiat vaikuttivat siihen, että muutit pois vanhempien luota?

	<i>ei vaikuttanut lainkaan</i>	<i>vaikutti jonkin verran</i>	<i>vaikutti paljon</i>
muutin toiselle paikkakunnalle opiskelun vuoksi	1	2	3
muutin toiselle paikkakunnalle töihin	1	2	3
halusin itsenäistyä	1	2	3
vanhempien asunto oli ahdas	1	2	3
muutin yhteen tyttö-/poikaystävänsä kanssa	1	2	3
menin naimisiin	1	2	3
vanhemmat muuttivat enkä halunnut muuttaa mukana	1	2	3
vanhempien luona asuminen ei enää ollut mahdollista	1	2	3

13. Kuinka monessa asunnossa olet asunut sen jälkeen, kun muutit pois vanhempiesi luota? (mukaan lukien nykyinen asunto)

_____ asunnossa

14. Oletko tänä aikana asunut ulkomailla?

1 en ole 2 olen

15. Kuinka kaukana nykyisestä asuinpaikastasi vanhemmasi asuvat?

noin _____ kilometriä

16. Onko nykyinen asuntosi (valitse vain yksi kohta)

- 1 oma talo
- 2 oma osakehuoneisto
- 3 työsuhdeasunto
- 4 asunto asuinyhteisössä
- 5 opiskelija-asunto (soluasunto tms.)
- 6 muu vuokra-asunto
- 7 asumisoikeusasunto
- 8 jokin muu, mikä? _____

Jos asut vuokralla niin kuinka pysyväksi olet ajatellut vuokra-asumistasi?

- 1 erittäin pysyväksi 3 en osaa sanoa 4 melko väliaikaiseksi
- 2 melko pysyväksi 5 erittäin väliaikaiseksi

17. Kuinka paljon taloutesi käyttää tällä hetkellä asumismenoihin keskimäärin kuukaudessa?

Ohje: Jos olet vuokra-asukas, merkitse kuukausivuokra.

Jos olet omistusasukas, laske mukaan yhtiövastike, asuntolainan korot ja lyhennykset. Jos tarkkaa summaa on vaikea laskea, karkea arvio riittää.

noin _____

18. Kotitalouden yhteenlasketut kuukausitulot ennen verojen vähentämistä

(Jos tulot vaihtelevat paljon vuoden mittaan, niin arvioi likimäärin keskimääräiset kuukausitulot.)

1	- 500 euroa	5	2001-3000 euroa
2	501-1000 euroa	6	3001-4000 euroa
3	1001-1500 euroa	7	4001-5000 euroa
4	1501-2000 euroa	8	yli 5000 euroa

19. Ovatko taloutesi asumismenot talouden tuloihin nähden mielestäsi

1 erittäin pienet 2 kohtuulliset 3 hieman liian suuret 4 erittäin suuret

20. Oletko viimeisen viiden vuoden aikana joutunut asumismenoista selviytyäksesi

(voi merkitä useita)

- 1 vaihtamaan halvempaan asuntoon
- 2 tekemään ylitöitä tai kahta työtä
- 3 lykkäämään lainojen lyhennyksiä
- 4 ottamaan lisää lainaa
- 5 turvautumaan sukulaisten apuun
- 6 turvautumaan sosiaalitoimiston toimeentulotukeen
- 7 tinkimään muusta elämästä
- 8 ei ole ollut vaikeuksia

21. Saatko tällä hetkellä asumistukea tai asumislisää?

1 saan 2 en saa

22. Jos saat tai olet saanut taloudellista tukea asumiseesi vanhemmiltasi tai isovanhemmiltasi, niin missä muodossa? (esim. ennakkoperintö, suora tuki, laina, vanhempien/isovanhempien omistama asunto)

C) Kysymyksiä vanhempiensa luona asuville

Jos et asu vanhempiesi luona, siirry seuraavalle sivulle kysymykseen 24.

23. Minkä verran seuraavat asiat vaikuttavat siihen, että asut vanhempiesi kanssa?

	ei vaikuta lainkaan	vaikuttaa jonkin verran	vaikuttaa paljon
Olen vielä liian nuori muuttamaan pois kotoa	1	2	3
Opinnot ovat kesken	1	2	3
Kotona asuminen on halvempaa	1	2	3
Koska olen tällä hetkellä työttömänä tai tilapäistyössä	1	2	3
Nykyinen asumistapa tyydyttää minua	1	2	3
En ole onnistunut saamaan vuokra-asuntoa	1	2	3
Vanhemmat tarvitsevat apua	1	2	3
En ole onnistunut saamaan opiskelupaikkaa	1	2	3

D) Asumissuunnitelmat ja mielipiteet asumisesta

Tästä eteenpäin kysymykset ovat kaikille vastaajille.

24. Suunnitteletko muuttoa tai oletko muuttamassa nykyisestä asunnostasi?

- 1 en
- 2 kyllä

Jos vastasit, "kyllä", niin miksi suunnittelet muuttoa?

	<i>ei vaikuta lainkaan</i>	<i>vaikuttaa jonkin verran</i>	<i>vaikuttaa paljon</i>
asunto on liian kallis	1	2	3
asunto on ahdas	1	2	3
nykyisen asunnon sijainti on huono	1	2	3
vaihdan paikkakuntaa	1	2	3
yhteenmuutto toisen kanssa	1	2	3
ero / seurustelusuhteen päättyminen	1	2	3
haluan itsenäistyä vanhemmista	1	2	3
vuokrasuhde päättyy (irtisanominen tms.)	1	2	3

25. Oletko aikeissa ostaa asuntoa?

- 1 en ole
- 2 olen

Jos olet, niin kuinka aiot rahoittaa hankinnan? (voit merkitä useita)

- 1 säästöillä
- 2 lainalla
- 3 vanhempien tai muiden sukulaisten avustuksella
- 4 edellisen asunnon myynnillä

Kuinka paljon olisit valmis maksamaan asunnosta? noin _____

Kuinka monen huoneen asunnon olet aikeissa hankkia? (älä laske mukaan keittiötä)
_____ huoneen asunnon

26. Oletko etsinyt itsellesi vuokra-asuntoa?

- 1 en
- 2 kyllä

Jos olet, niin minkä verran olisit enintään valmis maksamaan vuokraa kuukaudessa?
noin _____ /kk

Kuinka monen huoneen asunnon olet aikeissa vuokrata? (älä laske mukaan keittiötä)
_____ huoneen asunnon

27. Missä talotyyppissä mieluiten asuisit? (valitse vain yksi)

- 1 kerrostalo
- 2 rivitalo
- 3 omakotitalo
- 4 en osaa sanoa

28. Oletko joskus muuttanut takaisin vanhempiesi kotiin sieltä jo kerran lähdettyäsi?

- 1 en
2 kyllä, miksi?
-

29. Seuraavassa on joukko asumiseen liittyviä väittämiä. Ympyröi jokaisen väittämän kohdalta omia käsityksiäsi parhaiten vastaava vaihtoehto.

	<i>täysin samaa mieltä</i>	<i>jokseenkin samaa mieltä</i>	<i>en osaa sanoa</i>	<i>jokseenkin eri mieltä</i>	<i>täysin eri mieltä</i>
“Pitkä vanhempien luona asuminen on etuoikeus.”	1	2	3	4	5
“Olen onnistunut täyttämään asumistoiveeni.”	1	2	3	4	5
“Asuntohuolet painavat mieltäni.”	1	2	3	4	5
“Asunnon saannin vaikeus estää itsenäistymistä.”	1	2	3	4	5
“Nuorena pitää satsata oman asunnon hankkimiseen.”	1	2	3	4	5
“Tärkeämpää kuin asuntoon satsaaminen on matkustella ja elää nuoruutta ja päättää vasta sen jälkeen, miten haluaa elää ja asua.”	1	2	3	4	5
“Tehdessäni asumisvalintoja olen tehnyt tarkkoja laskelmia asumismenoista.”	1	2	3	4	5
“Omistusasunnon hankkiminen kannattaa aina.”	1	2	3	4	5
“Omistusasunnon hankkiminen lainarahalla on suuri taloudellinen riski”	1	2	3	4	5
“Voisin hyvin ottaa yli 30 vuoden asuntolainan.”	1	2	3	4	5
“Asuntolaina kannattaa mielestäni maksaa mahdollisimman nopeasti pois.”	1	2	3	4	5
“Osaomistusasuminen kiinnostaa minua enemmän kuin omistus-asuminen.”	1	2	3	4	5
“Asumisoikeusasuminen on minulle varteenotettava vaihtoehto.”	1	2	3	4	5

	<i>täysin samaa mieltä</i>	<i>jokseenkin samaa mieltä</i>	<i>en osaa sanoa</i>	<i>jokseenkin eri mieltä</i>	<i>täysin eri mieltä</i>
“Voisin hyvin ajatella vuokra-asumista pysyväksi ratkaisuksi itselleni.”	1	2	3	4	5
“ASP (asuntosäästöpalkkio) -järjestelmä on minulle hyvä vaihtoehto.”	1	2	3	4	5
“Minulla ei ole lähivuosina mahdollisuutta ostaa omistus-asuntoa.”	1	2	3	4	5
“En halua sitoutua omistus-asumiseen.”	1	2	3	4	5
“Haluan mieluiten asua isossa kaupungissa.”	1	2	3	4	5
“Olen tyytyväinen nykyiseen asumiseeni.”	1	2	3	4	5
“Maaseutumainen asuminen on minulle mieluisin vaihtoehto.”	1	2	3	4	5
“Asumistilanteeni siirtää lasten hankkimista”	1	2	3	4	5
“Yhteisöasuminen sopii minulle hyvin.”	1	2	3	4	5
“Minulle ei ole suurta merkitystä sillä, asunko kerrostalossa vai pientalossa.”	1	2	3	4	5
“Minulle on tärkeää, että asun lähellä tuttuja ihmisiä.”	1	2	3	4	5
“Palvelujen läheisyys on minulle tärkeä asia.”	1	2	3	4	5

30. Missä ja miten toivot asuvasi kymmenen vuoden kuluttua?

KIITOKSET VAIVANNÄÖSTÄSI